

ACHENWALL, GOTTFRIED

**Iuris naturalis. Pars
posterior. Ius familiae. Ius
publicum et Ius gentium.**

Bossigel
Gottingae
1774

books2ebooks – Millions of books just a mouse click away!

European libraries are hosting millions of books from the 15th to the 20th century. All these books have now become available as eBooks – just a mouse click away. Search the online catalogue of a library from the eBooks on Demand (EOD) network and order the book as an eBook from all over the world – 24 hours a day, 7 days a week. The book will be digitised and made accessible to you as an eBook. Pay online with a credit card of your choice and build up your personal digital library!

What is an EOD eBook?

An EOD eBook is a digitised book delivered in the form of a PDF file. In the advanced version, the file contains the image of the scanned original book as well as the automatically recognised full text. Of course marks, notations and other notes in the margins present in the original volume will also appear in this file.

How to order an EOD eBook?

Wherever you see this button, you can order eBooks directly from the online catalogue of a library. Just search the catalogue and select the book you need.

A user friendly interface will guide you through the ordering process. You will receive a confirmation e-mail and you will be able to track your order at your personal tracing site.

How to buy an EOD eBook?

Once the book has been digitised and is ready for downloading you will have several payment options. The most convenient option is to use your credit card and pay via a secure transaction mode. After your payment has been received, you will be able to download the eBook.

Standard EOD eBook – How to use

You receive one single file in the form of a PDF file. You can browse, print and build up your own collection in a convenient manner.

Print

Print out the whole book or only some pages.

Browse

Use the PDF reader and enjoy browsing and zooming with your standard day-to-day-software. There is no need to install other software.

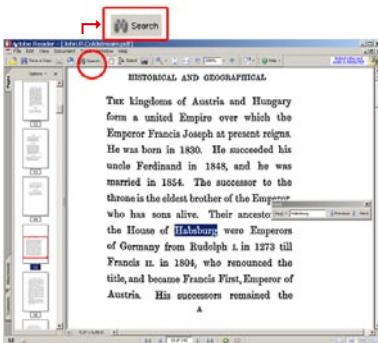
Build up your own collection

The whole book is comprised in one file. Take the book with you on your portable device and build up your personal digital library.

Advanced EOD eBook - How to use

Search & Find

Print out the whole book or only some pages.

With the in-built search feature of your PDF reader, you can browse the book for individual words or part of a word.

Use the binocular symbol in the toolbar or the keyboard shortcut (Ctrl+F) to search for a certain word. "Habsburg" is being searched for in this example. The finding is highlighted.

Copy & Paste Text

Click on the “Select Tool” in the toolbar and select all the text you want to copy within the PDF file. Then open your word processor and paste the copied text there e.g. in Microsoft Word, click on the Edit menu or use the keyboard shortcut (Ctrl+V) in order to Paste the text into your document.

Copy & Paste Images

If you want to copy and paste an image, use the “Snapshot Tool” from the toolbar menu and paste the picture into the designated programme (e.g. word processor or an image processing programme).

Terms and Conditions

With the usage of the EOD service, you accept the Terms and Conditions. EOD provides access to digitized documents strictly for personal, non-commercial purposes.

Terms and Conditions in English: <http://books2ebooks.eu/odm/html/ubw/en/agb.html>

Terms and Conditions in German: <http://books2ebooks.eu/odm/html/ubw/de/agb.html>

More eBooks

More eBooks are available at <http://books2ebooks.eu>

I
181326

A

Daryl

IVRIS NATVRALIS

PARS POSTERIOR

COMPLECTENS

IVS FAMILIAE

IVS PVBLICVM

ET

IVS GENTIVM

IN VSVM AVDITORVM

AVCTORE

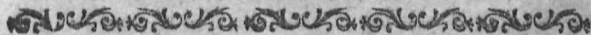
GOTFR. ACHENWALL

CONSIL. REG. AVL. IVRIS NAT. ET GENT.

ATQVE POLITIC. IN ACAD. GEORGIA

AVGVSTA PROF. PVBL. ORDIN.

EDITIO SEPTIMA EMENDATIO

GOTTINGAE

SVMTIBVS VICTORINI BOSSIEGELII

clccclxxiv.

WIRIS NATURALIS

PARS POSTERIOR

COMPLETIO

IN FAMULIA

IVS PVBLCVM

ET

IVS CENTVM

IN VSVM ACADEMIAE

AVCTORE

GOTTFR. ACHENWALL

CONSIL. PUBL. HANNOV. NAT. HIST. MUSEI

ATQVE ACADEM. IN BRUNSV. GEORGI.

ANNO 1780. VINDOB. ORDIN.

EDITIONE SEPTIMA RECONDITA

AVCTORE GOTTFR. ACHENWALL

GOTTFR. ACHENWALL

AVCTORE GOTTFR. ACHENWALL

AVCTORE GOTTFR. ACHENWALL

CONSPECTVS

PARTIS POSTERIORIS IVRIS NATVRALIS.

LIBER II.

Ius Sociale Vniuersale

speciatim

Ius Societatum Domesticarum Vniuersale.

Haec tractatio ad ciuitatem cognoscendam
viam sternit: eaque de caussa considerat tum
Ius Sociale in genere, tum eas societates,
ex quarum coniunctione promanat ciuitas,

hoc est familias; ideoque et illas societates simplices, ex quibus ipsa familia componitur, h. e. societatem coniugalem, parentalem atque herilem, vno verbo *societates domesticas*.

Sectio I. Ius Sociale Vniu. in genere.

Consideratur

I. in genere societas *tit. I.*, quoad eius

1. notionem §. 1.

2. ius vniuersale 4.

A. intrinsecum s. internum 5.

B. extrinsecum s. externum 14.

II. in specie societas

1. aequalis *tit. II.* 22.

2. inaequalis *tit. III.* 32.

Sectio II. Ius Societatum Domesticarum Vniuersale §. 41.

I. simplicium

1. Ius Matrimonij *titulus I.* 42.

2. Ius Societatis Parentalis *tit. II. 53.*

3. Ius Societatis Herilis *tit. III. 65*, specia-
timque dominicae 71.

II. compositae ex his simplicibus seu familiae
tit. IV. 78.

LIBER III.

Ius Ciuitatis Vniuersale

speciatim

Ius Publicum Vniuersale 85.

Iam Ciuitatis Ius pertractandum, tum In-
trinsecum, quo praecipue continetur *Ius*
Publicum Vniuersale; tum Extrinsecum,
quo potissimum pertinet *Ius Gentium Vni-*
uersale §. 86. 87.

Sectio I. Ius Publicum Vniu. in genere.

Considerantur

I. generatim ciuitatis

1. characteres 89.

) (3

2.

2. fundamentum, pactum vnionis ciu.
91. et pactum ordinationis ciuilibis 92.

II. speciatim imperium ciuile, quale com-
petit

1. populo vi originis 94.

2. imperanti ciuili, in quem transla-
tum 97. vi pacti subiectionis 98;
eiusque imperii

A. diuisio in

a. plenum vel minus plenum 99.

b. absolutum vel restrictum 100.

B. obligationes et iura connexa ge-
neralia 101.

C. extensio 106.

D. limites 107.

III. specialius diuersae rerumpubl. formae
e legibus fundamentalibus cognoscen-
dae 109. 110.

Ius Publicum Vniu. tradit iura ac obl.
imperantis et subditorum ciuilibis mutu-
as, quae vel 1) ex notione ciuitatis et
impe-

imperii ciuilib per se, 2) vel posita simul speciali reip. constitutione, 3) vel denique posita laesione ciuis colligi possunt. Vnde tria Iuris Publ. Vniu. capita deducuntur.

Sectio II. Ius Publicum Absolutum seu de regimine ciuitatis.

Ad iura maiestatis per se consideratae perinet

A. generatim *tit. I.* potestas

- a. legislatoria 113.
- b. exsecutoria 117.
- c. inspectoria 119.

B. speciatim

2. in statu reip. ordinario

- a. quoad media fini reip. inseruientia s. vires ciuitatis *tit. II.* ius

- A.* munerum ciuilibum 120. et hinc dignitatum ciuilibum 122.

B. reddituum publicorum 123. et hinc
tributorum 125.

b. quoad finem reip. s. salutem publicam
et quidem

I. intrinsecam

A. securitatem *tit.* III.

a. potestas iudiciaria 126.

b. ius armorum 129.

B. felicitatem *tit.* IV.

a. in genere 130.

b. in specie ius

α. politiae 131.

β. circa religionem et ecclesiam
tit. V. 132.

II. extrinsecam *tit.* VI.

A. in genere 142.

B. in specie

a. ius conuentionum publicarum et
foederum 142.

b. ius legationum 143.

c. ius belli et pacis, 144.

2. iu statu reip. extraordinario ius eminens
tit. VII. 145, complectens et domini-
 um eminens et potestatem eminentem
 146.

Sectio III. Ius Publicum Vniu.
 Hypotheticum, s. de diuersis
 rerump. formis.

Pro differentia legum fundamentalium respu-
 blica est

I. simplex, eaque

1. pura

A. monarchia *tit.* I. 149, quae diuersa
 esse potest quoad modum

a. exercendi imperium; quod est

A. plenum et absolutum 151. vel

B. minus plenum aut limitatum 152.

b. habendi imperium *tit.* II, qui mo-
 dus est

A. originarius, pactum 158.

B. deriuatiuus, vnde monarchia
 ipsa est

CONSPECTVS.

- a. generatim
electitia 160. vel
hereditaria 165. vel
mixtae successionis 167.
b. speciatim hereditaria est vel suc-
cessionis patrimonialis 169.
vel
iure familiae hereditaria 171.
B. respublica strictè d. tit. III. specia-
timque
a. democratia 174.
b. aristocratia 180.
2. mixta 186.
II. composita ex pluribus rebus. h. e. systema
foederatarum rerump. 190.

Sectio IV. Modi ius suum perfe-
quendi in Ciuitate.

Ciuis laedens est

- 1, subditus ciuili 191, contra quem competit
imperanti ciuili

A. generatim ius cogendi 193.

B.

- B. speciatim circa eius delicta et quasi-delicta
ius puniendi 194.
- C. specialius circa crimina atrocia ius necis
197.
2. imperans ciuilis, qui laedit
- A. singulum subditum 200, vnde ius sub-
diti laesi
- a. principale, placidis modis quaerendi iu-
ris sui consecutionem,
- b. subsidiarium, ius egrediendi e ciuitate
202.
- B. integrum populum aut certe partem eius
insignem 203, ex quo imperii abusu tan-
dem enasci potest
- a. in monarchia tyrannis 204. circa quam
A. vera principia iuris stabiliuntur 205.
B. spuria refutantur
- a. machiauellistarum,
- b. monarchomachorum 206.
- b. in aristocratia oligarchia,
- c. in democratia ochlocratia 207.
- * additur sententia nostra de Iure Ci-
uili Priuato Vniuersali.

LIBER IV.

Ius Gentium Vniuersale.

Ordo sectionum ex conspectu Iuris
mere Naturalis intelligi potest.

Sectio I. Ius Gentium Vniu. in
genere.

Iuris Gentium Vniu.

1. conceptus 209. 210.
2. extensio 211. 212.
3. differentia a Iure N. in genere et Iure mere
Nat. singulorum 213.

Sectio II. Ius Gentium Vniu. Ab-
solutum,

trahit

1. generatim iura atque obligationes gentium
absolutas 214.
2. speciatim
 - A. ius in sui conseruationem 215. addito
fauore necessitatis 217.

B.

B. ius libertatis naturalis 218. 219.

C. ius existimationis aequalis 220.

D. ius sese perficiendi, acquirendi et potentiam augendi 223.

Sectio III. Ius Gentium Vniu. Hypotheticum.

considerat gentis

1. dominium et ius territoriale *tit. I.*

A. in genere 224.

B. in specie ius

a. exteras gentes arcendi a territorio suo 226.

b. loca et res vacuas territorio inclusas sibi proprias habendi 227, item

c. accessoria territorii 228.

d. perigrinos tamquam subditos temporarios spectandi 229.

e. occupandi 231.

f. derelinquendi 233.

g. exteris ius constituendi in territorio suo 234.

2. Ius pactorum publicorum *tit. II.*

A. in genere de pacti publici 234.

a. requisitis 235

b. effectibus 239.

B. in specie

a. de foedere 241.

b. de conventionibus gentium accessoriis

A. Guarantia 243.

B. pacto de dando obside 245.

3. Ius legationum *tit. III.*

Legati 246. iura ac obligationes

A. in genere 247.

B. in specie

a. circa admissionem et transitum per alterius gentis territorium 248.

b.

b. admissi et ex pacto transeuntis legati

A. generatim 252.

B. speciatim

a. exterritorialitas 253

b. inuiolabilitas et sanctitas 256.

c. ius, genti mittenti acquirendi,
eamque obligandi ex pacto suo
258.

Sectio IV. Ius Belli Gentium.

tradit

1. ius gentis laesae in laedentem

A. in genere 259.

B. in specie

a. ius repressaliarum 260.

b. ius retorsionis 261.

c. ius belli publici 262, ubi docetur

A. causa belli iustifica

a. vera 263.

b. spuriae 264.

B.

- B.* ius circa belli initia 267.
- C.* ius in bello 269.
1. quousque extendatur intuitu
 - a.* finis 270.
 - b.* mediorum coactiuorum
 - α.* generatim 271.
 - β.* speciatim
 - κ.* in personas hostiles 272.
 - λ.* in res hostiles 273.
 - γ.* specialius ad quaerendum belli socios 275.
 2. quomodo limitetur circa pacta
 277. speciatim bellica 278.
 - a.* vniuersalia 279.
 - b.* particularia 280.
- D.* ius circa pactum pacis 281.
3. modos lites gentium finiendi 283.
 - A.* placidos 284.
 - B.* violentos, speciatim pactum vi bellica extortum 286.

IVRIS NATVRALIS

PARS POSTERIOR

COMPLECTENS

IVS FAMILIAE

IVS PVBLICVM ET

IVS GENTIVM.

I
1873/6.

IVRIS NATVRALIS

PARS POSTERIOR

COMPLETENS

IVS ET

IVS ET

IVS ET

IVRIS NATVRALIS

LIBER II.

IVS SOCIALE VNIVERSALE

SPECIATIM

IVS SOCIETATVM DOME-
STICARVM.

SECTIO I.

IVS SOCIALE VNIVERSALE
IN GENERE.

§. I.

Considerauimus parte operis huius prio-
ri iura atque obligationes naturales,
quae in *statu* hominum singulorum
extra-sociali seu *naturali* obtinent: nunc ad eas,
quae ex *statu sociali* deducuntur, explicandas ac-
cingimur §. 60. et 61, part. I. Repetendum hic

vero e Prolegomenis Iuris Naturalis, quod, si plures ad obtinendum finem quemdam communem non-transitorium seu perdurantem iungant vires, ex tali coniunctione seu *consociatione* oritur *societas*. Consistit igitur SOCIETAS in vnione plurium ad persequendum finem communem non-transitorium, seu consistit in eo statu perdurante plurium, quo iunctis siue vnitis viribus ad eundem finem consequendum tendunt. Singuli ita vniti appellantur SOCII (membra societatis), et sociorum eiusdem societatis complexus etiam *societas* vocatur §. 82. Proleg. Coiuere igitur homines ea potissimum ex ratione in societates, vt tales fines, qui vsum virium per multos actus successiuos continuatum requirunt, et sine aliorum auxilio vel plane nequeunt vel difficilius possunt obtineri, consequi daretur. Atque ita factum est, vt homines praeter illam *societatem vniuersalem*, cuius quilibet per ipsam naturam constituitur membrum §. 82. et 83. Prol., in plures coalescerent *societates particulares* §. 91. Prol: de quibus, quod ad earum iura atque obligationes naturales easque perfectas et externas attinet, nunc exponendum.

TITVLVS I.

DE

SOCIETATE IN GENERE.

I. F. LANGEMACKII *allgemeines gesellschaftliches Recht*, Berlin 1745. 8.

§. 2.

Cogitatur vero in omni societate 1) *finis communis*, ergo *vnio voluntatum et bonum commune*, ad quod obtinendum omnes socii conferunt vires, vt obtentum in omnes redundet; 2) *vnio virium*, tamquam medium finis socialis, hinc cooperatio omnium sociorum, ad mutuum sibi praestandum auxilium (adiutorium) in omnibus iis, sine quibus finis societatis obtineri nequit; 3) *plura negotia socialia*, hoc est fini societatis inseruientia, a sociis peragenda §. 1.

§. 3.

Caeterum societates potissimum differunt *sine*, cuius gratia ineuntur; et cuiuslibet SOCIETATIS SALVS consistit in progressu ad finem suum

socialem consequendum haud impedito §. 85. Prol.; *societasque omnis*, pro coetu sociorum sumta, quatenus generatim consideratur, *tamquam una persona* ea propter *spectatur*, quia omnes focii iunctis viribus ad eundem finem contendunt §. 92. Prol.

§. 4.

Scientia legum naturalium posito statu sociali obseruandarum vocatur IUS SOCIALE VNIVERSALE (Ius Sociale Naturale, Ius Naturale Societatum). Ergo Ius Sociale Vniuersale est Ius Naturale ad societates applicatum, docetque iura atque obligationes naturales, quae posita demum societate quadam particulari concipi possunt.

§. 5.

Societas considerari potest vel *intrinsece* et per se, respectu *sociorum suorum*; vel *extrinsece*, respectu *extraneorum* (exterorum), hoc est non-sociorum: inde *Ius Sociale Vniuersale* in *Internum* et *Externum* dispescitur.

Ius ergo Sociale Vniuersale Internum tradit iura atque obligationes naturales, quae focis ex-

ga se inuicem competunt, et potissimum eas, quae ipsis competunt qua talibus, quae IVRA atque OBLIGATIONES vocantur *strictè et simpliciter* SOCIALES, et diuersae sunt ab iis, quae sociis erga se inuicem competunt, licet tantum ut homines considerentur, quippe haec iura atque hac obligationes sunt simpliciter naturales.

Atque eodem significato etiam *lex socialis, situm* et *officium sociale* sumuntur *strictè*, si nempe posita demum societate enata, et vi eiusdem talia facta sunt; quum latiori significato *lex, obligatio, ius, situm, officium* appellentur *socialia*, quae quomodocumque ad Ius Sociale Vniuersale possunt referri.

§. 6.

Supponenda igitur est societas, cuius socii sibi inuicem ad finem communem *externe obligantur*. In hac ponitur 1) *obligatio* cuiuslibet socii erga quemlibet consocium ad facienda, quae ad finem socialem consequendum pertinent, et hinc 2) *ius* socii cuiuslibet in quemlibet consocium, ut faciat, quae ad finem socialem obtinendum pertinent. Ergo in omni societate ponitur obli-

gatio quaedam socialis, affirmatiua, mutua, ideoque etiam ius quoddam sociale, affirmatiuum, mutuum. Nexus iurium atque obligationum inter plures est *NEXVS IVRIDICVS*, *NEXVS IURIDICVS* inter socios, quales, est *NEXVS SOCIALIS* (sensu iuridico). Quare *in omni societate ponitur nexus quidam, qui inter socios omnes intercedit, socialis.*

§. 7.

Ergo quilibet socius commune bonum promouere; hinc omittere, quae saluti societatis aduersantur, committere, sine quibus finis socialis obtineri nequit, eius remedia adhibere, impedimenta remouere tenetur; non tamen ultra quam potest §. 8. I.

Quatenus igitur socius ad faciendum, quod bonum commune concernit, obligatur, eatenus *bonum commune bono sibi proprio (priuato) praeferre tenetur.* Hinc *bonum commune et salus societatis suprema societatis lex* dicitur. Atque ex his obligationibus socialibus iura socialia correlata intelliguntur.

§. 8.

Si sumatur *societas* ex pluribus quam duobus hominibus *composita*; extenditur obligatio socialis singuli cuiusvis socii in plures confocios et totam societatem, concipiturque simul vice inuersa obligatio sociales totius societatis erga singulum quodque societatis membrum. Atque ita in eiusmodi societate *ius quoddam sociale vniuersorum in singulos, singulique cuiuslibet in vniuersos concipitur.*

§. 9.

SOCIETAS, quae pacto constituitur, est VOLUNTARIA (pactitia); quae citra pactum coalescit, NECESSARIA (legalis). Sumamus nunc societatem voluntarium, quippe ad quam vnam fere omnes pertinent. Quum fundamentum iuris et obligationis socialis societatis voluntariae e pacto repetendum sit; *societas voluntaria pacto valido nitatur, necesse est, quoniam ex pacto inualido nullum ius nullaque obligatio pactitia nascitur.* Et quoniam societas, quae pacto dumtaxat praesumto, vel quae iniusto ni-

titur, ius et obligationem socialem producere nequit, ideoque non est societas intrinsece et per se spectata §. 5. 6; *ponenda societas voluntaria talis, quae pacto expresso vel tacito innititur, quaeque non ad iniustum finem persequendum coalescit, SOCIETAS non illicita, sed LICITA, quae et dicitur LEGITIMA.*

§. 10.

In societate igitur pactitia 1) *et obligationes sociales et iura socialia ex pacto et fine societatis dimetienda sunt, ideoque 2) quilibet socius facere obligatur, quae ad consequendum finem socialem conuentum facere potest, et praeterea etiam, de quibus, ut ab ipso fiant, specialiter conuentum.* 3) Quoniam vero iura atque obligationes sociales, quae e fine societatis voluntariae colliguntur, pacto speciali tum restringi tum extendi possunt, consensus vero expressus tollat consensum tacitum contrarium §. 194. I; consequitur, *ut in aestimandis iuribus atque obligationibus societatum voluntariarum primario pacti, finis vero socialis in subsidium dumtaxat sit habenda ratio, conf. et §. 194. I.*

§. 11.

Consideranda porro hoc loco *societas*, qualis est *ab origine*, quae scilicet coalescit ex hominibus, qui singuli haftenus in statu constituti erant naturali. Posita societate ponitur status socialis, et eatenus cessat singuli cuiusque socii status naturalis respectu consociorum et societatis suae. Hinc et *libertas naturalis sociorum restringitur quoad eas actiones, circa quas ut initae societatis contraxere obligationem*. E contrario quoad eas, in quibus ut socii spectari non possunt, ipsis adhuc superest libertas et status naturalis. Quamobrem socii in iis causis, in quibus ut socii spectari non possunt, inuicem utuntur *Iure mere Naturali*, si nempe societas consideretur, qualis est ab origine.

§. 12.

Si socius consocium laedit, ius laesi in laedentem ex pacto et sine sociali metuendum est §. 10. Quod si vero res in abstracto spectetur, *laeso contra laedentem competit ius cogendi vel etiam discedendi a societate §. 284. I.*

Quamobrem si singulus laedit vniuersos seu integram societatem, ab vniuersis cogi vel a societate excludi potest; si contra singulus ab vniuersis laeditur; laeso cogere vniuersos, vel excedere societate licet.

§. 13.

Ceterum si socius consocium laedit ita, vt eius factum pacto vel fini sociali repugnet; vniuersi simul laedi intelliguntur, et laeso ius est postulandi ab vniuersis auxilium contra laedentem §. 2. Atque ita societati integrae, cogendi vel excludendi laedentem non tantum ius nascitur, sed obligatio etiam.

§. 14.

Ius Sociale Vniuersale Externum explicat iura atque obligationes naturales, quae sociis erga extraneos competunt; consequenter huc pertinent, quaecumque singulo cuius socio vel vniuersae cuilibet societati respectu tum singulorum exterorum, tum aliarum societatum earundemque sociorum singulorum tribui possunt.

§. 15.

Quum focii coniunctis viribus ad communem finem agant, atque ideo iura ac obligationis, cum tali fine relique virium usu connexae, ipsis communes sint; *societas est persona moralis* (corpus mysticum, morale) §. 92. Pr., et ab exteris tamquam talis spectari et debet et potest.

§. 16.

Porro societas vi originis respectu exterorum est *persona* in statu naturali degens, ideoque *libera* §. 77. et §. 96. Prol. et §. 11., hinc ab exteris tamquam libera spectanda. Quamobrem etiam *plures societates diuersae naturaliter*, hoc est vi originis, *considerandae sunt ut plures personae liberae, quae erga se inuicem utuntur iure mere Naturali.*

§. 17.

Quoniam societas, quae ad persequendum finem iniustum coalescit, ex. gr. eaterua latronum, sua natura atque ab ipsa origine est illicita §. 9, animumque laedendi manifeste prodit §. 270. I;

ex-

*exteris ex iure securitatis competit ius non patien-
di, vt societas, quae ad finem iniustum coalescit,
subsistat, hinc ius cogendi singulos et vniuersos,
vt discedant ab hac vnione iniusta, atque ita so-
cietas dissoluatur.*

§. 18.

E contrario societati legitimae competunt re-
spectu extraneorum iura, quae cuilibet personae
liberae sunt tribuenda §. 16: ergo etiam ius in
sui, qua societatis, vnionisque ergo suae socia-
lis conseruationem, porro ius finem socialem qui-
buscumque actionibus, modo non iniustis, per-
sequendi, ius aequalitatis, existimationis bonae
simplicis et reliqua iura status naturalis absoluta.
Inde concipiuntur *iura societatis absoluta*, quae
scilicet cum ipso societatis ortu ipsi cooriantur.

§. 19.

Nec minus eiusmodi societas rerum a se occu-
patarum fit domina, rerum sibi propriarum ac-
cessoria ipso iure, et alienum pacto acquirit. Hinc
intelliguntur *iura societatis acquisita*.

§. 20.

§. 20.

Denique laesae societati contra extraneum laedentem competit ius cogendi, ius violentiae, hostilitatis, belli, indemnitate, defensionis, securitatis, praeventiois, vindictae et reliqua iura laesi in laedentem. Atque ita concipi possunt *iura laesae societatis in laedentem extraneum aliquamque societatem laedentem.*

§. 21.

Quemadmodum vero iura mere naturalia liberae societati competunt, ita quoque *obligationibus mere naturalibus* ipsa adstringitur. Teneatur itaque tribuere extraneo cuilibet, quod suum est, iuraque eiusdem connata vel adquisita non violare, stare promissis, debita solvere, damnum datum reparare cet. Inde concipiuntur *obligationes societatis absolutae et hypotheticae seu iniusto seu iniusto facto contractae.*

TITVLVS II.

DE

SOCIETATE AEQVALI.

§. 22.

Ius focii, determinandi pro arbitrio, quae a confocio faciendae sunt, est IMPERIVM; et persona, cui competit imperium, IMPERANS (superior) est. SOCIETAS, in qua reperitur superior, seu in qua aliquis fociorum habet imperium in confocium, INAEQUALIS (rectoria); sin minus, AEQUALIS (aequatoria) dicitur. Posito imperante ponitur SVBDITVS (inferior, subiectus), qui imperio alterius subest, seu ab eo dependet, et SVBIECTIO, dependentia alicuius ab imperio alterius.

§. 23.

Si societas ab origine simpliciter contrahitur; omnium fociorum ad finem communem perfequendum eadem est obligatio et idem ius §. 6, hinc omnes, qua focii, sunt aequales §. 8o. I, ne-
mini

mini competit praerogatiua §. 83. I., nemini in alterum competit potestas §. 69. I. nec imperium §. 22. Quare *societas* eiusmodi (ergo *omnis*, ceu hoc loco spectatur §. 9. et §. 11.) *naturaliter est aequalis* §. 22. Immo licet expresse conueniatur, vt socio alicui ius quoddam competat, que ceteri carent, vel vt socius ad quid praestandum obligatus sit, ad quod ceteri non tenentur; attamen societas esse potest aequalis, quoniam datur praerogatiua, quae non est imperium, et datur obligatio praecipua, quae non est subiectio:

§. 24.

Quum in societate aequali sociorum ius ac obligatio sit eadem §. 23; *quidquid fines communis consequendi gratia fieri debet a sociis societatis aequalis, communi ipsorum consensu est determinandum.* Atque in hoc sociorum consensu communi consistit *voluntatis societatis*, quae vnus personae.

§. 25.

Quum in societate multa negotia sint expedienda §. 23; consensu vero omnium sociorum ad

determinandum singulorum quodque negotium vno quoque tempore exigi nequeat, aut certe difficulter obtineri possit; *salus societatis requirit, ut ea, quae finis consequendi causa semper eodem modo fieri debent, communi consensu determinantur, simul atque societas contrahitur.* Quo facto efficiuntur *leges societatis, quae conuentionales* (pactitiae) dicuntur, quoniam socii iis vi pacti immediate adstringuntur §. 182. I. Et talis *lex socialis*, cuius vis obligandi est perdurans, *strictius* appellatur LEX SOCIALIS.

Hic legibus socialibus cum ipso societatis ortu constitutis potissimum determinari solent tum negotia socialia praecipua et ordinaria, quae et quomodo sint expedienda; tum vero etiam ipse modus consentiendi validus in negotiis reliquis adhuc indeterminatis, pro rerum circumstantiis aliquando determinandis.

§. 26.

Quodsi nempe casu emergente boni communis gratia aliquid faciendum, quod consensu hoc sociorum origario legibusque societatis nondum

dum est determinatum; communi iterum consensu ut de eo statuatur, opus est. Atque hoc votis potissimum perficitur.

Est vero **VOTVM** (suffragium) declaratio voluntatis socii societati facta de eo, quod communi consensu determinandum est. Si voto declarator voluntas positiva (volitio), **VOTVM** dicitur **AFFIRMATIVVM**; si voluntas negativa (nolitio), **NEGATIVVM**; si hypothetica, **HYPOTHETICVM**; si absoluta, **CATEGORICVM**. Porro **VOTVM**, quum sit declaratio; vel erit **EXPRESSVM** (explicitum), quo referendum et **SCRIPTVM** et **ORALE**; vel **TACITVM** (implicitum), quo pertinent varia facta commissiva, immo et facta omissiva pertinere possunt §. 88. I.

Ceterum, si ex voto socii oritur quodam modo societati obligatio, ad conformiter ei agendum, **VOTVM** dicitur **DECISIVVM**; si vero talis obligatio nullo modo exinde oritur, votum appellatur **DELIBERATIVVM** (consultatorium, consultativum), **VOTA** vero eorum, qui eiusdem sunt sententiae, dicuntur **CONSENTIENTIA**, **DIVERSA** (dissentientia) e contrario illorum, quorum sententiae in diversum abeunt.

§. 27.

Id, quod faciendum per vota determinatur, CONCLVDITVR; vnde CONCLVSVM, quod ita determinadum est. Ergo *in societate aequali vota sociorum consentientia concludunt* §. 26, et eatenus *in societate aequali votum cuiuslibet socii est decisuum* §. 26. Conclufa de iis, quae quouis casu simili emergente eodem modo facienda, ad *leges societatis strictius dictas* pertinent §. 25; distincta ab iis, quae ad casum datum vnice directa sunt, quorum vis obligandi est transitoria.

§. 28.

VOTA VNANIMIA sunt, si vota omnium sunt consentientia; si maioris tantum societatis partis, MAIORA (plurima); si minoris tantum partis, MINORA; PARIA autem, si consentientium et dissentientium idem numerus. Quo exitum habeant negotia et subsistat societas; *interest maximopere cuiuslibet societatis, ut vota maiora concludant*, hoc est vt, quod maiori sociorum parti visum fuerit, id habendum sit pro voluntate omnium, atque ita per partem maiorem minor pars obligetur. Quoniam vero in societate pa-

ctitia

Et ita ultra consensum nemo sociorum tenetur; vota maiora, si nempe e solo pacto res decidenda, non concludunt, nisi ita inter socias fuerit conuentum expresse vel tacite. Immo si ita conuentum fuerit, dissentiente vno omnes dissentire intelliguntur.

Pari etiam ratione, vota numerari an ponderari debeant? quota pars votorum consonorum concludat? an absentium quoque, verum dumtaxat praesentium suffragia in censum veniant? an in paritate votorum certae personae votum vincat, verum calculus Mineruae obtineat, vel res in eo statu, quo est, maneat, cet.? verum denique in diuersorum votorum pluralitate sequendum sit id, quod paucioribus displicet; quum sequi non liceat id, quod plurimis placet? illud omne ex legibus conuentis dimetiendum est.

1. Io. Iacob. MÜLLERI diff. de iure partis maioris, recus. Ienae 1751.

1. Henr. COCCII diff. de eo, quod iustum est circa numerum suffragii, Francof. ad Viadr. 1705., et in diff. eiusd. Vol. II. p. 36.

3. Sam. Frider. WILLENBERG commentario

tatio de votorum pluralitate non concludente,
Ged. et Lipsf. 1750. 4.

§. 29.

Ceterum euidens est, 1) omnes leges societatis aequalis naturaliter esse conuentionales §. 25; 2) quoniam generatim leges sociales determinant media, ad finem socialem assequendum necessaria §. ead., nullam societatem sine legibus subsistere, nulliusque salutem sine custodia legum conseruari posse; 3) singulum quemque socium legibus societatis subesse h. e. teneri, ideoque transgressione earum violare ius vniuersorum; 4) quemcumque, qui recipitur in societatem, se legibus societatis subiicere h. e. promittere illarum obseruantiam expresse vel tacite.

§. 30.

Clarum etiam est, cuilibet societati vi libertatis naturalis competere ius, leges sociales pro arbitrio ferendi, easdemque, quando visum fuerit, tollendi, immutandi, aliasque condendi. Eatenus, quamquam singuli legibus adstringuntur

tur, vniuersi tamen sunt supra leges positi: quippe omnis vis pacti a paciscentium consensu §. 252. I., hinc et vis legum conuentionalium a communi sociorum consensu vnice dependet.

§. 31.

SOCIETAS ad dies vitae inita est **PERPETUA**; ad certum tempus, quod vita breuius iudicatur, **TEMPORARIA**. *Societatis igitur perpetuae lex est, ne vniquam a societate discedatur; ideoque nemini singulo discedere licet inuis vniuersis; quod contra in societate temporaria, elapso tempore conuento, licet omnino. Sed vniuersis tamen soluere societatem, etiam perpetuam, communi consensu integrum est §. praec.*

TITVLVS III.

DE

SOCIETATE INAEQUALI.

I. Valent. VELTHEMII diff. *de iure imperii quaesito*, Ien. 1674, recus. 1678.

1) Petri van VLIESVLIET diff. *de acquisitione originaria iuris in personas*, Lugd. Batau. 1740.

§. 32.

Imperans habet ius obligandi subditum, ut actiones suas pro lubitu imperantis, hinc ad eius voluntatem sic et non aliter determinet; alias imperium esset inutile §. 22. Quum vero voluntas alterius cognosci nequeat nisi sufficienter declaratur §. 165.; imperans aliter obligare non potest subditum nisi declarando sufficienter, quod a subdito fieri velit. Atque ideo *imperanti competit ius praescribendi facienda et leges ferendi subditis.*

Quamobrem *subditus* obligatur, actiones suas ad voluntatem imperantis componere, seu praescripta

scripta (imperata) superioris facere, hoc est, ipsi OBEDIRE (parere), *obligatur ad obedientiam* (obsequium).

§. 33.

Imperium est ius sociale, affirmativum §. 6, et praecipuum, hinc praerogativa respectu subditorum §. 72. I, quorum libertas naturalis quoad eas actiones, in quas imperanti qua tali ius competit, cessat §. 84. I.

§. 34.

Imperans, quatenus est talis, *habet ius leges ferendi* subditis tum circa ea, quae semper eodem modo facienda sunt, *quarum obligatio est perdurans*; tum circa ea, quae casu eveniente facienda, *quarum obligatio est transitoria* §. 32. 25. 27. Hinc vero etiam *ius ipsius deriuatur, efficiendi, ut subditi legibus praescriptis satisfaciant*, alias imperium esset inutile; itemque *ius in omnia media ad hunc finem necessaria*, hinc et in omnes actus cum tali fine connexos.

Quoniam porro imperans legem ferens obliga-

gationem imponit subditis, non sibi met ipsi; *imperans legibus a se latis naturaliter ipse non tenetur.* Et denique quum leges imperantis vim suam immediate habeant ab eius voluntate et arbitrio; *imperanti etiam ius est, tales leges a se latis mutandi, tollendique et alias ferendi.*

§. 35.

De cetero quum *ius imperantis ex pacto, unde naturaliter oritur §. 9. et 11., et fine societatis aestimandum §. 10; imperans obligatur ad finem societatis persequendum, hinc tenetur imperio uti in salutem societatis, et leges, quas fert, bono communi accommodare.* Quin iis, de quibus *inter ipsum et subditos specialiter conuentum est, vi pacti tamquam legibus conventionalibus, ipse etiam tenetur, neque eas inuitis subditis tollere vel mutare potest.*

§. 36.

Si societas rectoria est perpetua §. 31; et imperium sociale et subiectio socialis est perpetua, hinc nec subditus subiectionem excutere inuito

im-

imperante, nec hic imperio se abdicare inuitis subditis potest: quod contra fieri in temporaria iure potest § 31. Qui igitur se alteri in perpetuum subiicit, renuntias libertati naturali, eamque transfert et alienat eatenus, quatenus se subiicit: ex aduerso qui se alteri ad tempus subiicit, suspendit dumtaxat libertatis suae exercitium per illud tempus, quoad imperio subest.

§. 37.

IMPERIUM perpetuum in omnes alterius actiones est DESPOTICUM, imperium in certas tantum actiones, seu fuerit perpetuum seu temporarium, est TEMPERATUM. Hinc *societas inaequalis* intelligitur esse vel *despotica* vel *temperata*, et *subiectio* vel *despotica* (omnimoda) vel *temperata*. Subiectio omnimodo dicitur SERUITVS, qui in seruitute est, seruus, serui superior DESPOTA. *Seruo* itaque *nihil* plane *libertatis naturalis superest*, quippe posito imperio perpetuo in omnes actiones alterius, huius libertas omnis tollitur.

§. 38.

Temperati imperii complures concipi possunt
spe-

species, sine potissimum discretæ. Generatim vero obseruandum, quod, *qui se subiicit imperio perpetuo temperato, eius libertas quoad eas actiones tantum, in quas imperanti ius transfert, tollatur, hinc imminuatur dumtaxat, et ipsi quoad reliquas actiones supersit libertas, minus plena* ergo §. 74. I, pars et residuum libertatis naturalis. Qui se ad tempus subiicit, eius libertas, abscisse loquendo, nec tollitur, nec imminuitur; sed restringitur saltem §. 36. Quoniam vero subditi quoad eas actiones, in quas imperanti ius non competit, sunt liberi, et imperanti aequales vi originis §. 11; *omnis societas inaequalis temperata in causis socialibus, quae iuri imperantis non subsunt, spectanda ut societas aequalis*; hinc imperans et subditi spectandi ut socii aequales; in causis vero non socialibus imperans et subditi vtuntur Iure mere Naturali §. 11.

§. 39.

Ceterum quum nemo obligetur ultra quam potest physice et moraliter §. 31. I, nec obligatio subditi ullius, *nec ideo imperium vllum ex-*

tenditur in ea, quae physice fieri nequeunt, vel Diuino Iuri sunt contrario. Per se etiam patet, imperium hominis non extendi nisi in actiones liberas externas. Quoniam porro omne imperium boni communis gratia constitutum est §. 2. et eo fine ius praescribendi subdito facienda imperanti competit; *imperium*, quamuis in iure actiones subditorum pro arbitrio determinandi consistat §. 22, neuiquam ius, de vita et substantia subditorum pro arbitrio disponendi, comprehendit. Atque ius differt *imperium* tamquam ius in personas a *dominio* tamquam iure in res, et simul intelliguntur *limites naturales imperii* in abstracto spectati, et quibus etiam *actus imperii* per se *illiciti* colligi possunt.

1. Ioh. Fried KAYSER diff. de diuerso *dominii et imperii iure*, Giessae. 1728.

2. Iac. RAWE *Betrachtung ueber den Unterschied der Oberberrschaft und des Eigenthums*, Jena u. Leipz. 1766. 8c.

§. 40.

Si subditus obligationi suae erga imperantem non satisfacit, violat ius imperantis eumque laedit. In subditum laedentem imperanti competit ius cogendi, vt obligationi suae satisfaciat; in maleficum, hoc est dolose laedentem §. 117. Pr., simul ius vindictae §. 271. I. Vindicta superioris in subdicum est *POENA strictae* et in sphaera Iuris Socialis *simpliciter* dicta. Imperanti igitur vi imperii *competit ius puniendi subditum maleficum*, hinc et *inobedientem*, qui obedire §. 32. dolose recusat, nec non *ius poena sancienti legum suarum obseruantiam*, vt nempe proposito malo a transgressione legum absterreantur §. 34. Consistit igitur poena (si non pro actu puniendi, sed eius effectu sumitur) in malo, quod superior infligit inferiori ob eius maleficium; daturque ius puniendi in eum finem, vt subditus maleficus nolit vel nequeat amplius laedere §. 271, datur etiam ad deterrendum alios subditos a laedendo §. 34. Facta igitur inculpabilia punire nequit imperans; colpusis mala proponere et inferre potest, vt reus alique attentiores in faciendo

do

do officio fiant §. 271. I. et §. 34, minori tamen gradu quam dolosis factis. Et talia mala ad *poenam* latiori sensu referri solent, vnde *ius puniendi* ad omnes laesiones subditorum culpabiles et imputabiles extenditur.

SECTIO II.

IVS SOCIETATVM
DOMESTICARVM
VNIVERSALE.

§. 41.

SOCIETAS, quæ alias societates habet pro partibus suis, est **COMPOSITA**; sin minus, **SIMPLEX**: refertur tamen ad simplices, quaecumque tales esse possunt. Quoniam Iuris Socialis Vniuersalis scopus est, vt intelligatur *Ius Ciuitatis*; ciuitas vero e familiis, familia ex societate matrimoniali, parentali et herili est composita; istæ vero societates simplices vna cum familia sub communi nomine *societatum domesticarum* comprehenduntur §. 94. et 95. Prol.; considerandum nunc est **IVS SOCIETATVM DOMESTICARVM VNIVERSALE**, quo traduntur iura atque obligationes, quæ in societate matrimoniali, parentali, herili et in familia naturaliter obtinent.

TITVLVS I.

DE

MATRIMONIO.

§. 42.

Societas maris et feminae, ad procreandam atque educandam sobolem (prolem) inita, MATRIMONIUM (coniugium, societas coniugalis) dicitur. Est vero EDUCARE curare, ut, qui ob teneram aetatem se ipsum perficere nondum valet, ad id aptus efficiatur. Si qua alia igitur de causa inter marem et feminam contrahitur societas, ea matrimonium non est. Socii matrimonii sunt CONIUGES: mas coniux MARITVS, femina coniux VXOR.

I. Due dissertazioni sopra *il fine primario del matrimonio*: la prima del Canonico Giuanandrea IRICO IC., la II. del Conte Don Diego RVRINI, Bergamo 1753. 4.

Quum procreatio sobolis et procreatae educatio non possit non *finibus diuinis* accenseri: omnis concubitus his finibus contrarius, consequenter omnis coitus extra matrimonium;

C

immo

immo omnis memoriam genitalium vsus folius voluptatis percipiendae gratia, vno verbo omnis *vaga libido* Legi Diuinae Naturali aduerfatur.

§. 43.

Matrimonium naturaliter est *societas voluntaria* §. 9. *simplex* §. 41, et *aequalis* §. 20. *Ex pacto* tamen vel expreffo vel tacito maritus adquirere imperium potest, atque ita *vxor* subiicitur *marito*.

§. 44.

Quoniam igitur ad validitatem matrimonii pactum validum requiritur: confequens est, vt 1) qui *inhabilis est ad procreandam vel educandam sobolem*, fiue per aetatem feu per corporis aut mentis defectum quemdam, eius *matrimonium fit nullum*; 2) qui *ad matrimonium ineundem fraude inducitur vel vi iniusta aut metu iniusto compellitur*, *ex matrimonio non teneatur*, quin potius contra fraudatorem et vim inferentem ius laesi exercere possit; 3) *conualefcere tamen talismodi coniugium vitiosum, si postea partis laesae accesserit ratihabitio* §. 157. I. not.

1. Hieron. DELPHINI de *Eunuchi conjugio* scripta collecta, Ien. 1737. 4.

2. I. H. BOEHMERI diff. de *matrimonio coaecto*, Hal. 1717.

§. 45.

PACTVM, quo matrimonium initur, est MATRIMONIALE; a quo distingui possunt SPONSALIA, pactum de matrimonio ineundo. Ad impleti pacti matrimonialis initium (prima thori consensio) NUPTIÆ appellantur, qui sponsalia contraxerunt, ante nuptias vocantur DESPONSATI, ergo SPONSUS vel SPONSA. Uniti per nuptias sunt CONIUGES, MARITVS, VXOR *strictius* dicta (§. 42.) *Si bina sponsalia contradictoria fuerint celebrata; priora derogant posterioribus, licet bis nuptiae accesserint* §. 190. I.

§. 46.

In societate coniugali si ponis utriusque sexus non nisi vnum coniugem, matrimonium est MONOGAMIA; si plures eiusdem sexus, POLYGAMIA (polygamia *simultanea*, ut a *successiva* seu Deuterogamia distinguatur). Si sumis in coniugio plures coniuges utriusque sexus, existit COM-

MVNIO VXORVM; si plures alterutrius sexus dumtaxat, vel est coniugium vnus maris cum pluribus feminis, POLYGYNIA (polygamia virilis); vel vnus feminae cum pluribus maribus, POLYANDRIA (polygamia muliebris). Species polygamiae est BIGAMIA, coniugium vnus cum duobus alterius sexus. BIGAMIA est vel vnus maris cum duabus feminis, BIGYNIA (bigamia virilis); vel vnus feminae cum duobus maribus, BIANDRIA (bigamia muliebris).

Praeterea *matrimonium* vel *perpetuum* esse potest vel *temporarium* §. 31.

Reliquis matrimonii speciebus *perfectior* est *monogamia perpetua*, ad ARCTISSIMAM simul VNIONEM inita, hoc est ad mutuum in omnibus vitae casibus adiutorium: vnde nascitur omnis vitae consortium. Haec quippe fini societatis conjugalis primario obtinendo conuenientior reperitur et teste experientia et iudice ratione.

* *Polyandriam* natura abhorret: *polygynia* pluribus adhuc gentibus recepta, nec defuerunt populi, qui *communioni vxorum* indulserunt.

1. *Scripta*, quibus pro *monogamia* contra *polygamiam* disputatur, vel *polygamia* defenditur,

ditur, et singulatim, quae ad quadruplex *Bel- lum* de polygamia exortum, puta *Ocbinianum*, *Boeckelmannianum* seu *Boegerianum*, *Lyserianum* et *Willenbergianum* pertinent, copiosa manu suppeditat MEISTER in *Bibl. Iur. Nat.* part. III. voc. *polygamia*.

§. 47.

Coniuges sibi inuicem obligantur 1) *ad omnia*, quae ad procreandem educandamque prolem necessaria sunt §. 42, nec non 2) *ad reliqua*, de quibus specialiter inter ipsos conuentum. Tenentur itaque coniunctim onera matrimonii ferre, hinc et *vitae necessaria* (sustentationem) *soboli coniunctim procurare*, ergo ALIMENTA, hoc est victum, amictum, habitationem ipsi coniunctim praestare.

Inde fides §. 184. I. *coniugalis* concipitur, ad quam vterque coniugum adstringitur, *ex pacto et sine coniugii metienda*.

§. 48.

Quoniam matrimonium contrahentes ad futuri coniugis qualitates indiuiduales maximopere solent respicere; *neuter coniugum censendus est*, *ea iura*, quae vi pacti matrimonialis in alterum transtulit, *ita transtulisse*, *vt eadem pro lubitu*

in alium quemdam transferre possit, ideoque ut ipsi competant qua transmissibilia §. 243. I. Iam vero ultra consensum et intentionem declaratam paciscentes sibi inuicem non tenetur: ergo uterque coniugum censendus est, transtulisse in alterum iura personalissima tantum. Hinc itaque conficitur, iura coniugis in coniugem qua talia esse personalissima, atque inde etiam obligationes coniugis in coniugem qua talem esse personalissimas, nexumque ideo coniugalem §. 6. esse personalissimum.

§. 49.

Coniuges monogamiae obligantur, sibi solis inuicem usum corporis ad generandam sobolem concedere. Quamobrem concubitus talis coniugis cum persona extranea est iniustus, et datae fidei coniugali contrarius. Concubitus coniugis cum persona extranea dolosus est ADULTERIVM; cuius facti reus est ADULTER, rea ADULTERA.

§. 50.

VITA, quae ducitur in societate domestica §. 41., est DOMESTICA; res et negotia, quae ad
vitae

vitae domesticae commodum pertinent, RES DOMESTICAE, NEGOTIA DOMESTICA, VNO verbo RES FAMILIARIS; rei familiaris cura est OECONOMIA.

Coniuges matrimonii perfectioris §. 46. simul obligantur, sibi inuicem in omnibus vitae casibus praesto esse; hinc etiam cohabitare, et communiter rem familiarem curare, ideoque communem habere oeconomiam. Uterque igitur coniux ad res domesticas comparandas et conseruandas, et negotia domestica peragenda tenetur, quantum potest.

§. 51.

Si violatur fides coniugalis, et generalius, si coniux a coniuge laeditur; pars laesa contra laedentem iure cogendi uti, aut discedere a societate matrimoniali potest §. 12.

Posterius fit per DIVORTIVM, quod consistit in dissolutione matrimonii viuis coniugibus facta. Itaque *contra adulterum vel adulteram laesae parti competit ius ad diuortium.*

* *Controuersiae circa iura diuortiorum (inter Io. Frid. KAYSERVM et aduersarios,*

puta Io. Mich. LANGIVM et God. Lud. MENCKENIVM) editis opusculis agitatae, collectae atque coniunctim editae, ed. tertia, Halae 1737. 4. Reliquis de hac materia commentationis enumerat MEISTER Bibl. Iur. Nat. p. I. voc. *Diuortium*.

§. 52.

Quum et *fides sponsalitia* §. 45. et 184. I. concipi possit; pari modo et *ex eius violatione parti laesae ius datur, vel cogendi laedentem, vel dissoluendi sponsalia*. Dissolutio sponsaliorum, viuis desponsatis facta, vocatur *REPVDIVM*.

TITVLVS II.

DE

SOCIETATE PARENTALI.

1. Gotthelf Ehrenreich BECKERI diss. *de fundamento iuris patrii*, Lips. 1686.

2. Io. Balthaf. WERNHERI diss. *de iure parentum et liberorum secundum legem naturae*, Lips. 1698, et in *Eiusd.* dissertt. Iuris Nat. (Viteimb. 1721. 8.)

3. Io. Eberh. ROESLERI diss. *de impe-*

rio parentum in liberos, Tubing. 1718.

4. Ge. Christian. GERAVERI *diff. de patria potestate*, Gotting. 1750. cap. I.

§. 53.

Quoniam proles, ex *generatione*, ideoque facto *parentum* hoc est patris atque matris communi, existentiam nanciscitur, et cuilibet naturaliter ius competit, ex opera sua acquirendi, id scilicet quod opera sua iusta producit §. 149. I: *parentibus in prolem, filium, filiam, liberos competit ius acquisitum*. Ius parentum in prolem qui talem dicitur PATRIA POTESTAS, vel potius, si exacte loquendum, PARENTALIS; quum ius in prolem non patri proprium; sed matri cum patre ideoque parentibus sit commune.

§. 54.

Proles est *homo*: ergo ipsi ad minimum conascitur ius, eorum omnium, quae homini naturaliter competere possunt, ultimum et supremum, quippe e lege diuina de se conseruando, quae omnis iuris perfecti fons atque fundamentum est, immediate proficiscens, *ius in vitae et corporis sui conseruationem* §. 137. I. conf. §.

142. Prol. Itaque *parentum ius in liberos non continet ius eos destruendi, nec ius de vita et corpore ipsorum pro lubitu disponendi; et generatim concipi nequit tamquam dominium, quippe proles non res est, sed homo.*

§. 55.

Ergo parentalis potestas est tantum ius in actiones prolis, ideoque ius; actiones liberorum pro lubitu eatenus dirigendi, quatenus haec directio cum conseruatione ipsorum consistere potest. Parentibus itaque in prolem competit ius affirmatiuum §. 82. I.

§. 56.

Ad parentalem potestatem igitur pertinet ius educandi §. 42. Ergo parentibus ius competit, liberos aptos efficiendi ad bene beateque viuendum, seu ad vitam hominis ex sese viuendam, hoc est ad sibimet ipsis prospiciendum de iis, quibus ad conseruationem sui indigent, et ad agendum conformiter voluntati diuinae; consequenter ius instituendi liberos in religione, scientiis, artibus mediisque, vitae sustentationem sibi quaerendi honestam.

Non

Non vero ad solum ius educandi restringitur parentum potestas; quin potius generatim inuoluit ius efficiendi, ut proles actiones suas ad voluntatem parentum, consequenter etiam in utilitatem parentum componat, quatenus ius prolis connatum non violatur.

§. 57.

Parentes qua coniuges ad prolem educandam, hinc et ad alendam sibi inuicem obligantur §. 42. Itaque expositio infantis, denegatio alimentorum, et omnis actio parentis, qua corpus prolis violatur, aur mens corrumpitur est laesio.

Huic parentum ad educandam prolem obligationi, quae (praeter illam moralem, qua Summo Numini adstrictius tenentur) ipsis erga se inuicem ex pacto matrimoniali incumbit, et quae est adfirmatiua §. 82. I, respondet *ius affirmatiuum quum patris in matrem, tum matris in patrem, ut prolem progenitam, quanto fieri studio possit, educet.* Ast vero ex eodem officio parentali deduci non potest *ius prolis in parentes affirmatiuum*, eo sensu, ut proli competat ius quoddam strictum, exigendi a parentibus, quo ipsi alimenta praebeant, eamque educant.

Atque eatenus *educatio* et speciatim *alimenta*, quae a parentibus proli primis potissimum vitae annis praestantur, ipsi *perfecte non debentur*; quin potius proles maturum iudicium nacta, id omne, quod a parentibus ipsi in hac aetatis suae imbecillitate praestitum fuit, tamquam *merum parentum beneficium* per omnem vitam agnoscere obligatur.

§. 58.

Ceterum inter parentes atque prolem nulla intercedit societas, antequam proles coeperit usu intellectus pollere: quippe antea nulla prolis actio tamquam libera, ergo nec vlla eiusdem ad finem quemdam socialem persequendum obligatio cogitari potest. Vti vero foboles usu intellectus sensim instruitur: ita et ipsius sensim progeneratur obligatio, ad actiones suas ad parentum voluntatem componendas §. 55. Quum vero proli qua homini simul ius competat in sui conseruationem §. 54, ideoque et in eius medium, vitae sustentationem; *quatenus exercitium potestatis parentalis impedit prolem, quo minus sibi ipsa de vitae necessariis prospicere possit; parentes ad ea soboli procuranda obligantur.*

Hac

Hac itaque ratione concipitur coniunctio parentum et prolis eo fine, 1) respectu *parentum*, ut mediante educationis continuatione, eaque perfecta, mediante saltem sustentatione prolis, ex actionibus eius utilitatem capiant, 2) respectu *prolis*, ut mediante subiectione sub parentali potestate perficiatur et alatur. Quum igitur ex hac coniunctione enascatur *unio ad obtinendum finem quemdam compositum*, et eatenus *communem* §. 1; concipitur inde societas inter parentes, vel inter patrem aut matrem dumtaxat, et prolem, qua tales; quae dicitur SOCIETAS PARENTALIS, speciatimque PATERNA vel MATERNA, prouti inter solum patrem vel solam matrem et prolem intercedit.

* Finis parentum primarius quidem a fine prolis primario distat in societate parentali; sed tamen *finis parentum intermedius* cum *fine primario sobolis* et v. v. *conueniunt*, et eatenus parentibus et prolis idem est finis, ipsis hoc casu communis, ad quem obtinendum quum iungantur parentes et soboles, efficitur societas §. 1. Atque eiusmodi quidem *compositum finem* in pluribus aliis societatibus pari modo obseruare licet.

§. 59.

Societas parentalis circa pactum colescit, ideoque est 1) *legalis* §. 9; licet varia pacta ex postfacto ad eam accedere possint, 2) *simplex* esse potest, 3) est *inaequalis*: potestas enim parentum est imperium §. 55. et 22, consequenter et dependentia prolis est subiectio, quae, qua talis, dicitur **SUBIECTIO FILIALIS**.

§. 60.

Quamobrem *parentibus* vi parentalis imperii *ius est praescribendi* liberis, quae eos agere oporteat; *obligandi* eos, ut ad lubitum parentum actiones attemperent; *per eorum operas acquirendi*, *immorigeros puniendi* cet. Hinc *liberi* citra parentum consensum *sefe alteri obligare*, *matrimonium inire*, *egredi e familia* cet. nequeunt.

§. 61.

Et quoniam *parentalis potestas* non restringitur ad solam educationem §. 56; *perdurat*, *licet proles educatione baud amplius indigeat*.

EMANCIPATIO est actus, quo parentes prolem

lem ex potestate parentali dimittunt. Emancipatione igitur parentes potestati suae renunciant, et *proles emancipata in statum naturalem transit* et fit sui iuris §. 84. I. *Consensus parentum in matrimonium vel separatam oeconomiam prolis eatenus tollit parentalem potestatem, quatenus eius exercitium inde redditur impossibile; atque eatenus consensus eiusmodi est emancipatio tacita.*

§. 62.

Fundamentum potestatis parentalis est factum generationis §. 53; hinc fundamentum subiectionis filialis erga parentes in eo positum est, quod proles parentibus vitam seu existentiam ferat acceptam. Ergo cui non debet vitam proles, eius nec potestati parentali subest. Immo quum *proles*, qua homo, respectu extraneorum sit in statu naturali, ideoque gaudeat libertate naturali; *proles nullius nisi parentum agnoscere tenetur potestatem parentalem.* Ergo parentes alienare pro arbitrio parentalem potestatem non possunt; consequenter *parentalis potestas est ius personalissimum*, subiectio filialis obligatio personalissima §. 243. I.

* Accedit, quod maxime interfit prolis, utrum parens ipse exerceat parentalem potestatem, an tertius. Parentis utriusque imperium mitigatur naturali illo infinito stimulo *πῆρ 509 γ̃ς*, qui *paternus maternusque amor in tertio frustra quaeritur.*

§. 63.

Eam vero parentalis potestatis particulam, quae solo *educationis iure* continetur, valide a parentibus alienari, et a tertio exerceri posse largior; quam educatio non nisi in perfectionem prolis tendat §. 42. Hinc oritur conceptus *TUTELAE*, quae consistit in iure educandi vice parentum (*vicario*). Cui competit tutela, est *TUTOR*, *TUTRIX*; qui educatur a tutore, est *PUPILLVS*, *PUPILLA*; societas inter tutorem et pupillum, qua tales, est *SOCIETAS TUTELARIS*. *Tutela itaque et societas tutelaris cessat, simul atque pupillus aptus est ad vitam hominis ex sese viuendam*, quoniam tunc non amplius indiget educatione §. 56.

§. 64.

Patri esset soli propria omnis parentalis in prolem

lem potestas, nisi adesset mater, cuius commune ius pater agnoscere obligatur §. 53: quod vice inuersa etiam de matre admittendum est. Hinc *mortuo parentum alterutro parentalis potestas est propria soli superstiti*, siue pater siue mater fuerit. *Ius defuncti parentis in prolem deuoluitur in superstitem* (ei adcrefcit). Matre itaque defuncta proles munit sub *patria potestate*, patre defuncto sub *materna potestate*.

Viroque parentum mortuo tollitur prolis subiectio filialis, incipit status naturalis.

TITVLVS III.

DE

SOCIETATE HERILI.

§. 65.

OPERAЕ, quae vsibus vitae domesticae §. 50. inserviunt, DOMESTICAE sunt. Subiectus, qui pro alimentis operas domesticas praestare obligatur, FAMVLVS; si est femina, ANCILLA dicitur. Famuli vel ancillae superior est HERVS,

D

HE-

HERA. Societas inter herum heramue et famulum ancillamue, qua tales, est SOCIETAS HERILIS.

§. 66.

Societas herilis 1) *simplex* esse potest, 2) *est inaequalis*. Famulus et ancilla sunt *subditi heriles*, eorumque qua talium subiectio est *subiectio herilis*: herus et hera sunt *imperantes heriles*, eorumque qua talium imperium *herile imperium* (potestas herilis).

§. 67.

Ius heri in famulum, consequenter et famuli obligatio in herum eo tendit, *ut operae domesticae a famulo ad voluntatem heri*, consequenter in *utilitatem heri praestentur*: *ius famuli* in herum, consequenter et obligatio heri in famulum pro fine habet, *ut alimenta ab hero praebeantur famulo*.

§. 68.

Quoniam societas herilis naturaliter est pactitia §. 9; *specialiora iura atque obligationes heri et famuli*

famuli mutua ex contractu, quo societas herilis constituta est, *determinantur*. Qualia igitur alimenta, quanta et quomodo ea herus famulo; qualesque operas, quantas et quomodo eas famulus hero promisit: talia tantaque alimenta herus famulo, talesque et tantas operas hic isti conuento modo debet. Contractus eiusmodi est *contractus do ut facias* §. 215. I, *ad finem non-transitorium* §. I.

§. 69.

Alimentis substitui potest eius aequivalens §. 202. I, *speciatim pecunia* §. 205. I. Hinc perinde est, siue promittantur famulo alimenta seu certa pecuniae summa, unde sibi alimenta comparare possit, *alimentorum vicarium*. Posteriori casu societas herilis nititur *locatione conductione operarum* §. 217. I, et pecunia, quae famulo debetur, est *merces* §. ead. I. Inde FAMVLVS et ANCILLA, pro mercede conducti, dicuntur MERCENARIJ.

§. 70.

FAMVLVS vel omnes operas vel certas dumtaxat praestare tenetur; porro **OPERAS** debet vel ad omne vitae tempus, **PERPETVAS**, vel ad certum tempus, quod vita breuius fore iudicatur, **TEMPORARIAS**. **FAMVLVS**, qui ad certas et temporarias dumtaxat operas tenetur, **LIBERIOR**; qui ad perpetuas vel omnes vel certas dumtaxat, **RESTRICTIOR** est.

Ceterum famulus, qui ad omnes et perpetuas operas obligatur, est seruus §. 37, et speciatim etiam appellari potest **SERVVS DOMESTICVS** aut **SERVA DOMESTICA**, si est ancilla. Herus serui est despota §. 37, et speciatim dici solet **DOMINVS SERVI**, aut hera **DOMINA SERVI**, eiusque potestas in seruum **POTESTAS DOMINICA**. Subiectio serui domestici est seruitus §. 37, et in specie vocatur **SERVITVS DOMESTICA**; societas dominum inter et seruum domesticum, quatales, est despota §. 37, et speciatim nominatur **SOCIETAS DOMINICA**.

§. 71.

Domino itaque ius competit perpetuum, ex operis serui omnes utilitates, quae in vita domestica desiderari possunt, capiendi §. 70; hinc etiam ius, per operas serui acquirendi. Quamobrem seruus citra domini consensum neque acquirere sibi, neque obligare se aliis, neque excutere seruitutis iugum potest.

Actus, quo dominus seruum ex potestate dominica dimittit, est **MANUMISSIO**. Quum dominus manumissione potestati dominicae renunciaret; seruus, qui manumittitur, redit in statum naturalem, et fit liber. Seruus manumissus **LIBERTVS** vocitatur.

§. 72.

Seruitus, quae nititur consensu serui coacto seu exorto, est **COACTA SERVITVS**; quae ultroneo, **VLTRONEA** §. 181. I. Inde et **SERVVS** vocatur posteriori casu **VLTRONEVS**, priori **OBNOXIVS**, vno verbo **MANCIPIVM**.

Datur consensus exortus, qui est validus, §. 304. I; hinc etiam datur potestas dominica vali-

da et *servitus falida*, licet fuerit *extorta* ex. gr. si debitor, qui non est soluendo, in servitutem redigitur a creditore, ut operis praestitis, quae aequiparantur bonis, ipsi satisfaciat. *Naturaliter* vero, scilicet ab origine §. 11. et remota laesione §. 62. I. *nemo nisi ex consensu suo ultroneo subiicitur alterius imperio* §. 76. I, hinc *nec potestati dominicae*, immo *nec herili*. Ergo *naturaliter* omnis *societas dominica*, immo omnis *societas herilis pacto ultroneo coalescit*; *posita vero laesione datur servitus valida*, licet *pacto vi extorto* nitatur; quae tamen et *ipsa est pactitia*. Et eatenus *omnis societas herilis atque speciatim omnis societas dominica est pactitia*.

* Ex iure laesi in laedentem infinito §. 261. I, vi cuius illi in istum omnia licent §. 265. I, colligi quidem potest pro ratione circumstantiarum *ius victoris iusti. hostem iniustum devictum*, et generalius *ius laesi, laedentem destrudendi in servitutem*: sed inde non consequitur, dari *servitutem*, quae citra pactum constituatur, ideoque sit *necessaria et legalis* §. 9. Etenim 1) haec voluntas victoris unilateralis nondum efficit societatem: quia renitente adhuc devicto *voluntatum viriumque unio*

unio §. 2. nulla concipi potest, immo praeci-
se oppositum, pugna voluntatum et virium
concipiatur necesse est. 2) Potestatis domi-
nicae exercitium physice impossibile est citra
deuicti consensum. Deuictus enim hostis nun-
 quam imperata victoris faciet; nisi quatenus
obsequium, tamquam *malum minus*, praefert
 vltiori victoris *coactioni* mortisque ipsius pe-
 riculo, tamquam *malo maiori*, hoc est quate-
 nus vult, consequenter quatenus *consentit* vel
tacite saltem. Ergo omnis *potestas dominica*,
 immo omne *ius sociale*, et hinc omne *imperium*,
floriuntur ex bello et victoria, supponunt
 pactum victoris cum deuicto, quo finitur ho-
 stilitas mutua, consequenter *pactum pacis* §.
 304. I. Omnis igitur *societas eorum, qui ha-*
ctenus bello concertarunt, est pactitia. Ergo
 bellum et victoria per se consideratae non sunt
modus acquirendi potestatem dominicam, im-
 mo nec imperium nec vllum *ius sociale* acqui-
 rendi, ideoque nec *modus constituendae so-*
cietatis, sed tantum horum omnium *occasio*.
 Vnde conficitur, *ius detrudendi deuictum in*
seruitutem nondum inuoluere ipsum imperium;
 sed tantum *ius obligandi deuictum* etiam vi ad-
 hibita, vt *consentiat in seruitutem*, atque
 ideo in imperium et potestatem dominicam
 victoris.

§. 73.

Quoniam ob diuersitatem qualitatum personalissimarum, quae tum in hero tum in famulo mente concipi possunt, interest vtriusque hunc sibi potius, quam alium eligere famulum herumque; qui societatem herilem pacto vltroneo contrahunt, ad qualitates personalissimas inuicem praeprimis attendere censentur. Atque ita *imperium heri in famulum seruumque vltroneum, atque ius famuli seruique vltronei in herum est personalissimum*; consequenter et correlata *subiectio atque obligatio est personalissima*, ideoque *nexus omnis societatis herilis vltroneae est personalissimus*, §. 48. Itaque *iura atque obligationes eiusmodi societatis mutuae non aliter transmissibiles sunt, nisi accedente consensu mutuo expresso vel tacito.*

§. 74.

De *mancipii* vero conditione aliter omnino statuendum est. Hosti enim deuicto quando seruitus obtruditur, integrum non est, an et quemnam sibi velit eligere dominum. Hostis vero victor,

ctor, propriae potissimum utilitati intentus in constituenda seruitute, ad plus quam e natura seruitutis colligi potest, se vltro obligare voluisse censendus non est. Quoniam igitur victor detrudens deuictam in seruitutem renunciat iuri suo qua laesi in laedentem, et mancipio pro operis nihil promittit nisi conseruationem et sustentationem vitae; nihil ipsi vltra debet, consequenter nec contra obligationem hoc pacto contractam agit, si transfert in alium eam potestatem dominicam quam sibi pacto vi iusta exorto in mancipium adquisiuit. Quamobrem *domino in mancipium competit ius transmissibile: licet ius mancipii in dominum ad alimenta sibi praebenda persitet ius personalissimum* §. 73, quod inuito domino transferri nequit in alium.

I. Dan. Frider. HOHEISEL *diff. de mercatu corporum humanorum*, Lips. 1720.

* Itaque quamuis mancipium domino alium vice sua obtrudere nequeat; attamen domino integrum est, potestatem suam dominicam etiam inuito mancipio transferre in alterum. *Differentia iuris* circa seruitutem vltroneam et coactam quaerenda est in differentia status serui vltronei et coacti ante initam societatem

dominicam. Ultroneus seruus erat homo liber. in quem domino *nihil licebat*: coactus contra erat hostis iniustus, in quem domino, qua hosti iusto, tunc *omnia licebant*. Dum *seruitus ultronea* constituitur, *ex serui potius quam domini arbitrio* pendet, *determinare, in quantum renunciare velit libertati suae naturali*: in *seruitute* contra *coacta ex domini potius quam serui arbitrio* pendet, *in quantum iuri suo hostis iusti in hostem iniustum renunciare velit*. Hinc *terminos* figere *potestatis dominicae* circa *seruitutem ultroneam* in *serui potissimum*, circa *coactam in domini* *positum est arbitrio*.

§. 75.

Quum dominus per seruum acquirat §. 71; sequitur, ut dominus in prolem serui sui cum ancilla sua progenitam tantum iuris acquirat, quantum iuris transmissibilis in eam naturaliter competit parentibus. Ergo nihil nisi ius tutelae acquirat §. 63, neutiquam potestatem dominicam §. 62. Quamobrem ex lege naturali proles seruorum parentum non nascitur seruus, sed pupillus dumtaxat domini parentum suorum. Quoniam vero proles serui sumtibus domini educanda,

a prole olim restituendis; *domino ius est, operas a prole exigendi, donec de sumtibus istis sibi satisfactum fuerit.*

§. 76.

In famulum inobedientem hero, in seruum domino competit ius puniendi §. 40. Laesio, quam superior subdito infert, dici speciatim solet GRAVAMEN. *In herum itaque aut dominum laedentem laeso famulo aut seruo competit ius postulandi, ut grauamen tollatur; in subsidium ius denegandi obedientiam imperanti, resistendi aggredienti, vel domo eiusdem excedendi §. 12.*

§. 77.

Fuere antiquitus et existunt hodiernum *domini*, quibus, et *alimenta pro lubitu denegare*, et ipsam *vitam demere mancipiis* suis eorumque liberis et omni posteritati, *fas habetur*: adeo ut seruos, omni iure humanitatis exutos laedique nescios, rerum propriarum iure, in quas nihil est nefas aestiment. Verum *eiusmodi seruitus* 1) *non est societas*: quia non continet commune bonum §. 2, nec 2) *pacto niti potest*: consen-
tire

tire enim, vt vita miseris, malorum omnium formidolosissimis, perpetuo exposita fit, non voluntatis sed furoris est, 3) quin potius *est bellum perdurans*, status ab illo, qui inter socios intercedit, quam maxime abhorrens.

* Ex captiuitate deuictorum hostium ille mos irrationalis procul dubio originem traxit, in quos ante pacta omnis violentia iusta.

TITVLVS IV.

DE

F A M I L I A.

§. 78.

Iunge societatem vel coniugalem parentali, vel coniugalem herili, vel parentalem herili, vel coniugalem parentali herilique simul: nascetur societas composita, quae vocatur familia. Est igitur **FAMILIA** (domus, societas oeconomica seu domestica *strictius* dicta §. 41.) societas ex coniugali, parentali ac herili, vel saltem ex binis earum

earum composita. Prior PERFECTA FAMILIA, IMPERFECTA posterior dicitur.

§. 79.

Familiae membra seu *socii* sunt 1) PATER-FAMILIAS et MATERFAMILIAS: ita nimirum in domo vocantur iidem, qui in societate coniugali maritus et vxor, in parentali pater et mater, in herili herus et hera appellantur, 2) filii familias et filiae familias, 3) famuli et ancillae, serui et seruae, qui qua pars familiae vocantur DOMESTICI.

§. 80.

Finis societatis oeconomicae est ex fine societatis coniugalis, parentalis atque herilis compositus: ideoque *in eo consistit*, ut *obtentio finis singulae cuiusvis societatis*, ex quibus composita est domus, *per singulam quamque alteram earumdem promoueatur*; ergo ut *salus cuiuslibet per reliquas adaugeatur*; consequenter ut *altera sit alteri adiumento et remedio*, multo magis, ut *ne altera alteri sit impedimento*. Itaque et *salus domestica* in societatis coniugalis, parentalis atque

que herilis salute iuncta atque hinc inuicem aucta vertitur.

Quamobrem si quis consensu suo fit membrum societatis simplicis, quae pars est domus; ipse simul fit membrum domus, ideoque vel tacite saltem se obligat, quod salutem domus partiumque eius reliquarum, quantum potuerit, promouere velit, ac propterea iura quoque huic obligationi respondentia acquirere intelligitur. Ergo generalius: Quicumque recipitur in societatem, quae est pars maioris societatis, simul maioris huius fit membrum, iuraque et obligationes, quae in ista obtinent, acquirit.

§. 81.

Familia est societas necessario composita §. 41. et rectoria §. 22.

§. 82.

Imperans (caput) familiae est paterfamilias et materfamilias §. 66. et 59; quibus imperium domesticum naturaliter est commune respectu liberorum §. 53; et, quatenus ipsorum mutuo consensu constituta quoque societas herilis, etiam respectu

spectu famulorum seruatorumque. Atque eatenus imperans domesticus est persona moralis §. 92.

Pr. I. Potest tamen patrifamilias soli competere imperium in domo ex pacto, partim per se, partim per matremfamilias exercendum: immo deficiente patrefamilias omne imperium domesticum competit matrifamilias soli; ergo et mortuo patrefamilias in matremfamilias superstitem omne imperium domesticum deuoluitur §. 64.

Imperio domestico subsunt liberi familias §. 59. et famuli seruique domestici §. 66. et 70.

§. 83,

Imperans in domo habet ius, dirigendi pro arbitrio actiones liberorum familias et domesticorum ad salutem domesticam §. 22. et 80; hinc ius, per liberosfamilias promouendi simul salutem matrimonii et societatis herilis, atque vice versa per domesticos promouendi et parentalis et coniu-galis societatis salutem; ius leges domesticas ferendi §. 34, ius immorigeros liberos familias domesticosque puniendi §. 40. cet.

§. 84.

Denique *ex consensu mutuo patris matrisque familias*, ad constituendam in domo societatem herilem, deriuatur *ius eorundem mutuum*, ideoque et *obligatio eorundem erga se inuicem*, ad *promouendam per liberos familias atque domesticos rei familiaris salutem*.

* Exortis familiis *ius succedendi ab intestato* et *ex testamenta* sensim inualuisse, facile largimur. Interim hoc ius omne ex solo societatis matrimonialis, parentalis aut etiam familiae conceptu demonstrari non potest. Itaque ut constitueretur, ab initio *pactis* opus fuit: post in consuetudinem et in legem familiae tacitam eo facilius abiit; quo magis familiarum vicinarum omnium intererat, ne hereditas defunctorum parentum familias praeda vel seruorum vel cuiusuis fieret occupantis.

IVRIS NATVRALIS

LIBER III.

IVS CIVITATIS
VNIVERSALE.

SPECIATIM.

IVS PVPLICVM
VNIVERSALE.

§. 85.

Quum homo naturali primarioque impulsu feratur in sui perfectionem §. 5. et §. 73. Pr.; *omnium hominum scopus* seu finis primarius atque supremus est *felicitas, speciatimque*, sicubi nempe a beatitudine atque a vita post mortem cogitando discesseris, *felicitas externa (prosperitas)* §. 24. Pr. Hinc quaerunt *media felicitatis externae*; hinc *bona externa*, quibus nempe *ad felicitatem externam* fruuntur, *conseruare*, aliisque continuo bonis *augere* satagunt. Horum bonorum dum conseruationi student, *securitatem* quaerunt §. 134. Pr. I; dum incrementa

E

perfe-

persequuntur, ad abundantiam bonorum exteriorum, hoc est ad SVFFICIENTIAM VITAE, quantum quisque potest, adspirant.

Studium felicitatis externae homines singulos per *fines subordinatos*, tamquam per media, in societates primum simplices, mox in familias, deinde in varias iterum societates maiores coëgit. Quum vero has coniunctiones ad scopum obtinendum sentirent longe insufficientes; tandem vnitis viribus directo contendere ad omnem felicitatem externam coeperunt, atque in eas societates, quae *ciuitatum* nomine insigniuntur, coaluerunt. Quae quidem *societas*, quum inter ceteras societates maiores, ad bonum quoddam externum obtinendum comparatas, ipsa experientia reperiatur specie *perfectior*; hoc etiam loco tamquam talis est consideranda.

§. 86.

Est vero CIVITAS (respublica late d.) pluri-
um famili arm ad persequendam felicitatem ex-
ternam societas inequalis. Socii ciuitatis dicun-
tur CIVES, suntque vel imperans *ciuilis* vel *sub-*
diti

diti ciuiles. Exteri, seu qui membra nostrae ciuitatis non sunt, PEREGRINI vocantur. POPVLVS in disciplinis, quae de ciuitate agunt, mox vniuersorum ciuium, mox subditorum ciuillium eiusdem ciuitatis complexionem denotat, sumitur et generalius pro multitudine familiarum, quae societatem aeternam §. 97. Pr. constituunt.

Scientia legum naturalium posita ciuitate obseruandarum IUS CIVITATIS (ius politicum, interdum ius *publicum* latiori significato) VNIVERSALE vocatur: quod igitur nihil aliud est quam Ius Naturale ad ciuitatem applicatum, atque in deducendis iuribus ac obligationibus naturalibus, quae hominibus in statu ciuili, ideoque ciuibus et ciuitatibus competunt, occupatur.

§. 87.

Ius Ciuitatis tamquam Ius Sociale in Internum ex Externum (intrinsecum et extrinsecum quibusdam dictum) dispescitur §. 5. *Ius Ciuitatis Internum* docet iura atque obligationes ciuium erga se inuicem: hinc tradit iura atque obligationes vel imperantis ciuilibus et subditorum ciuillium

mutuas, vel subditorum ciuiliū erga se inuicem; prior species Iuris Ciuitatis Interni dicitur IUS (ciuitatis) PUBLICVM (interdum ius publicum *strictiori significato* §. praeced.), posterior IUS (ciuitatis) PRIVATVM.

Ius Ciuitatis Externum docet iura atque obligationes ciuium ac ciuitatis erga externos. Exteri sunt personae vel singulares vel morales atque integrae societates seu minores seu maiores. Eminent prae ceteris societates maiores aeternae atque liberae, quae GENTES appellantur §. 97. Pr. Inde enascitur species determinata Iuris Ciuitatis Externi, quae vocatur IUS GENTIVM, traditque iura ac obligationes gentium erga se inuicem.

Iuris Ciuitatis Vniuersalis Interni pars praecipua est *Ius Publicum Vniuersale*, Externi *Ius Gentium Vniuersale*.

Ex illis *scriptoribus*, qui integrum Ius Ciuitatis Vniuersale, Ius nempe Publicum Vniuersale vna cum Iure Gentium Vniuersali singularibus commentariis exposuerunt, notatu praecipuis digni

digni sunt: HUBERVS 1), WOLFFIVS 2),
 BVRLAMAQVIVS 3), RVTHERFORTIVS 4)
 et VATTELIVS 5).

1) Ulrici HUBERI *de iure Ciuitatis* libri
 III. edit. 4ta cum *notis* Christ. THOMASII,
 Francof. et Lipsf. 1708. 4.; it. cum commen-
 tariis Nicol. L. B. de LYNCKER, suppletis
 cura Io. Christiani FISCHERI, Francof. et
 Lipsf. 1752. 4.

Eiusdem *institutiones reipublicae* in ope-
 ribus Huberi minoribus (ab Abrah. WIELING
 Traiecti ad Rhen. 1746. II. tomis 4. editis
 notisque illustratis), tom. I. p. 1.

2) Christian. L. B. de WOLFF *Ius publi-
 cum et Gentium Vniuersale*, vid. supra part. I.
 p. 50.

3) *Principes du Droit Politique* (par BVRLAMAQVI), supra part. I. pag. 53.

4) RVTHERFORT'S *Instituts of Natural
 Laws*, Vol. the II. in wick are explained the
 rights and obligations of mankind considered
 as membres of Civil Societies, Cambridge
 1756. gr. 8. vid. supra part. I. pag. 52.

5) *Le Droit des Gens* p. Mr. de VATTEL,
 Londres 1785. II. tomes 4.

Extat enim peculiaris *bibliotheca Iuris Ciuitatis* 1) vsus vero huius studii in Iure Publico Germanico eximium elegantur ostendit STEGERVS 2).

1. (Anonymi *bibliotheca Iuris Imperantium quadripartita*, seu commentatio de scriptoribus Iurium, quibus summi Imperantes utuntur, *Naturae et Gentium, Publici Vniuersalis et Principum Priuati*, Norimbergae 1727. 4.

2. Adriani STEGERI diff. de *Iure Naturae Iuris publici Imperii R. Germanici principio*, Lipsi. 1747.

SECTIO I.

IUS PUBLICUM VNIVERSALE
IN GENERE.

§. 88.

IUS PUBLICUM VNIVERSALE docet iura atque obligationes naturales imperantis ciuilibus et subditorum ciuilibus mutuas; eas itaque potissimum, quae ipsis qua talibus competunt, *iura et obligationes ciuiles*. Hinc est *Ius Naturae* applicatum ad imperantem et subditos ciuiles in relatione erga se inuicem; tradit *leges* a subditis ciuilibus et imperante ciuili inuicem naturaliter obseruandas; ideoque *nexum iuridicum* inter eosdem intercedentem explicat §. 6; docetque *officia ciuilia* imperantis et subditorum mutua.

* * *

Auctores, qui Ius publicum Vniuersale scriptis peculiaribus pertractauerunt, potissimum sunt: SYDNEIVS 1) et LOCKIVS 2) Angli, BOEHMERVS 3), FRITCHIVS 4) WOLFIVSQVE 5) Germani, IOHANNSON 6) Pseudonymus Suecus, ROVSSEAV 7) Genevensis et HEINECKIVS 8).

1) *Discours sur le Gouvernement* par Algernon SYDNEY, publiez sur l'original manuscrit de l'Auteur et traduits de l'Anglois par A. SAMSON. La Haye 1702. III. tomes 72; et nouvelle edition (Paris) 1756. IV. tomes 12. Anglico, sermone prodiit Londini anno demum 1704. fol. Auctum vero hoc opus aliis scriptis ad Sydneium pertinentibus publicatum est sub tit: *Discourses concerning Government*, London 1763. gr. 4.

2) *Two treatises of Government*, in the former the *false principles* of Robert FILMER and his followers *are detected and overthrown*: the latter is an *Essay concerning the true Original, Extent and End of Civil Government* (by John LOCKE), London 1690. 8., cuius edit. quinta aucttor Lond. 1728. prodiit. Huius opusculi Gallice versi aliquot extant editiones, praestantior autem reliquis est, quae sequitur: *Du Gouvernement Civil* par Mr. LOCKE, trad. de l'Anglois, cinquieme edition exactement *revuë et corriguëe* sur la cinq. edition de Londres et augmentée de quelques *notes* par L. C. R. D. M. A. D. P. Amsterd. 1755. 12.

3) Iusti Henningii BOEHMERI *introducio in Ius Publicum Vniuersale*, Hal. 1709. 8., ed. 2da emendatior ibid. 1726. 8.

4) Godofr. Ernesti FRITSCHII *Ius Publicum Vniuersale*, Ienae 1734. 8.

5) Christiani L. B. de WOLFF *de Imperio Publico seu Iure Ciuitatis*, in qua omne Ius Publicum Vniuersale demonstratur, et verioris Politicae inconcussa fundamenta ponuntur, tamquam Iuris Naturalis pars VIII. et vltima, Halae 1748. 4.

6) *Die bürgerliche Regierung nach ihrem Ursprunge und Wesen* betrachtet von Ioh. Martin IOHANNSON (verus Auctor fertur Ioh. MONTIN), aus dem Schwedischen, Stockholm (Leipzig) 1750. 8.

7) *Du Contract social; ou principes du Droit Politique* par I. I. ROUSSEAU, Amsterdam 1762. gr. 12. et in *Ejusd. Oeuvres diverses* tome III. Germanice prodiit cum notis GEIGERI, Marburg 1763. 8. Inter scripta Roussouio opposita eminet *Lettres d'un anonyme à Mr. I. I. Rousseau*, Paris 1795. 8.

8) *Systema Iuris Publici Vniuersalis*, quod sub directoratu D. Franc. Iosephi HEINCKE

publicae disputationi submittit Mich. Carol.
S. R. I. Comes de KAVNITZ, Viennae
1765. 4.

§. 89.

Quoniam itaque ciuitas in plurimum familiarum
ad consequendam felicitatem externam societate
inaequali consistit; ad ciuitatem requiruntur 1)
plures familiae; non exclusis aliis personis singu-
laribus, extra familiam degentibus, neque ex-
clusis aliis personis moralibus seu integris societa-
tibus, qua reipublicae membris.

2) Requiritur *felicitas externa*, tamquam *fi-
nis* determinatus ciuitatis seu vniuersis ciuibus
communis, ideoque tamquam bonum omnibus
reipublicae membris commune §. 2. Felicitas
externa, qua vniuersis ciuibus communis, voca-
tur FELICITAS PVBLICA; inde etiam progres-
sus ad eam obtinendam haud impeditus appella-
tur SALVS §. 3. PVBLICA, et bonum, quod
ad omnes ciues spectat, BONVM PVBLICVM.
Si qua societas maior ad rapinas et latrocinia agen-
da coalescit; ea ciuitatis nomine adeo est indigna,
vt ne quidem societas legitima sit §. 9.

3) Requi.

3) Requiritur *imperium*, tamquam *medium* determinatum, quo finis ciuitatis persequendus est, hinc *imperium ciuile* (potestas ciuili, imperium publicum) dictum. Atque ita differt ciuitas a societate maiori aequali, ad securitatem vel felicitatem externam persequendam constituta.

§. 90.

Ceterum *ciuitas* si spectatur, qualis est ab origine, *libera est* §. 16, eademque *perfectior* est, si familiae non suae tantum, sed posteritatis simul suae felicitati consulentes, constituant ciuitatem ex intentione sua perduraturam, quod ipsarum posteritatis superfluerint. Atque ita *ciuitas* oritur quae est *societas aeterna* (corpus aeternum, immortale), hoc est in qua alii loci aliis successiue succedunt §. 97, Pr. Hinc *ciuitas* hoc loco spectatur 1) *ut libera* §. 11, et 2) *ut corpus aeternum* §. 58; immo etiam 3) *ut societas, quae sedem stabilem* (fixam) *habet*, certam nempe orbis terrarum regionem constanter inhabitans, qualem sedem habere perfectiores ciuitates omnes reperimus §. 85.

§. 91.

Civitas vi originis et naturaliter constituitur pacto *ultroneo* §. 72. I. §. 11, et 72. II, ideoque communi consensu eorum, qui in civitatem consociantur, quod pactum vocatur **PACTVM VNI-ONIS civilis**. Ex hoc pacto singuli obligantur vniuersis ad bonum publicum promouendum, et vniuersi singulis ad prospiciendum securitati et sufficientiae vitae ipsorum. Hinc *a neutra parte faciendum, quod saluti publicae aduersatur*. Quatenus in civitate nihil tale faciendum, hinc bonum priuatum postponendum publico; *salus publica suprema ciuitatis lex* dicitur §. 7.

§. 92.

Quoniam vario modo et diuersis mediis finem ciuitatis persequi datur: *si constituitur ciuitas; modus, quo salus publica promouenda, determinandus est*, nempe determinanda sunt media specialia, quibus ad finem ciuitatis contendere debet. **ORDINATUR** ciuitas, dum modus salutem publicum promouendi in ciuitate determinatur: *ordinatio igitur ciuitatis naturaliter communi*
 ciui-

ciuium consensu, hinc iterum pacto perficitur, quod dici potest PACTVM ORDINATIONIS ciuilis. Atque ex hoc pacto specialiori ciuitas quaelibet formam suam specificam nanciscitur, quam ex pacto generaliori vnionis ciuilis nondum habet. Ad constituendam igitur certam ciuitatem naturaliter pacto et vnionis et ordinationis opus est.

§. 93.

Vtrumque hoc pactum singuli ciues vi originis vt liberi et aequalis erga se inuicem sanciant, sancita vero pacta dant leges inter vniuersos paciscentes §. 182. not, I. Et quoniam tota ciuitas vi originis etiam spectanda est vt libera §. 90; vniuersis ius est respectu exterorum, tum de vnione ciuili, tum de forma specifica ciuitatis, quam condunt, pro arbitrio suo conueniendi.

§. 94.

Quoniam autem pacto vnionis ciuilis simul imperium stabilicitur §. 86; singuli se subiiciunt vniuersis, ita vt, quidquid vniuersis visum fuerit salu-

salutis publicae causa determinare, singulos tamquam subditos obligare debeat, qui igitur vniuersis obedire tenentur. Quamobrem imperium ciuile naturaliter ex pacto repetendum, vique originis penes populum est, tamquam ius ipsi proprium et res eius incorporalis §. 164. I.

§. 95.

Quum porro ciuitas vi originis sit libera; *exercitium imperii populi in singulos naturaliter est independens ab imperio alterius hominis cuiuslibet §. 84. 85. I.* Imperium societatis maioris, quatenus eius exercitium a nullius hominis imperio dependet, IMPERIVM SVMMVM (summa potestas), et hinc IMPERANS, cui id competit, SVMMVS appellatur. Quamobrem *imperium ciuile vi originis, et hinc imperium, quale populo originario competit, est summum. Vi ergo summitatis (suprematus) imperii nullus actus, ad imperii exercitium spectans, vllius hominis iuri subest, nec ab vlllo homine irritus fieri potest. Imperium ciuile qua summum, seu qua independens ab alio imperio, vocari etiam MAIESTAS solet,*

r. Iani de WITT. diff. *Quinam vere habeant maiestatem in societate ciuili?* Lugd. Batau. 1741.

§. 96.

Si ciuitas ordinanda: vniuersi inter se conueniant necesse est, vtrum imperium ciuile sibi retinere, an in aliquam personam transferre, et quomodo transferre; vtrum in personam vnā vel plures coniunctim; totum imperium vel diuisum; certa lege aut sine vlla lege; tamquam transmissibile incertos alios aut tamquam personalissimum; num transferre quoad ipsam substantiam vel quoad exercitium tantummodo; vtrum transferre an concedere saltem imperii exercitium; num concedere alteri independenter vel dependenter dumtaxat a se, qua populo imperium sibi retinente, velint §. 94.

§. 97.

REGIT ciuitatem, qui exercet imperium publicum in ciuitate; ipsum exercitium est REGIMEN CIVITATIS, et is, cui a populo datum regimen, RECTOR, CIVITATIS (populi) est. Quoniam
niam

niam vi originis regimen ciuitatis populo competit §. 94; *nemo alius habet regimen ciuitatis, hinc nemo esse rector ciuitatis potest, nisi ex pacto cum populo, quo scilicet regimen a populo delatum ab ipso acceptatur.*

Si regimen rectoris ciuitatis dependet a populo (a populi imperio), non rector ciuitatis, sed populus est imperans ciuilis; sin minus, non populus, sed rector ciuitatis est imperans ciuilis, Atque ita *rector ciuitatis, in quem a populo translatum imperium, vt id exerceat, quum ipsi datum sit regimen independens a populo, est* 1) *imperans ciuilis*: quippe vi translationis *imperium ipsi competit independenter a populo, ideoque proprio iure et suo nomine, 2) idemque summus respectu et exterorum, vi originis §. 95. et ipsius populi, quem regit, ideoque in ipso maiestas residet §. 95.*

§. 98.

Sume imperantem ciuitatis, qua personam a populo distinctam. Quum imperium ciuile naturaliter pacto adquiratur §. 94; *imperans ciuilis*

lis imperium et maiestatem habet ex pacto cum populo, qui in ipsum transfert imperium, atque ideo se ipsi subiicit. Vnde talis conventio per exc. vocantur PACTVM SVBIECTIONIS (ciuilis). Quamobrem 1) imperans ciuilis maiestatem habet a populo, non vero immediate a Deo, 2) ius imperantis ciuilis mediendum ex pacto tum vnionis et ordinationis, tum subiectionis ciuilis, et ex fine ciuitatis §. 35, hinc ex voluntate, quae populo fuit, quum imperium transferret, 3) vt valida sit ipsius potestas, pactum subiectionis validum requiritur. Qui sine iure sibi arrogat imperium, est VSVRPATOR IMPERII: ideoque qui e pacto subiectionis vel nullo vel vitioso sibi arrogat imperium publicum, non est legitimus imperans, sed imperii ciuilis vsurpator. Potest tamen vitium, quod ab initio inest vsurpationis consensu populi subsequente expresso vel tacito sanari.

I. De controuersia, *an maiestas sit immediate a Deo?* inter MASIVM et THOMASIVM acerrime agitata conf.

Hectoris Godofredi MASII *interesse Principum circa religionem Euangeiicam*, Hafn. 1687.

Christiani THOMASII *monathliche Gespraech*, Decembr. 1687.

MASII comm. *de origine imperi divina et immediata*, Hafn. 1688. 4.

THOMASII *gemischte philosophische und iuristische Haendel*, II. Theil, 3tes Hauptst.

2. Historiam litis Augustini LEYSERI de eadem thesi cum *Theologis et Philosophis Vitembergensibus* videtis apud LEYSERVM *praef. ad comment. de offentionibus Iureconsultorum*, Helmst. 1726. 4. it. ex edit. Henr. Gottl. FRANCKE, *ibid.* 1741. 4. et *Specim.* 568. ad *Digesta*.

§. 99.

Quoniam imperium civile consistit in iure determinandi, quaecumque ad salutem publicam sunt necessaria; pro horum differentia varia complectitur iura, indeque *imperium publicum* et maiestas *vt totum ex pluribus partibus compositum* spectari potest, atque ideo quodlibet ius particulare maiestatis, immo imperii publici cuiusque, vocatur IVS MAIESTATICVM. Iura maiestatica quibus-

quibusdam *partes potentiales* imperii ciuilis appellantur.

IMPERIVM CIVILE, consideratum in certa persona, si nulla sui parte (potentia) est diminutum, PLENVM vocatur; MINVS PLENVM contra, si aliqua sui parte diminutum. *Imperium ciuile, quale originarie populo competit, vi libertatis naturalis est plenum; translatum a populo plenum vel minus plenum competere potest ei personae, in quam translatum: quippe ius imperantis eiusmodi ciuile e pacto subiectionis metiendum §. 98.*

§. 100.

IMPERIVM CIVILE, cuius exercitio peculiare obligationes adhaerent, seu cuius exercitium certis legibus est adstrictum, LIMITATVM (restrictum) dicitur; ABSOLVTVM (illimitatum) vero, quod limitatum non est. *Imperium ciuile, quale populo vi originis et libertatis naturalis competit, est absolutum; translatus vero absolutum vel limitatum euadere potest §. 68. Quod-*

er; ei, in quem transfertur, ideoque *naturaliter omni imperanti civili competit imperium publicum summam, plenum atque illimitatum.*

De cetero imperium civile minus plenum esse potest absolutum; et vice versa plenum esse potest limitatum, immo pro aliqua parte limitatum, pro reliqua absolutum.

§. 101.

Pone imperantem, in quem imperium publicum simpliciter translatum, siue ille sit persona singularis siue moralis. In pacto subiectionis, quo perficitur translatio, populus, hinc singuli et vniuersi ciues sese subiicientes, promittunt imperanti obedientiam in eum finem, vt curam salutis publicae agat §. 86; ideoque *imperans civilis acceptando imperium sese obligat ad curandam salutem publicam mediante regimine, atque ob hanc, quam contrahit, obligationem, populus in ipsum transfert imperium, sibi que obedientiam erga ipsum imponit. Quare ex obligatione imperantis civilis ad curandam salutem publicam deriuatur ipsius ius imperandi, populi que sui ad obedientiam obligatio.*

§. 102.

Imperans itaque ciuilis obligatur ad curam felicitatis publicae mediante imperii sui exercitio, quae cura vocatur ADMINISTRATIO REIPUBLICAE. Hinc tenetur salutis publicae remedia adhibere, remouere impedimenta, bona externa iuraque singulorum et vniuersorum tum conseruare tum augere, adeoque etiam singulos et omnes PROTEGERE, hoc est a violentia aliorum securos praestare; *quantum fieri potest.*

FELICITAS PVBLICA *intrinsece*, id est respectu ciuium erga se inuicem considerata, INTRINSECA appellatur; EXTRINSECA autem quatenus respectu exterorum consideratur. Eodemque significatu et *publica salus, securitas, prosperitas, regimen, administratio reipublicae* in *intrinsecam* et *extrinsecam* dispescitur. Ad securitatem pertinet TRANQVILLITAS, status a metu violentiae vacuus. *Publica tranquillitas* in singulorum vniuersorumque ciuium tranquillitate consistit; *intrinseca*, qua ciuis a conciue; *extrinseca*, qua singulus quisque ciuis et totum corpus ciuitatis ab exteris violentiam non metuit.

Et intrinsecae et extrinsecae felicitatis publicae cura imperanti civili incumbit.

§. 103.

Ex hac imperantis civilis obligatione effluit *ius subditorum civilium*, ut salutem publicam adluat, non negligat, multo minus euertat; ut non ad alium finem, publico bono contrarium, regimine abutatur, si ex. gr. utilitati, potentiae gloriae propriae vnice sit intentus; utque auxilium subditis non deneget, quo laesis damnum reparetur, adflctis succurratur, periclitantibus securitas praestetur, calamitates propulsentur, necessaria et commoda vitae procurentur; ut ne denique subditos, grauamina exponentes, profectionem implorantes, aditu probibeat.

§. 104.

Quoniam vero in imperantem civilem translatum imperium publicum summum §. 97; imperanti civili ius competit, pro arbitrio suo administrandi rempublicam. Hinc si simpliciter imperium ipsi delatum §. 100; ius habet constituendi
omnia,

omnia, quae ad bonum publicum consequendum ipsi facere videntur, ideoque ius in omnia, sine quibus salus publica obtineri non potest, immo obtineri non posse arbitratur.

NEGOTIA ciuilia, quae salutem publicam propius inserviunt, dicuntur PVBLICA; quae itaque extrinsecam vel intrinsecam salutem conferunt §. 102, unde illa vocantur EXTRANEA, haec DOMESTICA. IVRA vero MAIESTATICA, si ad regimen extrinsecum pertinent, TRANSEUNTIA (aequiparantiae) nominantur; ad intrinsecum, IMMANENTIA (permanentia, disquiparantiae). Quare imperanti ciuili naturaliter ius competit, pro arbitrio determinandi omnia negotia publica domestica et extranea, quae et a quo et quomodo expedienda; et competunt iura maiestatica quaelibet seu transeuntia seu immanentia §. 100.

§. 105.

Hinc iuri imperantis ciuilis respondet in subditis obligatio ad obsequium §. 32. ciuile hoc est ad obedientiam in iis, quae imperans ad salutem

publicam ipsis praescribit. *Tenentur hinc subditi submittere voluntatem in vires suas in iis, quae ad bonum publicum promouendum determinat, ideoque omittere, quae eo fine prohibet, committere, quae praecipit; quantum possunt.*

§. 106.

Imperiam civile extenditur, quousque patet felicitas publica, et patet imperantis ad eam curanda in obligatio. Quamobrem quatenus id exigit salus publica, ius ipsi competit 1) immediate in omnes actiones singulorum et omnium subditorum, hinc et societatum ciuilium, quorum membra sunt subditi ciuiles; 2) mediate vero in omne, quod est suum subditorum, atque ideo in omnia iura ipsorum seu connata seu ad-quisita, tam in personas quam in res, speciatim etiam in prolem subditorum ciuilium §. 90, quod tamen per se non est imperium civile §. 75. sed illud demum fit pacto prolis expresso vel tacito; consequenter et 3) in eam regionem, quam populos inhabitat, et in qua originarie imperium habet h. e. in TERRITORIUM ciuitatis. Vnde
conci

concipitur *ius territoriale imperantis civilis*, ut originis summum et maiestaticum §. 100.

Ex hac imperii civilis extensione, *subiectionis civilis extensio* simul determinatur. Quatenus igitur subditi imperio civili subsunt; eatenus libertate naturali destituuntur §. 33.

§. 107.

Ex aduerso *imperium civile intra fines salutis publicae restringendum est*. Imperare ergo imperans publicus, quae ad eam promouendam haudquaquam conducunt, vel generatim imperium hominis respuunt §. 39. nequit; multo magis, quae in manifestum reipublicae detrimentum tendunt, imperare prohibetur.

Ergo dantur actiones subditorum civilium, quae imperio civili non subsunt, ACTIONES CIVILITER INDIFFERENTES (civiliter adia-phora) §. 49. I. respectu quarum subditis civilibus superstat naturalis libertas. Residuum libertatis naturalis, quod subditis civilibus quae talibus competit, vocatur LIBERTAS CIVILIS. Ergo 1) subiectione civili imminuitur quidem libertas

naturalis, non vero omnis tollitur §. 38, 2) subiectio ciuilis maximopere distat a seruitute, imperium ciuile ab imperio despotico §, 37. et a potestate dominica §. 70.

1. Christ. Erdmanni PFAFFREUTERI diff. prima: *limitum, quibus subditorum erga imperantes terminatur fides, inquisitio generalis*, Lips 1705. Eiusdem diff. altera: *inquisitio specialis*, Lips. 1706.

2. *Cato's Lettres, or essays on Liberty Civil and religious and other important subjects*, quinta edit. London 1748. IV. Vol. 12. Harum epistolarum primum singulatim 1720-1723, editarum, auctores sunt T. GORDON et TRENGAED. Germanice versae sub tit. *Cato oder Briefe von der Freyheit und dem Glü keines Volks unter einer guten Regierung*, Goettingen 1756. IV. Baende 8.

3. Dan. MAICHEL. diff. *de ciuitatum saluberrimo instituto deque summi imperii limitibus*, Tubing. 1745.

4. *Religious and Political Liberty: an oration by FRANCIS*, Londen 1754. 4.

§. 108.

Ceterum si *dubium* est, *an*, quod ab imperante ciuitatis determinatum, salutis publicae conueniat vel minus conueniat? praesumptio est pro imperante ciuili; non tantum, quoniam is, qui omnia ad salutem publicam dirigit, melius reliquis ciuibus, quae ad eandem conducant, perspicere praesumendus est; sed etiam quia imperanti ius competit, pro arbitrio, prouti nimirum sibi visum fuerit, determinandi, quae ad salutem publicam promouendam faciunt §. 104, atque ideo eius arbitrio et iudicio stare §. 80. I, hinc in dubio obedire tenentur subditi. Vnde etiam, si probatione opus; non imperanti iuris sui, sed subditis contrarii probatio incumbit.

§. 109.

Pacta, quibus ciuitas eiusque forma specifica constituitur, dicuntur PACTA FVNDAMENTALIA (ciuitatis); et, quum pactum det legem inter paciscentes §. 182. not. I. etiam socios §. 10, fundamentaliumque pactorum vis obligandi sit perdurans; appellantur quoque LEGES (ciuita-

uitatis) FVNDAMENTALES §. 25. Nulla itaque datur ciuitas ordinata sine legibus fundamentalibus §. 29: iisque accensendae sunt pactum vnionis generale §. 91. et specialiora, quibus determinatur tum persona, in qua constanter residere debet maiestas; tum modus seu exercendi seu acquirendi imperium ciuile; quibusque determinatur, quod imperanti publico imperium plenum vel minus plenum, restrictum vel illimitatum competere debeat, pactum item subiectionis §. 98.

Quoniam igitur leges fundamentales vi pacti vniuersos erga se inuicem §. 94. populumque et imperantem ciuilem mutuo obligant; *leges fundamentales immo omnes, quae vi pacti inter imperantem publicum et populum valent, sine consensu communi eorum, a quibus conditae sunt, hinc ab vna parte altera inuita, tolli vel immutari nequeunt* §. 182. I, 252. I.

§. 110.

Quum ex determinato modo, quo ciuitatis finis persequendus, proficiscatur ciuitatis cuiuslibet

libet forma specifica §. 92: ex diuersa determinatione personae, cui constanter competere debet imperium publicum, formae ciuitatum existunt diuersae.

Si populus retinet imperium publicum, oritur DEMOCRATIA (respublica democratica, respublica popularis, status popularis); si illud transfert in vnum hominem seu personam singularem, MONARCHIA (ciuitas monarchica, principatus); si in plures simul, ARISTOCRATIA (respublica aristocratia). Aristocratia et Democratia communi nomine RESPUBLICA *stricte* (conf. §. 86.) vocantur, sumto vocabulo pro ciuitate. cuius imperium personae morali inhaeret. Atque ita differunt ciuitates spectatae quoad speciale subiectum maiestatis seu specialem personam, in qua residet imperium publicum, *vi originis* §. 97. 98.

Quoniam vero in Rebuspublicis stricte dictis imperium ciuile potissimum ciuibus patribus familias tamquam capitibus familiarum §. 82. competere reperimus pluribus vel paucioribus: ad Democratiam referuntur Respublicae, quarum imperium residet in parte ciuium patrum familias
maiori

maiori (respectu scilicet reliquorum civium patrum familias tamquam parte minori). Atque ita civitas, cuius maiestas vi legis fundamentalis residet in vno seu persona singulari, est *Monarchia*; si in paucioribus patribus familias, *Aristocratia*; si in omnibus civibus vel saltem plurimis patribus familias, *Democratia*.

Is, penes quem est imperium Monarchiae, est MONARCHA (princeps). Plures illi, quibus iunctim competit imperium Aristocratiae, dicuntur OPTIMATES; eorumque societas, ad administrandam communiter rempublicam, COLLEGIVM OPTIMATIVM (senatus supremus). DEMOCRATIAE imperans *populi* nomen retinet, licet ita plerumque pars pro toto sumatur. Contra vero in monarchia et aristocratia *populus* denotat multitudinem civium, quatenus distincta est a monarcha vel optimatibus, hinc uniuersos subditos quatales complectitur conf. §. 86.

I. Vlrici HVBERI, diss. *de iure Popularis, Optimatum et Regalis Imperii sine vi et a sui iuris populo constituti*, in operibus eius minor. tom. I. num. 2. Opposita haec commentatio orationi Iac. PERIZONII de *origi-*

ne et natura Imperii imprimis Rēgii a libero populo simpliciter delati (habita Franeckerae 1689.), quae ibid. adiecta reperitur pag. 37.

§. III.

His stabilitis nunc specialius considerabimus *iura* atque *obligationes* imperantis publici et subditorum civilium mutuas, 1) quae ex natura civitatis et imperii publici simpliciter et generatim spectati derivantur, quarum complexio efficit IVS PVBLCVM VNIV. ABSOLVTVM; 2) quae ex speciali civitatis constitutione hinc e diuersis rerumpublicarum formis specificis atque mutationibus deducuntur, quarum summa constituit IVS PVBLCVM VNIV. HYPOTHETICVM, 3) quae posito facto civis iniusto seu laesione concipi possunt, quae continentur in MODIS IVS SVVM IN CIVITATE PERSEQVENDI.

SECTIO II.

IVS PVBLICVM VNIVERSALE
ABSOLVTVM.

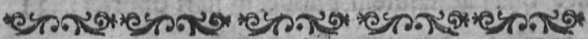
I. Caspar. ZIEGLERI *de iuribus maiestaticis* tractus, in quo pleraque omnia quae de potestate et iuribus principis disputari solent, strictim exponuntur, Wittenbergae 1681. 4.

II. Christoph. George IARGOWII *Einleitung zu der Lehre von den Regalien oder maiestaetischen Rechten eines Regenten*, zwote verbesserte Ausg., Rostock und Wismar 1757. 4.

§. 112.

Supponenda in hac sectione ciuitas ordinata, cuius imperanti competit imperium publicum summum §. 95, plenum §. 99. atque illimitatum §. 100; siue ille sit ipse populus siue persona a populo diuersa singularis vel moralis §. 110: vt ita rite deducantur iura atque obligationes imperantis et subditorum ciuiliū mutuae, quae natura ciuitatis et imperii publici per se spectati §.

100. colligi possunt, et speciatim, quaecumque ad regimen reipublicae intrinsecum pertinent, iura maiestatica immanentia §. 104.

TITVLVS I.

DE

POTESTATE LEGISLATORIA,
EXSECVTORIA ET IN-
SPECTORIA.

§. 113.

Quoniam imperans ciuilis obligatur ad salutem publicam mediante regimine promouendam, quantum eius fieri potest §. 101; *ius ipsi competit in ea omnia, sine quibus finis reipublicae obtineri nequit, et hinc, ius constituendi eo sine omnia pro arbitrio, quae scilicet ipsi videntur ad bonum publicum consequendum pertinere §. 104.*

Ut vero salus publica ab imperante publico actu promoueatur, necesse est, vt 1) determinet quaecumque boni publici causa a subditis fieri
G debent,

debent, seu vt ipsis facienda praescribat, ideoque *leges ferat* §. 34: 2) curet, quo *leges latae* a subditis obseruentur, et generalius, vt actu fiant, quae ad salutem publicam fieri oportet; 3) cognoscat, quaecumque in ciuitate salutem publicam concernere possunt.

Quum itaque imperans ciuitatis ad haec obligetur §. 101; ad eadem ipsi ius competit §. 104. Ergo *ad iura maiestatica pertinet* 1) *ius leges subditis suis ferendi*, POTESTAS LEGISLATORIA (ius summae legislationis, ius summum legum ferendarum); 2) *ius curandi vt actu fiant, quae ad salutem publicam requiruntur*; POTESTAS EXECVTORIA (ius summae executionis); 3) *ius efficiendi, vt cognoscat, quaecumque in ciuitate salutem publicam concernere possunt*, POTESTAS INSPECTORIA (ius summae inspectionis).

§. 114.

Imperans ciuili vi potestatis legislatoriae ius habet determinandi et ea, quae a subditis semper eodem modo sunt facienda, et quidquid casu quouis emergente faciendum §. 27. Ex iure

priori

priori speciatim deriuatur *ius eius ferendi leges ciuiles strictius dictas*, quarum nempe vis obligandi est perdurans §. 25.

Ergo 1) *leges imperantis publici, intra fines imperii ciuilibis §. 39. 107. latae, sunt ciuilitervalidae*, pariunt quippe obligationem in iis subditis, quibus latae sunt; 2) quatenus citra declaratam imperantis voluntatem a subditis cognosci nequeunt, sunt *leges positiuae §. 65. Pr.*, hinc pro diuersitate declarationis vel *leges expresse vel tacitae §. 88. I.* Quum vero positiuae leges non obligent, quatenus sine culpa a subditis ignorantur §. 8. 16. I, eatenus 3) *leges imperantis positiuae requirunt promulgationem* (publicationem), actum quo ad cognitionem legis perduntur ii, quos ipsa obligare debet §. 66. Pr., atque ita *leges eiusmodi positiuae obligant demum a termino promulgationis et scientiae.*

Et quoniam leges talismodi positiuae vim suam habent a voluntate imperantis publici, tamquam earum auctore: *imperans ciuilibis est legislator §. 63. Pr. in ciuitate summus, atque fons omnium earum legum ciuilibis, quarum vis non iam ex ipso Iure Naturali, vel ex speciali pacto vniuer-*

forum inter se, aut populi cum Imperante Ciuili, deriuatur.

1. Car Ott. RECHENBERG diss de norma legum iustarum ab iniustis discernendarum, Lips. 1711.

§. 115.

Quum vero imperanti ciuitatis ius competat, ad salutem publicam omnia *pro arbitrio* dirigendi §. 104: eatenus potest non tantum subditis leges ferre; sed latas etiam tollere et mutare; hinc sublatis alias substituere; extendere legem ad casus, haectenus sub eadem non comprehensos; restringere legem quoad casus, haectenus sub ea comprehensos; singulos quosdam ab obligatione legis latae liberare (eximere); et hinc etiam permittere quibusdam actus, legi latae contrarios. Sublatio legis omnimoda est eius ABROGATIO; exemptio singuli cuiusdam ab obligatione certae legis in casu singulari, est DISPENSATIO; si vero ad singularem casum non restringitur, est IMMVNITATIS CONCESSIO. Ergo ad iuramataestatica pertinet *ius, leges subditis latas abrogandi,*

di, ius eas mutandi, ius dispensandi et immunitates concedendi.

Pari modo imperans civilis ad salutem publicam et certis subditis ius tribuere potest, quo ceteri carent, quale ius speciale, certis subditis ab imperante concessum, PRIVILEGIUM vocatur. Si cui competit privilegium, ceteri obligantur pati, ut hoc suo iure utatur, tenenturque nihil facere, quod eidem aduersatur; ergo *concessione privilegii ceteris lex fertur*, ideoque *ius privilegia concedendi ad iura maiestatica* pertinet.

Haec iura maiestatica, quoniam cum *potestate legislatoria* propius connectuntur, ad eandem solent referri.

§. 116.

Quum imperans civilis legem subditis ferendo voluntatem suam declaret, eandemque ad salutem publicam pro arbitrio determinare possit §. 104: si dubium oritur de voluntate eius per verba legis indicata; determinare eandem potest. Mentem (cogitationem vel voluntatem) declaratam alicuius determinare, est INTERPRETARI. Interpretatio, qua mens dicentis ita determina-

tur, vt plura contineat, quam eius verba comprehendunt; est **EXTENSIVA** qua ita determinatur, vt pauciora contineat; quam verba eius comprehendunt; est **RESTRICTIVA INTERPRETATIO**. Quum interpretando legem vel restrictiue vel extensiue reuera noua lex feratur; ad potestatem legislatoriam ideoque *ad iura maiestatica* pertinet *ius*, *leges* subditis *latas extensiue* vel *restrictiue interpretandi*. Quamobrem in dubio interpretatio legis eiusmodi a summo imperante tamquam ligislatore est requirenda, quae **INTERPRETATIO legis**, a legislatore facta, **AUTHENTICA** vocitatur.

§. 117.

Quum *vi potestatis exsecutoriae* imperanti ciuitatis ius sit curandi, vt actu fiant, quaecumque ad salutem publicam requiruntur §. 113, et hinc etiam speciatim, vt subditi obligationi suae satisfaciant; ipsi *ius competit*, *eo fine*, si opus fuerit, *vi compellendi subditos*. Et quoniam subditi tenentur non tantum legibus, quas imperans *vi imperii* tulit, sed etiam legibus fundamentalibus
 omni-

omnibusque iis, quae consensu communi vniuersorum vel pactione populi cum imperante publico in ciuitate stabilitae sunt §. 109; *potestas executoria in leges quoque fundamentales et reliquas pacto constitutas extenditur*, immo etiam *in leges naturales tam externas quam internas, quatenus sine harum obseruantia salus publica obtineri nequit* §. 113.

§. 118

Affectio imperantis, quatenus ei praestatur debita obedientia, est IMPERANTIS AVCTORITAS: affectio legis, quatenus ei praestatur debita obseruantia, est LEGIS AVCTORITAS. Quamobrem vi potestatis executoriae imperanti *ius competit, conciliandi apud subditos et sibi qua imperanti, et legibus suis ciuitatisque suae, auctoritatem*. Efficitur haec auctoritas 1) apud subditos *probos, dum cognoscunt imperantem habere animum ab iniustitia alienum salutisque publicae studiosum; et LEGES, speciatim eas, quas ipse tulit, esse iustas et ad salutem publicam utiles, SALVTARES: in qua legum adfectione consistit earumdem vis*

obligandi seu *virtus* §. 42. Pr. *interna*. 2) Apud *prauos* auctoritas haec conciliatur, dum cognoscunt, *imperantem habere* et *potentiam* et *voluntatem constantem* inobedientes ad faciendum, quod debent, vi adigendi atque punigendi; cognoscuntque ideo, leges tanta vi tantisque poenis armatas esse, vt ab earum transgressione sufficienter deterreantur. In hac legum adfectione consistit *virtus* earum *externa*. Quamobrem *imperanti* etiam *ius est*, *legibus suis tales tantasque addendi poenas*, quae ad *cohibendam earum transgressionem* sufficiunt.

§. 119.

Quoniam porro imperanti publico *potestas inspectoria* competit, vt intelligere possit, quaecumque salutem publicam concernunt, hinc etiam, vt rite, hoc est conformiter bono publico, exercere possit potestatem et legislatariam et executariam §. 113; sequitur vt vi iuris summae inspectionis *nemo subditorum se suaque occultare maiestati inquirenti possit*. Hinc etiam *ad iura maiestatica* pertinet *ius*, inspecta *subditorum fa-*

sta et negotia, 1) quatenus reipublicae salutaria vel saltem innoxia deprehenduntur, *approbandi*, hoc est ciuilitur valida declarandi, *ivs CONFIRMANDI*: 2) quatenus contra detrimetosa reperiantur, *reprobandi*, et ciuilitur inualida declarandi; *ivs ANNULLANDI facta et negotia subditorum.*

TITVLVS II.

DE

IVRE CIRCA MVNERA ET DIGNI-
TATES CIVILES ET CIRCA RE-
DITVS PVPLICOS.

§. 220.

Quomoni publici obtinendi medium generale positum fit in vsu virium reipublicae, eoque primario pertineant actiones et operae singulorum subditorum; ex obligatione imperantis ciuilis ad salutem publicam promouendam dimanat eiusdem *ius*, *ad maiestatica iura* pertinens, *operas*

a subditis ad salutem publicam promouendam exigendi.

Negotiorum publicorum §. 104. species est NEGOTIVM MAIESTATICVM, quod imperanti summo vi maiestatis peragendum competit. Cura in negotio publico administrando, quatenus certo subdito incumbit, est OFFICIVM (munus) CIVILE, et ipse subditus, cui incumbit, OFFICIALIS CIVILIS: officium civile, coniunctum cum administratione negotii maiestatici, appellatur OFFICIVM PVLLICVM; qui publico officio fungitur, OFFICIALIS PVBLICVS (minister, administrator reipublicae) dicitur, Quum imperanti civili ius competat determinandi, quae negotia civilia et a quonam subditorum quoque modo singula peragi debeant §. 104; *ad iura maiestatica pertinet ius conferendi officia civilia*, IVS MVNERVM (civilium): et quum nequeat negotia maiestatica omnia ipsi peragere; ipsi competit in specie etiam *ius officiorum publicorum*, et hinc *ius officiales publicos et ministros reipublicae constituendi.*

§. 121.

Quamobrem 1) *officiales* ciuiles et publici, *ad salutem publicam* quantum possunt promouendam, *officio suo fungi tenentur*; 2) quidquid *vi officii* sibi commissi faciunt, *nomine imperantis* et *dependentur ab eius voluntate* faciunt, 3) ipsique ius competit, praescribendi illis modum in demando officio obseruandum, vique compellendi, vt obseruent, inquirendi etiam, an officio debita diligentia, vtrum negligenter vel fraudulenter, fungantur §. 113.

Et quoniam ciuis, cui negotium publicum administrandum incumbit, qua talis, dicitur *PERSONA PVBLICA*, quae opponitur personae *PRIVATAE* seu non publicae; *officiales ciuiles* et *publici* (immo ipse *imperans ciuills*, licet neutquam sit officialis reipublicae), *sunt personae publicae*; accensentur tamen eadem personis priuatis, quatenus vt publicae non spectantur.

1. Io. Paul. KRESS diff. *de iure officiorum et officialium*. edir. nouiss. Helmst. 1753.

2. August. LEYSER *minister principis delinquens*. olim tribus disputationibus, nunc iterata editione in lucem productus, Witemb.

et

et Lips. 1735. 4. Exstat etiam in eiusdem
meditt. ad Dig. prima disp. de falsis mini-
strorum principis delictis. spec. 570; secunda
de veris delictis sp. 571; tertia de foro de-
licti ministr. sp. 80.

§. 122.

PRAECELLIT id, quod aliis perfectius iudi-
 catur; praecellentia personae respectu aliarum
 personarum est DIGNITAS. Quum iura et spe-
 ciatim imperium in perfectionum extetarum nu-
 mero sint habenda; *imperium parit dignitatem*
imperantis respectu subditorum suorum, et quem
 quisque tamquam imperantem suum, eius simul
 etiam prae se dignitatem agnoscere tenetur. Hinc
Imperanti civili inhaeret summa in republica
sua dignitas §. 95.

Quod si igitur imperans subditum officio publico
 instruit; ipsi simul confert dignitatem, quam alii
 subditi agnoscere obligantur, *dignitatem civiliter*
validam, DIGNITATEM CIVILEM.

Itaque ad iura maiestatica pertinet ius, *digni-*
tates (ciuiles) conferendi, ideoque ius, deter-
 minandi etiam actus externos, quibus alii subditi
 hanc

hanc dignitatem agnoscere tenentur, quo referendi sunt *tituli et praecedentia* §. 83. I; vt et determinandi alia symbola, quibus vtendi ius sitis, qui dignitate ciuili exornantur, ex. gr. *insignia gentilitia, insignia ordinis equestris*. Ne vero diuerforum officialium dignitates collidantur; ius imperanti ciuili competit, *gradum dignitatis cuiuslibet definiendi*. Hinc summus imperans vocatur *fons omnium dignitatum ciuilium*.

§. 123.

Bona, quae quomodocumque ad ciuitatem pertinent, sunt **BONA CIVITATIS**: quae si simul sunt in patrimonio certorum ciuium, dicuntur **PRIVATA**; sin minus, **PVBLICA**. Sub bonis priuatis comprehenduntur non tantum ea, quae sunt in patrimonio *singulorum*, sed etiam *bona societatum ciuilium* §. 106, et praecipue *uniuersitatum*, hoc est earum societatum ciuilium, quae corpora aeterna §. 90. constituunt.

Bona priuata monarchiae vel sunt subditorum ciuilium vel principis qua priuati §. 121.

Quoniam bona ciuitatis etiam ad ciuitatis vires pertinent, eorumque ideo vsu tamquam altero
mediq

medio generali promouenda salus publica §. 120, speciatimque ex bonis potissimum desumendi sumtus, sine quibus respublica administrari nequit; *ad iura maiestatica* pertinet *ius quoddam circa bona ciuitatis* quaecumque, tum publica tum priuata seu singulorum seu societatum et vniuersitatum civilium; nimirum *ius per bona ciuitatis salutem publicam promouendi*, speciatimque *ex iis colligendi* sumtus reipublicae administrandae caussa faciendos, seu *sumtus publicos*.

I. Augustina LEYSER *de assentionibus iuriconsultorum cum expositione de domaniis*, tert. edit. cura Henr. Gottl. FRANCKE, Helmstad. 1741. 4.

§. 124.

REDITVS alicuius sunt ea, quae quis ex rebus tam corporalibus quam incorporalibus vel ex operis suis acquirit, breuius: sunt fructus rerum, iurium, operarum suarum §. 148. 164. 154. I. Solet praecipue pecunia, ceu fructuum aequiualens, redituum nomine insigniri. Hinc 1) *reditus ciuitatis* sunt vel *priuati* vel *publici*, 2) *redi-*

reditus publici, qui ex bonis ciuitatis percipiuntur, vel ex publicis vel priuatis bonis percipi possunt.

Bona monarchiae publica, quorum reditus ad sustentandam principis domum seu A VLAM destinati, vocantur BONA DOMANIALIA (domanium); si ad alios vsus publicos, BONA PVBLICA *strictius* dicuntur (patrimonium reipublicae *strictius* dictum).

Complexus redituum, aulae vsibus destinatorum, FISCVS; aliis vsibus publicis, AERARIVM appellari solet. Reditus itaque ex bonis domanialibus in fisco sunt, ex reliquis bonis publicis ad aerarium pertinent.

Quum reditus publici ad sumtus publicos faciendos sint necessarii: *ad iura maiestatica* pertinet *ius efficiendi, ut tanti colligantur reditus publici, quanti ad rempublicam administrandam requiruntur sumtus; ius ergo redituum publicorum et ius aerarii, speciatimque ad iura principis* pertinet *ius circa domanium et ius fisci.*

§. 125.

ONERA *ciuilia* generatim consistunt in iis, quæ subditi salutis publicae causa praestare (dare vel facere §. 170, I.) tenentur, speciatim sumtus publici, quatenus a subditis suppeditandi. TRIBVTA sunt ea, quae subditi e patrimonio suo ad sumtus publicos conferunt, et potissimum *pecunia* quae eo fine a subditis exigitur.

Quoniam subditi ad onera ciuilia ferenda et sumtus publicos suppeditandos tenentur §. 123; *ad iura maiestatica* pertinet *ius onera imponendi*, et *tributa exigendi* a subditis pro modo facultatum cuiusque, quanta ad sumtus publicos sufficiunt; vno verbo *ius tributorum*.

TITVLVS III.

DE

POTESTATE IVDICIARIA
ET IVRE ARMORVM.

§. 126.

Quoniam ad finem reipublicae primario referenda est *securitas*, atque ideo et *tranquillitas publica*, hoc est singulorum et omnium ciuium §. 89, curae imperantis ciuilis commissa; ad iura maiestatica pertinet ius securitatis et tranquillitatis publicae. Quare, quod securitatem intrinsecam §. 102. attinet, imperanti ciuili ius competit, 1) non patiendi, vt subditus subditum laedat, vel vim inferat metumue incutiat alteri, nec patiendi, vt, qui se laesum putat, ius suum violenter ipse persequatur; itemque 2) ius efficiendi, vt subdito cuique ius suum tribuatur, hinc vt consequatur, quod ipsi ab altero debetur, vt damna data resarciantur, et iniuriae vindicentur contra reos §. 271. I.

H

§. 127.

§. 127.

Quamobrem *ad iura maiestatica* etiam pertinet *ius lites subditorum singulorum decideni* §. 296. I, quod generatim vocatur *IVRIDICTIONIO*, et quatenus maiestati competit, *SVPREMA* seu *POTESTAS IVDICIARIA* appellatur. Quumque is, cui iurisdictionio competit, dicatur *IVDEX imperans civilis est summus singulorum subditorum iudex.*

Quoniam sine causa e cognitione decisio fieri nequit §. 296. I, decisione autem opus est, ut suum cuique tribuatur: in potestate iudiciaria continetur *ius, causas controuersas singulorum subditorum cognoscendi; sententias, quibus deciduntur; ferendi; easque exsequendi*, ideoque partem victam, si sponte nolit, vi adigendi, ut praestet, quod sententiae latae conformiter praestare debet.

§. 128.

Is, cui nomine imperantis civilis iurisdictionio competit, dicitur *IVDEX SVBORDINATVS*, et subinde *simpliciter* iudex; cuius iurisdictionio subordinata est officium publicum §. 120. Hinc *ad*

iura

iura maiestatica pertinet *ius*, *constituendi iudices*: quorum potestas iuris dicendi tanta est, quanta ipsis ab imperante ciuitatis demandata fuit; omnis tamen, quantacunque fuerit, subordinata maiestati. *Imperans itaque ciuilis omnis in ciuitate iurisdictionis fons est.*

I. Ioh. Erhard R O E S L E R diff. *de officio iudicis ex iure Naturali*, Tubingae 1709.

§. 129.

Quoniam porro securitas et tranquillitas publico obtineri nequit, nisi tanta exstet in ciuitate potentia, quanta ad superandam vim, reipublicae undelibet metuendam, sufficit: *ad iura imperantis ciuilis, hoc est maiestatica* pertinet *ius*, *potentiam sibi conciliandi ad hunc finem sufficientem*, hinc *ius media coactiua ad securitatem publicam tuendam sufficientia parandi* atque *continuo parata habendi*, iisque vtendi, quotiescumque opus fuerit, hinc etiam ad superandam resistantiam, quae forte opponitur vi iustae imperantis ciuilis. Atque hoc *ius*, quodalicui competit, parata habendi *media coactiua securitati*

suae sufficientia, vocari solet generatim IVS ARMORVM, et refertur ad IVS BELLI, quippe ex vi, vi alterius opposita, bellum oritur §. 264. I. *Ius armorum itaque per se subditis ciuilibus non competit §. 126, sed vniuersis seu populo, qua personae liberae, in sui securitatem; et translatum in imperantem publicum huic competit in reipublicae suique securitatem.*

TITVLVS IV.

DE

IVRE CIRCA FELICITATEM PVBLICAM.

§. 130.

Quoniam imperanti ciuitatis cura *sufficientiae publicae*, quae per excellentiam *felicitas publica* vocatur, incumbit, quo ciuitas omnibus bonis externis, quantum fieri possit, abundet, ideoque indies perfectior euadat §. 85. 86; *ad iura ma-*
iestat-

iestatica pertinet *ius, perficiendi ciuitatem*, Quum igitur eo perfectior fit res publica, quo maior ciuium numerus; quo quisque ciuitati vtilior est sapientia, virtute, industria, opulencia; quo maior legum atque imperantis ciuilibus auctoritas: quo maior omnium ciuium quoad voluntates viresque vnio; immo quo maior omnium, quae in ciuitate deprehenduntur, personarum, actionum et rerum ad salutem publicam promouendam est harmonia: complura ex his fontibus demanant iura particularia, quae ad maiestatem sunt referenda.

* Pertinet huc ex. gr. *ius maiestaticum, exteris in ciuitatem recipiendi, emigrationes praecauendi; ius summae tutelae: ius pretium statuendi rebus et operis, in vita ciuili necessariis; ius circa scholas, academias, doctrinas; ius circa culturam terrae, opificia, commercia, monetas, vias publicas; ius societates ciuiles constituendi, easdemque ad salutem publicam ordinandi, ius villas, oppida, vrbes condendi; ius vsum patrimonii singulorum ad salutem publicam limitandi cet.*

§. 131.

Generatim imperanti ciuili incumbit cura, ideoque competit ius omnia negotia publicis domestica § 104, etiam minora ita ordinandi, vt per ea salus publica, quantum fieri possit, promoveatur §. 102. Horum minorum negotiorum determinatus modus, quatenus ad salutem publicam est ordinatus, vocatur POLITIA' quamobrem *ad iura maiestatica* etiam pertinet *ius politiae.*

TITVLVS V.

DE

IVRE CIRCA RELIGIONEM
ET ECCLESIAM.

1. Hugon. GROTII *de imperio summarum potestatum circa sacra*, Paris. 1647. De hoc libro conf. MRISTERI biblioth. Iur. Nat. part. III. p. 153.

2. Samuel. PUFENDORFFII tract. *de habitu religionis Christianae ad vitam civilem*. Breae 1687. 4; et cum commentario Io. Paul. KRESSII, Ienae 1702. 8.

3. Iusti Car. WIESENHAVEN *Grundsätze des allgemeinen und besondern Kirchen-Staatsrechts der Protestanten in Teutschland*, Francof. et Lipsf. 1749. 8.

§. 132.

Determinatus Deum colendi modus est RELIGIO, et societas ad Deum certo modo colendum inita, consequenter societas hominum eidem religioni addictorum qua talium, est ECCLESIA (so-

H 4

cietas

cietas ecclesiastica). Qui Deum colunt, student Deo placere ad obtinendam summam felicitatem: ergo necesse est habeant cognitionem quamdam de Deo mediisque ipsi placendi. Hinc posita certa religione ponuntur quaedam propositiones de Deo eiusque voluntate; quae ab iis, qui profitentur eam religionem, pro veris habentur, DOGMATA RELIGIONIS. Itaque ad finem ecclesiae pertinet, tum cognitioni Dei et voluntatis Eius operam dare, tum huic cognitioni conformiter actiones liberas in beneplacitum Dei dirigere. Actus ad religionem propius pertinentes sunt ACTVS RELIGIOSI, actus non religiosi dicuntur SAECVLARES. *Actus religiosus* est vel *internus* vel *externus* §. 1. Prol., estque porro vel ESSENTIALIS, cuius oppositum contradicit voluntati diuinae qua dogmari religionis; vel ARBITRARIVS, cuius oppositum ipsi minus contradicit. Hinc et *negotia ecclesiae* seu *ecclesiastica* vel sunt *religiosa* (ecclesiastica strictius) vel *saecularia*; *religiosa* vel *essentialia* vel *arbitraria* (adiaphora, respectu nimirum certae religionis).

§. 133.

Ecclesiae nostrae omnes RELIGIONEM profitentur POSITIVAM, cuius dogmata sine fide cognosci nequeunt, quamque speciatim iudicant REVELATAM, a Deo hominibus specialiter patefactam §. 64. Prol. Hinc certas propositiones de Deo eiusque voluntate rationi incognitas pro veris habent, quae per excellentiam vocantur *dogmata fidei*, quo praeprius pertinet dogma de *vita futura aeterna, piorumque post mortem felicitate et impiorum infelicitate maiori.*

§. 134.

Quatenus ab arbitrio hominis non dependet, id indicare falsum quod haecenus indicavit verum, nec inversa vice nunc pro vero habere, quod adhuc falsum putavit; eatenus etiam iudicium de Deo eiusque voluntate, consequenter *assensus* et *speciatim fides*, quam homo dogmatibus religionis reuelatae habet, *non pertinet ad actiones liberas* §. 7. Pr; ideoque *obligationis*, ergo et *coactionis*, *pacti*, *imperii*, *legis*, *poenae est expers.*

Quumque actus mentis alterius internos, quales, cognoscere nemini mortalium datum sit, atque ita nemo de internis alterius iudicare possit; omnes *actus interni*, ideoque *et actus religiosi*, qua *interni*, *legem humanam respuunt*.

Quoniam denique obligatio in Deum infinite maior est obligatione in homines, atque ideo in collisione ab hac excipienda, ut illi satisfiat §. 31. I; consequitur, ut *nemo obligari ab altero possit ad faciendum, quod contradicit voluntati diuinae, dogmati religionis et fidei suae*. Eatenus et in *actus religiosos externos*, qui sunt *essentiales*, *lex humana atque imperium humanum non cadit*.

I. Ger. NOODTII oratio *de religione ab imperio Iure Gentium libera*, Lugd. Batau. 1706. 4. Gallica versio BARBEYRACII reperitur in eiusd. *Recueil des Discours sur diverses matieres importantes*, Amstelod. 1731. 8.

§. 135.

Actus religiosus, legis humanae (consequenter et imperii humani) impatiens, dicitur RES CON-
SCIEN-

SCIENTIAE: ergo 1) *assensus et fides*, quae dogmatibus religionis habetur, 2) *actus religiosi interni*, atque 3) *omnes essentialia*, hinc *negotia ecclesiastica essentialia sunt res conscientiae*

§. 134. Quum igitur nemini ius sit, alterum cogendi in iis, ad quae obligari nequit: *vim conscientiae inferre*, et *imperium in conscientiam alterius sibi arrogare nefas est*. Atque ita intelligitur, in quo consistat *libertas conscientiae a nomine violanda*, et *coactionis atque imperii nefas*.

I. Iust. Henning. BOEHMERI *de iur. circa libertatem conscientiae* praefatio praemissa
tom. II. *Juris Ecclesiast. Protest.*

§. 136.

Sume ecclesiam tamquam societatem civilem. Quoniam imperanti in omnes societates civiles singulosque eiusdem socios competit imperium civile §. 106; *omnis ecclesia qua societas civilis, singulaque eius membra subsunt imperio civili*, ideoque *potestati legislativae, iudiciali, iurisdictioni, tributivae, cet.* Quamobrem etiam *ad iura maiestatica pertinet tum ius cavendi, ne ecclesia*
noceat

noceat reipublicae; tum ius efficiendi, vt per ecclesiam reipublicae salus promoueat §. 102. 101, consequenter *ius determinandi pro arbitrio ad salutem publicam omnia negotia ecclesiae, quatenus 1) salutem publicam concernunt, insimulque 2) imperium admittunt.*

§. 137.

Ergo 1) *negotia ecclesiae tum saecularia tum religiosae, quae salutem publicam concernunt, et simul sunt arbitraria §. 132; subsunt imperio ciuili §. 136.*

2) Et quum libertas conscientiae a nemine violanda §. 136; *res conscientiae societatis ecclesiasticae non subsunt imperio ciuili, ideoque imperanti non competit ius, circa easdem aliquid praeciendi aut prohibendi ecclesiae sociis, nec consequenter eos, tamquam legum talium transgressores, puniendi. At vero res conscientiae nihilominus, quantum fieri potest, subsunt iuri summae inspectiones, vt diiudicare possit imperans, an reuera sint tales §. 114, tum vero, quatenus dogmata fidei et negotia religionis ac ecclesiae*

fiae essentialia reperluntur *reipublicae nociua*; *subsunt iuri imperantis, eos, qui profitentur religionem reipublicae detrimentosam* (quae semper est erronea), *excludendi a ciuitate, qua impedimenta salutis publicae* §. 102. et 136.

3) *Negotia ecclesiae ciuilliter indifferentia* (adiaphora) *non subsunt imperio ciuili, quin potius circa haec ecclesiae, qua membro ciuitatis, competit libertas ciuilis* §. 107. *Neque etiam imperans ecclesiam eiusue membra ob eiusmodi negotia excludere a ciuitate potest; quum quatenus ciuilliter indifferentia sunt, nihil detrimenti adferant reipublicae. Subsunt tamen haec negotia, sicut omnia, iuri summae inspectionis, ut imperans diiudicare possit, an actu talia sint, qualia esse perhibentur.*

1. Ioh. Franc. BVDDER diff. *de concordia religionis Christianae et status ciuilis*, Hal. 1702, auctior cum 4. aliis diff. prodiit 1712. 8.

2. Christ. THOMASII *historia contentio- nis inter Imperium et Sacerdotium uique ad saec. XVI. cum appendice supplementorum de iure summarum potestatum circa sacra* cet., Hal. 1722. 8.

3. IO. NELANEER diff. *de religione Reipublicae noxia*, Lundini Scanor. 1748.

§. 138.

Quum vero plura dentur negotia ecclesiae, quae pro circumstantiarum differentia mox adia-phoris, mox iis, quae salutem publicam omnino concernunt, anumerari possint: *si inter imperantem ciuitatis atque membra ecclesiae ciuilibis oritur contentio, vtrum negotium quoddam ecclesiae sit adiaphorum, an ad salutem publicam spectet? in dubio pro imperante ciuili militat praesumptio §. 108; ideoque eius arbitrio standum, donec contrarium ab ecclesia luculenter fuerit probatum.*

* Huc pertinent ex gr. *leges circa negotia arbitraria* communi consensu membrorum ecclesiae stabilitae, *constitutio ministrorum ecclesiae, synodi et concilia, ritus ecclesiastici, locus et tempus et reliquus cultus diuini modus, acquisitio patrimonii ecclesiastici eiusque usus et dispositio, haereticorum excommunicatio* aliaque: quae in ecclesia minori facilius ad adiaphora referri possunt; in ma-iōri

iori vero pro datis circumstantiis salutem publicam magnopere saepius concernunt.

§. 139.

Concipimus itaque triplicem gradum iurium, quae imperanti civili circa religionem subditorum suorum et ecclesiam, qua societatem civilem competunt: 1) *gradum minorem*, ius summae in eandem inspectionis, *ius sacrae inspectionis*; 2) *gradum medium*, *ius cauendi*, ne ecclesia reipublicae obsit, speciatimque *ius exclusionis*, ideoque *ius decernendi emigrationem* eorum, qui profidentur religionem reipublicae noxiam, et sequuntur ecclesiam, tali religioni addictam; 3) *maiolem*, *ius dirigendi* ecclesiam ad salutem publicam, quod continet imperium civile in ecclesiam, sensu proprio tale, *imperium sacrum*.

* *Ex iure* 1) *sacrae inspectionis* deducitur ex gr. ius maiestaticum, *symbolum ecelesiae*, hoc est scriptum, quo dogmata fidei continentur; et *lithurgiam*, quo ritus sacri seu actus religiosi sollemnes continentur; item ministros ab ecclesia electos, cet. *confirmandi*.

Ex iure 2) *exclusionis* dimanat ius maiestaticum, tales subditos ad emigrationem obligandi etiam poenis propositis.

Ex imperio 3) *sacro* enascitur quoque ius maiestaticum, *constituendi iudices ecclesiasticos*, qui eius nomine in caussis ecclesiasticis ius dicant.

I. Contrariam sententiam fouet nimiumque potestatis circa sacra principi tribuit Ludou. de BEAUSOBRE *diff. de nonnullis ad ius Hierarchicum Principum pertinentibus*, Francof. ad Oder. 1750.

§. 140.

Atque haec quidem iura imperanti ciuili in ecclesiam competant, siue *ipse eius ecclesiae sit membrum*, siue *minus*.

Ceterum 1) si imperans ciuilis est membrum ecclesiae, status ecclesiae eiusmodi erit florentior, ipsaque euadet *collegium publicum*, hoc est societas ciuilis ad imperante publico approbata, priuilegiisque et immunitatibus instructa.

Talis ecclesia, si fuerit *collegium aequale*; imperanti simul competet ius voti in coetu ecclesiae

fiae qua eius membro §. 27: si vero fuerit *inaequale*; aut imperans ciuitatis simul et ipse erit imperans ecclesiasticus aut alius quidam; cuius consequenter imperio ecclesiastico suberit imperans publicus. Posteriori casu *pactis opus est*, quibus *limites utriusque imperii*, ciuilis nempe atque ecclesiastici. *praecise determinentur*, ne ex pugna utriusque imperii *respublica detrimentum capiat*, quod quidem praecauere; ud imperantis ciuilis et obligationem et iura pertinet §. 102. 104.

2) Si contra imperans ciuilis ecclesiae cuiusdam, quae in ciuitate deprehenditur, membrum non est, sed alienae religioni et ecclesiae additus: etiam pactis iura imperantis et ecclesiae mutua et certa stabilienda sunt. Quum enim ita in contrarias partes distrahuntur imperans et ecclesia; ex mutua diffidentia reperimus enasci tot contentiones tantasque controuersias circa imperii publici libertatisque ecclesiae limites, tranquillitati publicae adeo aduersas, vt sine talibus pactis rempublicam et ecclesiam vna consistere plane non posse satis comprobatum sit.

Positis vero talibus pactis *iura* atque *obligationes* inter imperantem ciuitatis atque ecclesiam exofiantur *positivae*, quibus immorari in Iure Publico Vniuersali non possumus.

TITVLVS VI.

DE

IVRE CIRCA ADMINISTRATIONEM
REIPVBL. EXTRINSECAM

§. 141.

Quum imperantis ciuilis sit, salutem publicam etiam respectu exterorum aliarumque gentium promouere, atque ideo ipsi ius competat, quae cumque administrationem reipublicae extrinsecam concernunt, determinandi pro arbitrio §. 104; consequitur, 1) vt *imperans ciuilis*, quatenus in ipsum translatum ius populi, *quidquid hoc fine cum exteris agit*, et suo §. 97. et simul *populi sui iure atque nomine*, ergo tamquam eius *mandatarius*, *populum et ciuitatem repraesentans*

tans §. 221. I. agat, populusque ideo in facta imperantis publici consentire intelligatur §. 222. I. et 105.

Exinde vero etiam consequitur, 2) *ut quidquid imperans ciuile salutis extrinsecæ gratia subditis præscribat, ab his faciendum §. 105.*

§. 142.

Quamobrem *ad iura maiestatica* pertinet etiam *ius, salutis publicæ causâ cum gentibus exteris deliberationes instituendi, tractatus agendi §. 174. I. et paciscendi*; ideoque etiam *ius, ex tali pacto tum ciuitati suæ acquirendi, tum eam alteri genti obligandi*. Pactum gentis cum gente sancitum est *PACTVM PVBLICVM* (conuentio publica), pactum publicum sociale dicitur *FOEDVS*. Quum itaque imperans publicus repræsentet ciuitatem et gentem suam §. 141: *pactum imperantis ciuile cum gente externa ictum est pactum publicum*; et, si fuerit sociale, *foedus*; ideoque *ad iura maiestatica* pertinet *ius, pacta publica atque foedera sancienti seu ius conventionum publicarum et ius foederum*.

§. 143.

Quoniam deliberationes tractatus et pacto cum gentibus exteris pertinet ad negotia publica et maiestatica §. 120; si imperans ciuilibus constituit subditos, qui nomine suo, ideoque simul nomine gentis negotium publicum cum extera gente tractare debeant; tales subditi euadent officiales publici et ministri reipublicae §. 120. Subditus, a gente sua (cui paret) ad aliam gentem missus, negotii publici tractanti causa, vocatur LEGATVS. Quamobrem *ad iura maiestatica pertinet ius, 1) legatos mittendi*: quippe referendum ad ius tractatus agendi et paciscendi cum exteris, atque ad ius munerum publicorum §. 120; 2) *legatos sibi ab aliis gentibus missos recipiendi, et cum iis tractatus agendi, pactaque publica sancienda, vno verbo ius legationum.*

§. 144.

Quum populo vi libertatis naturalis competat ius belli aduersus externos laedentes, atque vniuersi teneatur singulos securos praestare, hinc etiam eorum iura vi persequi aduersus externos et
gentes

gentes alias; *imperanti civili*, in quem ius populi translatum, *competit ius belli* in alias gentes, quod *ad iura maiestatica* pertinet. Atque hoc bellum, quod iure civitatis cum alia gente geritur, *bellum publicum* vocari solet.

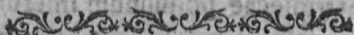
Personae, ad vim bellicam inferendam ab imperante constitutae, sunt MILITES, militum societas est MILITIA: complexus instrumentorum bell seu rerum mobilium, quae belli v'sibus praecipue destinatae sunt, APPARATUS BELLICVS. Hinc ad ius belli, quae ius maiestaticum, pertinet *ius, milites conscribendi, militiam ordinandi, ius apparatus bellicum constituendi et terrestrem et naualem; ideoque et ius milites armis instruendi, vt et ius fortalitia exstruendi, eaque praesidiis firmandi, cet.* Militia tuendae securitati extrinsecae potissimum inseruit: potest tamen imperans civilis vi potestatis exsecutoriae eadem etiam vti, si opus fuerit, ad securitatem et tranquillitatem intrinsecam tuendi, hinc etiam ad compellendum subditos inobedientes, vt obligationi suae satisfaciant §. 117, 129.

De cetero, quoniam ius paetorum publicorum *ad maiestatica iura* referendum §. 142; ad ea-

dem etiam pertinet ius pacta pacis fanciendi: quibus scilicet bellum finitur §. 304. I, quod dicitur *ius pacis*, et vocari etiam potest *ius pacis publicae*.

1. Io. Franc. BVDDER diff. de officio imperantium circa conscribendum militem, Hae 1700.; et in eiusd. *select. Iur. Nat. et Gent.* (ibid. 1704. 8.) pag. 443.

2. Henr. BODINE diff. de obsequio militum in defendenda praesidio, Hal. 1701. recusa ibid. 1739.

TITVLVS VII.

DE

IVRE EMINENTI

§. 145.

Bonum (commodum) singuli cuiusdam vel quorundam ciuium discerni potest a bono ad vniuersos pertinente, sicut generatim in societate quacumque bonum singulia bono communi §. 7; atque tunc illud appellatur bonum priuatum, hoc publicum significatu strictiori (conf. §. 89.) Est itaque **BONVM PVBLICVM**, quatenus opponitur bono singulorum, illud, quod propius ad vniuersos quam ad singulos quosdam ciues pertinet; **BONVM CONTRA PRIVATVM**, quod propius ad singulum vel singulos quosdam ciues quam ad vniuersos pertinet. Potest istud vocar quoque *bonum partis*, illud *totius ciuitatis bonum*. Atque eodem sensu *publica etiam felicitas, securitas, tranquillitas, salus in publicam strictius et priuatam dispescitur*.

Quoniam imperans ciuilis ad singulorum et vniuersorum ciuium bonum consequendum obli-

gatur. quantum potest; ad iura maiestatica pertinet etiam ius, in collisione certorum bonorum ciuitatis obtinendorum, maius bonum praeferendi minori; hinc excipiendi a bono priuato, si aliter obtineri nequit bonum publicum. Quatenus e contrario consistere bonum priuatum cum publico potest, contra priuatorum salutem aliquid statuere, hinc ius quaesitum ipsis auferre, imperanti non licet.

1. Christiani WILDVOGELII tractatus de bono publico, an et quatenus princeps bonis priuatorum praeferre debeat, Ien. 1695. 4.

2. Christ. Lud. STIEGLITZ diff. de iure imperantium in ius quaesitum subditorum, Lips. 1713.

§. 146.

Status reipublicae, in quo conseruatio totius reipublicae vel maioris eiusdem partis cum conseruatione singuli cuiusdam vel quorundam subditorum consistere nequit, est *status reipublicae extraordinarius*. §. 141. Pr. Quamobrem ad iura maiestatis pertinet ius, excipiendi a conserua-

servatione singuli vel aliquorum subditorum, si tota respublica vel maior eiusdem pars aliter conservari nequit, quod quidem ius vocatur IUS EMINENS (maiestatis). Ergo ius eminentis locum non habet nisi in casu necessitatis, ubi nempe eius usus est medium unicum conservandae reipublicae totius vel maioris eiusdem partis. Quoniam igitur in statu reip. extraordinario et casu necessitatis continetur ratio, unde intelligitur ius eminentis, haec ratio iustifica §. 261. I. seu principium iuris eminentis per excell. vocatur ratio status. Hinc etiam ad iura maiestatica pertinent species iuris eminentis, 1) ius in casu necessitatis disponendi de quorundam subditorum rebus propriis, DOMINIUM EMINENS; 2) ius, in casu necessitatis disponendi de ipsis personis quorundam subditorum, POTESTAS EMINENS. Ius eminentis omne ex pacto, ideoque ex consensu singulorum et omnium civium enascitur §. 91; ergo est verum ius, quod cum mero necessitatis favore §. 142. et 143. Pr. ad statum civilem applicato. confundi non debet.

I. Io. Christoph. BECKMANNI *diff. de dominio eminenti, in meditationibus eius poli-*

ticis p. 157 - 164; et *de eod. argumento in polit. parall.* p. 174 - 180.

2. Iac. Andr. CRVSIVS *de dominio prae- eminenti principis et reipublicae in subditos eorumque bona ac ius quaesitum*, Mindae 1668. 4, et in eiusdem *opusculis* p. 1 - 124.

3. Guil. LEYSERI *tractatus de imperio contra dominium eminens*, Witteb. 1672., quo continentur scripta ad controuersiam inter ipsum et HORNIVM de hoc themate agitam spectantia, conf. MEISTERI *bibl. Iuris Natur.* part. I. pag. 150.

4. *Tractatus varii de ratione status*, 1692. 4.

5. Immanuel. WEBERI *diff. de recta pacis tempore bellique ratione status*, Giess. 1700.

Alia de hoc argumento scripta reperies in MEIST. *bibl. Iur. Nat.* part. III. pag. 133.

et Casp. THVRMANNI *bibliotheca statisti-*

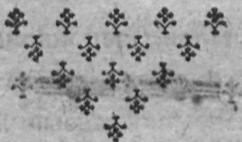
ca s. syllabo eorum, qui de ratione status, principumque ministris, consiliaris, legatis et bonis domanialibus scripserunt, Hal. 1701. 4.

§. 147.

Quum vero in republica omnium ciuium salus communiter promouenda, omniumque ad oner-

reipublicae ferenda communis sit obligatio §. 91. 89; imperans civitatis tenetur, eos, quibus emergente casu necessitatis ex iure eminenti onus praecipuum imposuit, cessante necessitate publico auxilio subleuare, quantum fieri potest; consequenter ipsi ius competit, *ad iura maiestatica* pertinens *adigendi reliquos ciues, ut communiter concurrant ad subleuandum eos, qui onus tale praecipuum pertulerunt, ideoque etiam ad resarciendum iis id detrimentum, quod ex iure eminenti passi fuerunt.*

I. Corn. van BYNCKERSHOECK nonnulla *de dominio eminenti et de refundendo pretio eorum, quae iure eius dominii occupantur, in eius Question. Iur. Publ. lib. II. cap. 15. pag. 290.*

SECTIO III.

IVS PUBLICVM
 VNIVERSALE
 HYPOTHETICVM.

§. 148.

Ius Publicum Vniuersale Hypotheticum occupatur in deducendis iuribus atque obligationibus imperantis ciuilibus et subditorum ciuiliū mutuis, quae e speciali ciuitatis constitutione §. 111, hinc e diuersis rerumpublicarum formis specificis atque mutationibus deriuantur, consequenter, quae positis certis pactis fundamentalibus legibusque fundamentalibus §. 109, colligi possunt.

TITVLVS I.

DE

MONARCHIA.

§. 149.

In monarchia imperium publicum est penes monarcham seu principem, personam singularem §. 110, in quam a populo translatum imperium, vt illud exercent §. 97. Quamobrem *ius principis*, qua talis, metiendum e voluntate et intentione, quae fuit populo, quum in ipsum transferret imperium, ideoque *metiendum e pacto subiectionis, legibus fundamentalibus reliquis §. 199. et sine ciuitatis §. 98.*

§. 150.

Maiestas inuoluit imperium ciuile summum §. 95, ideoque etiam summam in ciuitate dignitatem eius, cui maiestas competit §. 122. Hinc haec ipsa summa in ciuitate dignitas, quatenus singulari personae inhaeret, vocari solet MAIESTAS PERSONALIS; atque hoc respectu maiestas,

stas, pro imperio ciuili summo sumta, appellari
suevit MAIESTAS REALIS. Populo itaque vi
originis competit maiestas realis §. 95: si vero
populo ordinatur monarchia; in principem trans-
fertur maiestas realis, ipsique simul imprimatur
maiestas personalis; consequenter *monarcha na-
turaliter* (monarcha ciuitatis liberae, qualis vi
originis supponitur omnis ciuitas §. 90.) *instructus
est maiestate non tantum reali, sed etiam per-
sonali.*

Atque ex eodem fundamento *principi compe-
tit libertas naturalis plena* tum respectu extero-
rum tum etiam respectu ipsius populi, cui im-
perat §. 97; ideoque *nec tenetur legibus, quas
vi imperii subditis tulit §. 34.* et eatenus *prin-
ceps* dici potest *exlex*, respectu nimirum earum
legum ciuilium, quarum ipse est auctor et legis-
lator §. 114; quum contra legibus fundamenta-
libus omnino sit adstrictus §. 109.

1. Henr. Lud. WERNHERI *diff. de statu
summorum imperantium exlege*, Lips. 1704.

2. Dan. Frid. HOKRISSEL *diff. de prin-
cipe legibus soluto*, Halae 1720.

§. 151.

Quum Monarchia libera plerumque insigniatur titulo *regni*, atque ideo eius princeps *rex* dicatur, iura maiestatica monarchae competentia appellari solent *regalia* (iura). Quodsi imperium publicum simpliciter principi delatum, ut consequenter ipsi competat imperium plenum et absolutum §. 100; *ad regalia monarchae referenda sunt, quotquot dantur iura maiestatica, nullo excepto; atque eadem omnia exercere ad salutem publicam pro liberrimo arbitrio potest, quum nulla scilicet exstet peculiaris lex fundamentalis, qua vel regale quoddam ipsi fuerit ademptum, vel eius exercitium quodammodo fuerit restrictum.* In *Monarchia* igitur, cuius imperium simpliciter in monarcham translatum, tantum quoad exercitium imperii civilis potest unus, quantum v. iuersus populus vi originis §. 95. 99. 100. Et penes monarcham talem est summitas et plenitudo potestatis (civilis) illimitata.

§. 152.

Quodsi e contrario principi deferatur a populo imperium minus plenum dumtaxat vel limitatum: princeps 1) quatenus eius imperium est diminutum,

tum, quodam vel quibusdam iuribus maiestaticis caret §. 99, ideoque illa tamquam regalia exercere nullo modo potest; 2) quatenus eius imperium est limitatum, ipse in exercitio alicuius vel aliquorum iurium maiestatis certa lege est adstrictus, ideoque illa, quamquam sunt regalia, tamen contra modum legibus fundamentalibus determinatum exercere non potest §. 100. 109.

Hinc quotiescumque interest reipublicae, ut ius maiestaticum prioris generis exerceatur, vel, quoad exercitium iuris maiestatici posterioris generis, a modo determinato recedatur: toties princeps naturaliter indiget consensu populi. Quatenus ergo populus principi detulit imperium hac lege, ut sine populi consensu accedente de quibusdam negotiis statuere vel ultra modum definitum regale quoddam exercere princeps non possit; eatenus in monarchia, cuius imperium iure minus pleno vel restricto competit monarchae, populus est in communione imperii civilis seu COIMPERIO, et hinc in communione regiminis reipublicae §. 97. seu CORREGIMINE, atque hactenus quoque populus gaudet libertate naturali atque aequalitate cum principe §. 38.

§. 153.

Quoniam vero consensus populi seu vniuersorum admodum difficulter obtineri potest, populus plerumque ius suum transtulit in collegium quoddam vel collegia quaedam: quale collegium, cui corrigimen monarchiae independententer a principe competit, appellatur COLLEGIUM ORDINUM MONARCHIAE; quum singuli, qui voto decisiuo in tali collegio gaudent, dicantur ORDINES (status) MONARCHIAE. Horum ordinum ad exercendum corrigimen legitimus congressus COMITIA *monarchiae* appellantur.

Atque ita constet, quatenus *monarchia*, cuius imperium principi minus plene vel limitato modo competit, *sine ordinibus et comitiis esse nequeat*; constat etiam in eadem principem et ordines iunctim sumtas maiestatem habere plenam et absolutam.

§. 154.

Ceterum quum ab arbitrio populi dependent, quomodo transferre imperium velit §. 96; si populus imperium deferri principi limitatum vel di-

tum, varias etiam conditiones pacto subiectionis adicere potest, ut eo fortius adstringatur, ad imperium intra fines determinatos continendum, adiectisque vi pacti standum §. 194. I.

Imm. WEBERI *diff. de regnis sub lege commissoria delatis*, Giesſae 1715.

§. 155.

Quoniam vi pacti subiectionis princeps se obligat ad exercendum imperium et populus in ipsum ius exercendi imperium transfert; *nec princeps imperium sine consensu populi abdicare, nec ipse inuius a populo abdicari potest §. 182. I.*

Conr. Sam. SCHVRTZFLEISCHII *diff. de abdicatione principum in eius operibus historico-polit. No. 71.*

§. 156.

Quoniam porro in monarchia imperium est penes vnum, cui consequenter reliqui ciues singuli quicumque subsunt; *principis imperium publicum naturaliter etiam in eas personas, quae*
ad

ad eius familiam pertinent, extenditur; quatenus istae personae ut ciues spectari possunt.

§. 157.

Denique quum actus principis, quae talis, qui nimirum ad exercitium imperii pertinent, seu *actus regii*, distincti sint ab *actibus* eius reliquis seu *priuatis*; et princeps quoad negotia sua priuata et actus priuatos non tamquam imperans sed tamquam priuatus spectandus §. 121; *imperium publicum principis ad eius actus priuatos non extenditur*. Neque tamen exinde consequitur, ut princeps in actibus suis priuatis teneatur eo Iure Ciuili Posituo, quo singuli subditi priuati inter se utuntur; quum princeps legibus, quas vi imperii subditis tulit, naturaliter sit solutus §. 150. Quin potius, si res haec per se consideratur, adstruendum est, *principem vi libertatis naturalis §. 150. in actibus et negotiis suis priuatis uti Iure Naturali*.

1. Mich. Henr. GRIENERT *delineatio Iuris prudentiae Priuatae Illustrium*, cura Ioh. Beniamin. REISIG. Gotting. 1736. 8.

2. Burcardi Gotthelfii STRUVII *Juris-prudentia Heroica, in ordinem redacta et aucta* cura Ioh. Aug. HELFFELDI, Ienae 4. pars I. et II. 1743, III. 1745, IV. 1746, V. 1747, VI. 1748. VII. 1753.

3. Io. Frider. Wilh. de NEVMANN *meditationes Juris Principum Priuati*, Francof. ad Moen. 4to. tom. I. II. III. 1751, IV. V. VI. 1752, VII. VIII. 1753, IX. supplementa complexus, 1756.

TITVLVS II.

DE

MODIS HABENDI IMPERIUM
MONARCHICVM.

§. 158.

Quum imperium publicum tam illud, quod populo originarie competit, e pacto vnionis ciuilib; quam istud, quod competit personae, in quam primum a populo translatum imperium, ex pacto subiectionis §. 98, ideoque omne imperium originarie ex pacto oriatur: *modus acquirendi imperium publicum, vi originis, generatim in pacto consistit.*

Speciatim, si populus in vnum transferre decernit imperium: quum naturaliter a voluntate et consensu vtroneo, hinc ab electione populi dependeat, in quem illud transferre velit, a voluntate vero eius, cui offertur imperium, an illud habere velit; *imperium monarchicum vi originis acquiritur electione populi, quae sit conclusio §. 27, accepta ab electo.*

K 3

§ 159.

§. 159.

Quum vero ius monarchæ electi naturaliter sit personalissimum §. 73; eo mortuo imperium ad populum redire, hinc ab eius arbitrio dependere, num velit alium principem eligere, an aliam reipublicæ formam constituere, intelligitur.

Et quoniam ciuitas est corpus immortale §. 90, principes vero singuli sunt mortales; si respublica ordinanda; populus conuenire debet, quis decedente, et generali us deficiente principe, et quomodo quisque succedere debeat in imperio ciuili. Quum itaque populus vi originis pro lubitu de modo succedendi in imperio statuere possit §. 96; is modus succedendi in imperio monarchico est legitimus, qui consensu populi; hinc lege fundamentali constituitur, atque ideo tot modi succedendi legaliter sunt possibiles, quot concipi possunt.

§. 160.

MONARCHIA, in qua deficiente principe successor semper est eligendus; vocatur **ELECTIUA** (electiua): ea vero, in qua in locum deficien-

cientis principis alius citra electionem simpliciter ex certa lege succedit; vocatur HEREDITARIA (successiva, successoria): illa tandem, in qua successor succedit quidem citra electionem certa lege, ita tamen, ut consensus populi accedens simul requiratur; vocari potest MONARCHIA MIXTAE SVCCSSIONIS.

Quoniam *modus habendi imperium* publicum ab ipso imperio distinctum est tamquam res diuersa: 1) *in ipso imperio nihil mutat*, ut adeo ex diuersis modis acquirendi imperium, idem imperium summum, plenum, illimitatum vel oppositum imperium, et inuersa vice ex eodem modo diuersum imperium adquiri possit; 2) *modarcha*, quantumuis summo, pleno, illimitato imperio instructus, tamen *pro lubitu determinare modum succedendi in imperio publico, vel lege fundamentali determinatum mutare non potest*; quippe *modus habendi imperium non est pars imperii, nec ad eius exercitium pertinet.*

I. IO. WERLHOFFII *diff. de electione et successione in regnis*, Helmst. 1687.

2. Georg. Pauli ROETENBECCII diff. *de variis regnâ consequendi modis*, Alt. 1706.

3. Io. Iac. MOSERI Specimen Iuris Publici Europaei nouissimi *de iure et modo succedendi in Regna Europae speciatim in Regnum Bohemiae*, Francof. ad Viadr. 1739. 4.

§. 161.

Quando itaque in monarchia deficit princeps, interea donec alius eligatur, vacat thronus, qui status monarchiae; in quo thronus seu sedes regia vacat, seu status monarchiae deficiente principe, INTERREGNUM vocatur. Durante ergo interregno a voluntate populi dependet, num imperium in interregno per se, an per alium aut alios certos administrare malit. Is, cui tempore interregni competit ius, nomine populi administrandi rempublicam, est VICARIUS monarchiae (regni, principatus, imperii). Itaque vicarius regni est rector ciuitatis, cui demandatum regimen §. 97, atque ideo merus administrator reipublicae et *officialis publicus* §. 120, eiusque officium naturaliter est temporarium, donec

nec nimirum novus rex eligatur, et eiusdem iura ex lege fundamentali morienda. (e)

§. 162.

Quam ius transferendi imperium originarie penes populum sit §. 96; ius eligendi successorem principem populus vel sibi reservare, vel simpliciter in alium aut certos alios transferre, aut alicui vel aliquibus demandare, vel denique certas electionis leges condere potest, quibus determinetur v. c. personae eligibilitas, tempus et modus electionis. Atque hoc casu ELECTIO, iuxta leges de eligendo principe conditas facta, est LEGITIMA, et regem illegitime electum populus agnoscere non tenetur.

§. 163.

Electio effectum sortiri nequit, nisi quatenus pactionem continet, cuius paciscentes sunt populus eligens, qui defert imperium, et is, qui delatum sibi per electionem imperium acceptat

§. 68. Quamobrem antequam electio perfecta,

is, qui in electionem venit, nullum in imperium ius habet. 2) Populus eligens quavis in electione novas leges condere potest, iuxta quas futurus princeps exercere imperium teneatur: quales leges in delatione imperii electo praescriptae CAPITVLATIO (pacta conuenta) appellantur. 3) Electo integrum est, imperium sub talibus legibus delatum acceptare vel recusare. 4) Si acceptat, eo ipso acquirit imperium, sed capitulationi tamquam legi fundamentali adstrictum

§. 109. up. *§. 164.*

Quoniam in monarchia electiua ius eligendi successorem competit non principi, sed populo vel iis, quibus a populo delatum aut demandatum est, ideoque eius exercitium naturaliter est independens a voluntate principis; princeps nec impedire electionem successoris, quae forte ipso adhuc viuo et regnante suscipitur, uec obtrudere populo successorem potest. Is vero, qui legitime eligitur tamquam successor principis regnantis, est heres §. 286. l. monarchiae, atque ius eius exer-

exercendi imperium incipit, simul atque antecessoris ius finitur.

I. Cap. Gottl. WEIDLICHII diff. de iure principis in Regno Electivo circa prospiciendum Reip. successorem, Lips. 1729.

§. 165.

Si monarchia hereditaria ordinanda: *condendae leges*, quibus designantur personae throni capaces, et modus succedendi definitur, *ut successor sit certus, atque ita turbæ evitentur.* Tales ergo *leges successionis*, consensu populi naturaliter constitutæ, atque in delatione imperii, primo monarchæ facta, ab ipso acceptatæ, *obligant inuicem populum et monarcham omnesque eos, quibus exinde ius succedendi in imperio adquiritur vi pacti, hinc pertinent ad pacta fundamentalia et ad leges fundamentales.*

§. 166.

Quamobrem in monarchia hereditaria qui deficiente principe ex lege successionis est successor

cessor, nouo populi consensu non indiget, atque ita *ipso iure succedit*: ideoque licet legibus fundamentalibus adhuc vltatis teneatur, tamen *nouis obligationibus aut capitulatione a populo inuitus adstringi non potest*. Et haec obtinent, quousque *adfit*, qui ius quaesitum succedendi habet vi legis *successionis*. Talis vero *si amplius non adfit*; cessat efficacitas legis *successionis*, et reuiuiscit ius populi, tum formam reipublicae, tum legem *successionis* cet. pro lubitu immutandi.

§. 167.

In *Monarchia mixtae successionis* qui certa lege ad *successionem in imperio vocatur*, existente casu pro lubitu quidem populi praeteriri aut reſici non potest: attamen, *si manifesta inhabilitate laborat*, vel etiam *nouam capitulationem populi acceptare recusat*; populus eum agnoscere *tamquam successorem principem non tenetur* §. 160.

Diff. mea de regnis mixtae successionis,
Gotting, 1762.

§. 168.

In *monarchia hereditaria* si ius succedendi restrictum est ad posteritatem primi acquirentis; haec, quae obtinet, *SVCCESSIO* dicitur *IVRE FAMILIAE HEREDITARIA*: si vero pendet simpliciter ex dispositione antecessoris: talis *SVCCESSIO* vocatur *PATRIMONIALIS*.

§. 169.

MONARCHIA PATRIMONIALIS est, de cuius imperio monarcha disponere potest in modum patrimonii §. 236. I, qualis *princeps* ipse inde appellatur *patrimonialis*. Si potest tantum pro lubitu in alium transferre, ideoque alienare imperium; *MONARCHIA PATRIMONIALIS* est *IMPERFECTE talis*: si simul territorium cum imperio pro lubitu inter plures diuidere (diuidere imperium *in partes subiectiuas*); est *PERFECTE talis*. Vnde *monarcha* ipse *patrimonialis* vel *perfecte* vel *imperfecte* talis est. *MONARCHIA non-patrimonialis* vocatur *VSVFRVCTVARIA*, et eius *princeps usufructuarius* dicitur.

Quum ius principis naturaliter sit personalissimum §. 73; omnis *monarchia naturaliter est electiva. ergo non hereditaria, multo minus patrimonialis, quin potius usufructuaria.*

Minime vero omnium monarchia tamquam perfecte patrimonialis naturaliter cogitari potest.

Quum enim ad primarium reipublicae finem pertineat defensio sui aduersus vim externam, pacto unionis civilis stabilita; diuisio autem territorii cum imperio in plures partes, hinc diuisio civitatis in plures civitates particulares et fini huic primario et unionis pacto e diametro aduersetur: *populus nequitquam intelligitur imperium transulisse in aliquem, nisi ea lege tacita, ne diuidatur, ut adeo omne imperium naturaliter sit indivisibile (in partes subiectivas).*

§. 170.

In monarchia patrimoniali successor acquirit imperium mediante dispositione antecessoris, ita ut populi consensu opus non sit: hinc a populo deinde excludi seu praeteriri, vel noua capitulatione adstringi successor non potest §. 166.

Si

Si ergo princeps decedit, non facta successoris denominatione, neque exstet lex fundamentalis, ex qua in defectum dispositionis succedit alius: nemini amplius in imperium ius est; consequenter hoc casu populus in libertatem naturalem reuertitur, et leges fundamentales novas, etiam de futura in imperium successione, condere pro arbitrio potest.

§. 171.

In monarchia, quae iure familiae est hereditaria, adest familia, ex qua continuo successor adsciscendus, STIRPS REGNATRIX. Condenda ergo lex de ordine, quo quilibet e stirpe regnatrice succedere debet §. 156, et proximus ordine ipso iure fit successor in imperio. Quumque ius succedendi stirpis regnatricis ex consensu populi atque primi adquirentis mutuo proficiscatur §. 159; successor ex stirpe regnatrice tertius, quartus et insequentibus non ab eo, cui immediate succedunt, ius suum deriuant, sed per antecessores dumtaxat ex pacto et providentia maiorum, hoc est primi adquirentis cum populo. Quamobrem

Quamobrem etiam nec a populo nec a successore quodam lex successionis, tali pacto stabilita, immutari potest inuitis illis, qui sunt e stirpe regnatrice, tamquam iis, quibus inde ius est quaesitum §. 165.

Exstincta vero stirpe regnatrice populus suiterum fit iuris, hinc novis legibus fundamentalibus novum imperii modum et reipublicae formam constituere, vel aliam familiam iura pristino quaerere sibi regnatricem potest.

1. Ioh. Franc. BVDDEI diff. de successio-
nibus primogenitorum, Halae 1695. et in *Sel.*
Jur. Nat. p. 149 - 192.

2. Gott. Sam. TREVERS Vntersuchung,
wie weit ein Fürst Macht habe, seinen erst-
gebohrnen Prinzen von der Nachfolge in der
Regierung auszuschließen, 1718. 4.

§. 172.

Ceterum quum in omni monarchia contingere possit, vt princeps sit minorennis, vel alia de causa impediatur administrare rempublicam, vtque ideo tutela principis et vicaria reipublicae admi-

administratione opus sit; in monarchia lex condenda de tutela principis minorennis et vicaria reipublicae administratione principe impedito, ad quam, si condita est, obseruandam obligantur et populus et princeps tamquam ad legem fundamentalem.

I. Ioh. Nicol. HERTII diss. de tutela regia siue regnis sub tutela constitutis, Gies-sae 1682.

§. 173.

Denique interest Monarchiae, vt definiatur modus terminandi controuersias, quae de successione in imperio exoriri possunt, si nempe plures de iure succedendi potiori contendant, hoc est si AEMVLI (praetendentes) REGNI existant, ob dubia forte circa ordinem succedendi vel dispositionem antecessoris vel electionem enata. Ergo lex condenda de modo, tales lites terminandi, quae ad fundamentales leges referenda, ex. gr. vt principi regnanti vel populo ius competat decidendi in causa aemulorum regni: si nimirum populus principi cum imperio simul hoc ius

L

quod

quod populo competit, transfert, vel sibi soli
reseruat.

Quodsi vero lex talis non exstet, ex qua
lis aemulorum regni decidi possit; *aemuli
Regni inter se inuicem et cum populo*, vi
libertatis naturalis §. 150. et §. 90. *utuntur Iure
mere Naturali*, neminique ergo mortalium com-
petit ius, ex potestate iudiciaria hanc litem deci-
dendi. Verumtamen *populus*, ne bello inter
regni aemulos exorto ipse extinguatur, *fauere
necessitatis uti*, atque *alterutrum aemulorum
vltro agnoscere, vel victori se dedere, excluso
altero, sine iniuria potest* §. 142. Prol.

I. Diff. mea *de iure in aemulum regni*
vulgo Praetendentem, Marp. 1747.

TITVLVS III.

DE

RELIQVIS RERVMPVBLICARVM
FORMIS.

§. 174.

Democratiae seu reipublicae popularis imperium est penes populum, hoc est vel penes uniuersos vel certe penes maiorem patrumfamilias civitatis partem §. 110. Quum de imperio uniuersis vi originis competente supra expositum; *sumamus nunc democratiam, quales hodie sunt pleraeque, cuius imperium publicum in parte dumtaxat uniuersorum* residet, spectandum ideo tamquam *translatum ab uniuersis* §. 96. Coetus eorum, quibus iunctim seu collectiue sumtis in tali democratia competit imperium, appellari potest COLLEGIVM seu CORPVS POPVLARE, ut distinguatur a populo pro uniuersis sumto. Quamobrem in democratia *collegio populari imperium publicum naturaliter* (si nempe simpliciter translatum) *competit tamquam summum;*

plenum atque absolutum, immo cum iure exercendi imperium solet ipsi simul competere ius omne vniuersorum, quod ideo hic loci etiam assumendum. Hinc collegium populare vocatur supremum (summum §. 95.), eique competit maiestas §. 95.

§. 175.

Quoniam itaque in collegium populare translatum ius vniuersorum; eius imperio subsunt singuli ciues quicumque, seu omnes ciues singularem spectati, ideoque etiam singuli quique, qui sunt membra collegii supremi. Quare in republica populari nemo singulus est liber §. 74. I., contra vero ea collegium populare naturaliter est liberum respectu et exterorum et sui ipsius hoc est ciuitatis suae.

§. 176.

Quoniam itaque collegium populare liberum est, omneque ius vniuersorum habet §. 175. 174; collegium populare de omnibus negotiis publicis, pro arbitrio statuere potest, et ab eius voluntate

unice dependet determinare, quomodo imperium exercendum, quomodo succedendum in collegio supremo; condere leges fundamentales, easque tollere et mutare §. 96. 109.

§. 177.

Et quum membrorum collegii popularis ius naturaliter sit aequale: *communi eorum consensu de negotiis publicis statuendum, legesque condendae et tollendae, et quid casu emergente faciendum, communibus deliberationibus, suffragiis et conclusis* perficiendum est §. 26. 27. *Conventus collegii popularis negotiorum publicorum agendorum causa COMITIA POPVLARIA vocantur; ergo corpus popolare negotia publica, quae per se agere vult, non nisi in comitiis popularibus agere potest. Vt vero discordiae evitentur; communi collegii popularis consensu, hinc lege fundamentali definiendum, quinam ius comitiorum hoc est votum in comitiis habere debeant, quid pro voluntate totius collegii censendum, quo loco, tempore, modo collegium*

conuocandum, quomodo proponendum, suffragia ferenda, numeranda, conclusa efficienda cet.

§. 178.

Quoniam democratiae ita solent esse comparatae, vt membra collegii supremi omnia conuenire quotidie non possint; *necesse est, vt uni vel certis personis administratio reipublicae committatur*, seu regimen publicum demandetur quoad negotia quotidiana ac moram non ferentia et executionem legum fundamentalium conclusorumque collegii supremi. Atque *ita constituitur* vel persona singularis *rector ciuitatis* §. 97, qui est merus reipublicae administrator et officialis publicus §. 120; vel *collegium certarum personarum, quibus iunctim competit imperium* tamquam *officium publicum*, hinc nomine collegii supremi et totius populi, atque dependenter a collegio supremo exercendum. *Potestas* itaque talis rectoris et collegii subordinati e voluntate collegii supremi et fine ciuitatis aestimanda. Vnde etiam patet, in democratia *exercitium imperii*

perii, quoad ea, quae rectori et collegio subordinato non commissa, quum sibi reseruatum sita collegio supremo, *restrictum esse ad certum locum et tempus*, ad comitia nimirum popularia.

§. 179.

Ceterum *democratia*, quae existit omnis, est *hereditaria* eo sensu, vt certis familiis vel certorum praediorum possessoribus ius comitorum adhaereat: vt ita posteris certorum patrum familias, qui membra collegii supremi fuerunt, et successores in certa praedia, quorum possessores fuerunt membra collegii supremi, in eorum locum successiue succedant. *Generatim modus succedendi in ius comitorum e lege fundamentali aestimandus*, quae consensu ipsius collegii supremi, quatenus ius vniuersorum habet, condenda.

§. 180.

Aristocratiae seu reipublicae aristocratiae imperium competit certis optimatibus collectiue

sumtis seu *collegio optimaticum* §. 110, personae morali, in quam translatum a populo *imperium publicum*; quod ideo *optimatibus naturaliter competit* tamquam *summum, plenum, absolutum* §. 100. Vnde intelligitur, cur collegium tale vocetur *senatus supremus* §. 95, eique *competere maiestatem*, *Senatumque supremum naturaliter tantumdem posse in aristocratia, quantum in monarchia potest monarcha.*

§. 181.

In aristocratia igitur senatus supremi imperio subsunt omnes et singuli ciues quicumque cunctaeque societates reliquae, ciuitatis membra, etiam singuli quique optimates; consequenter *in aristocratia nemo singulus liber, nec corpus ullum a senatu supremo diuersum liberum: senatus ipse vero liber intuitu quum exterorum cum ciuitatis suae.* Et quum ius populi in ipsum translatum; *senatus supremus repraesentat populum.* Quoniam vero optimates collectiue dumtaxat habent ius, quod monarcha naturaliter
solus

solus habet; naturali ratione *dignitas monarchæ præstat dignitate singulorum optimatum.*

§. 182.

Quoniam, si aristocratia ordinanda, populus vi libertatis originariæ formam reipublicæ pro arbitrio suo determinare potest; ab eius vniuersali voluntate dependet, definire: *quantus esse debeat optimatum numerus, quinam esse possint optimates, quomodo constituendi, num eorum regimen temporarium an perpetuum esse debeat, vicum successores eligendi, an certa successionis lex statuenda, num ius optimatum ad certas familias an ad possessionem prædiorum vel ad aliam personæ qualitatem restringendum.* Atque de his *leges condendæ, quæ valent tamquam fundamentales.*

§. 183.

Quodsi itaque inter populum et optimates in delatione imperii publici tales leges pactæ, hinc

pactio subiectionis §. 98. adiectae; senatus supremus iis tenetur vi pacti cum populo, consequenter eas tollere vel immutare sine populi consensu nequit. Enimvero si simpliciter imperium cum omni iure populi in optimates translatum; senatus sicut collegium popolare §. 174. leges fundamentales ipse pro arbitrio et condere et abrogare atque mutare potest.

§. 184.

ARISTOCRATIA est HEREDITARIA, si ius voti in supremo senatu certis familiis, vel certorum praediorum possessoribus adhaeret; ELECTITIA vero, si ius suffragii ex electione vel collegii supremi, vel populi, aut eorum, qui ius populi habent, semper est adquirendum; MIXTAE SUCCESSIONIS, si est electitia, ita tamen ut eligibilitas ad certas familias vel certorum praediorum possessores sit restricta.

§. 185.

Si in *aristocratia electitia* ius eligendi optimates successores non ipsi senatui supremo, sed populo

pulo aut aliis, quibus id a populo datum, com-
perit; singuli tamen optimates aut, saltem totum
eorum collegium populi imperio non subest: ta-
lis reipublicae forma est aristocratica, et aesti-
mari debet iure aristocratiae; licet videatur esse
democratia. Atque eiusmodi respublica, qua-
tenus talis esse non apparet, vocari potest *aristo-*
cratia cryptica.

§. 186.

Forma reipublicae ex monarchica, aristocrā-
tica et democratica simul, vel saltem ex binis
earumdem composita non datur; quum totum ex
partibus pugnantis componi nequeat §. 150.
175. 181. Datur tamen forma reipublicae, quae
in aliis ad monarchiam, in aliis ad aristocratiam,
in aliis ad democratiam proprius accedit, aut
saltem ex binis reipublicae formis aliquid parti-
cipat; qualis RESPUBLICA MIXTA vocatur.
Oritur reipublicae mixtae forma ex imperii pu-
blici diuisione in partes potentiales §. 99, et eius
limitatione, utroque actu a populi voluntate vni-

ce dependente §. 96. Quoniam itaque et diuisio et limitatio imperii variis modis pro arbitrio populi fieri potest; *mixtae rerumpublicarum formae pluribus modis differunt, et cuiuslibet reipublicae forma per leges fundamentales definienda.*

I. Gott. Sam. TREVER diff. *logomachia de ciuitatibus mixtis.* Gotting. 1742.

§. 187.

In republica igitur mixta dantur plures personae seu singulae seu morales, quarum cuiuslibet competit certa pars imperii; vel qua propria vel qua communis, independenter a reliquis; hinc plures singuli vel corpora, qui sibi inuicem sunt aequales et liberi quoad partem imperii cuique competentem. Quamobrem in reipublica mixta illi, inter quos diuisum est imperium vel commune, non nisi iunctim habent imperium plenum et absolutum.

§. 188.

Et quum in alia republica mixta, maior imperii pars vni cuidam, in alia optimatibus, in alia denique populo competere possit, solet respublica mixta priori casu *MONARCHIA MIXTA*, altero *ARISTOCRATIA MIXTA*, tertio *DEMOCRATIA MIXTA* vocari, quod scilicet propius ad hanc quam ad aliam reipublicae formam accedit. Atque ita ab his formis mixtis distinguendae sunt *monarchia*, *aristocrata*, *democrata* PVRAE, si puta imperium indivisum seu plenum et absolutum est: penes vel vnum, vel senatum vel populum.

§. 189.

Denique etiam *ex pluribus rebus publicis componi posse corpus unum* mediante pacto, cui standum nullo negotio intelligitur. Quod si igitur plures ciuitates ita coalescunt, vt omnes posthaec idem commune imperium publicum agnoscant; *ex pluribus ciuitatibus enoscitur vna ciuitas.*

§. 190.

Si vero plures ciuitates in certam societatem aeternam §. 90. coeunt, reseruato cuique imperio publico in iis, quae ad finem conuentum communem non spectant, oritur CORPVS FOEDERATORVM RERVM PVBLICARVM (systema rerum publicarum associatarum seu Archaicarum). Foederatae ergo respublicae manent ciuitates diuersae spectatae erga se inuicem, sed mutuis iuribus atque obligationibus colligatae, e pacto unionis, quod ad pacta publica referendum §. 142, et legem unionis fundamentalem constituit, metiendis. Sed nihilominus foederatae respublicae quoad finem conuentum et intuitu exterorum ut unum corpus spectandae, quod naturaliter est liberum, cuique maiestas, quippe quam singulae habent, et iura gentis competunt §. 87.

SECTIO IV.

DE
MODIS IVS SVVM
PERSEQVENDI
IN REPUBLICA.

§. 191.

Si subditus civilis ius alterius violat, hinc obligationi suae non satisfacit, eius factum est iniustum et laesio §. 52. I. Factum dolosum seu maleficium §. 52. I. subditi dicitur DELICTVM (crimen *latius*), speciatimque ita appellari solet transgressio dolosa *legis poenalis*, hoc est, cui in casum inobedientiae adiecta poena expressa, seu quae *sanctione poenali* munita est. Factum subditi culposum, speciatimque, quod contra legem poenalem perpetratur, vocatur QVASI-DELICTVM. *Delinquens ergo esse nequit nisi subditus maleficus seu facti dolosi reus.*

i. Reinh. ENGELHARDI *Versuch eines allgemeinen peinlichen Rechts* atis den Grundsätzen des natürlichen Rechts, Francos. et Lips. 1756. 8.

§. 192.

Delictum, quo ius vniuersorum vel imperantis ciuilibus propius violatur, seu quod contra rempublicam vel imperantem publicam immediate committitur, est PUBLICVM DELICTVM (crimen *strictius*); sin minus, est PRIVATVM, quo ergo pertinent omnia delicta, quibus priuato damnum datur, iniuria infertur.

§. 193.

Quoniam *imperanti ciuitatis* ob curam securitatis publicae et vi potestatis executorialis competit ius maiestaticum efficiendi, vt a quouis subditorum cuique ius suum tribuatur §. 126. et 117; *imperanti publico competit generalim in omnem subditum laedentem ius violentiae, quo laesus quisquis sit, contra laedentem subditum defendatur, praesteturque indemnus et securus* §. 126.

§. 194.

In specie imperanti competit *ius puniendi delicta* hoc est subditos delinquentes, *ne velint,*

aut

aut in subsidium *ne possint amplius delinquere*, immo etiam *puniendi quasi delicta*, vt rei ad officium faciendum fiant attentiores §. 40. *Ius poenam irrogandi subditis*, quatenus imperanti vi imperii publici competit, *ad iura maiestatica* pertinet; et quum reipublicae intersit, vt delicta non committantur, *ius puniendi competit imperanti etiam ad auertenda delicta*.

1. Andr. Adami HÖCHSTETTERI *de iure poenarum liber singularis*, Tubing. 1706. et 1710. 4.

2. De finibus poenarum ciuilium conf. August. LEYSERII diff. *de ultimo supplicio*, in *Meditt. ad Dig.* sp. 649. Vol. X. p. 397-378

3. Ioh. Gott. GONNE *besondere Anmerkungen von den Strafen in bürgerlichen Gesellschaften*, in den *Erlang. gelehrt. Anzeigen* 1744. n. 10. p. 73. seqq.

§. 105.

Et quoniam delicta varios gradus admittunt finisque poenae mox maiorem mox minorem

poenam requirit, immo salus publica remissionem poenae interdum requirere potest; *ad iura maiestatica* etiam pertinet ius, *infligendi delinquentibus* [minorem maioremue poenam, hinc pro ratione circumstantiarum salutis publicae causa poenam constitutam *exasperandi* vel *mitigandi*, vel denique etiam prorsus *remittendi*, quod ius postremum vocatur **IUS AGGRA- TIANDI.**

I. Corn. van BYNCKERSHOECK: *ut solius principis est crimina remittere, sic eius solius esse videtur, criminum impunitates publice promittere; Quaest. Jur. Publ. lib. II. n. 16. p. 299.*

§, 196.

Si ponitur delictum, quo 1) *damnum privato alicui datum*, 2) et simul *lex poenalis violata est: competit imperanti ius* 1) *adigendi delinquentem, ut damnum ei, cui datum, resarciat*, 2) *ipfi poenam lege praescriptam infligendi.* Hinc in eiusmodi delictis dicitur *delinquens*

quens teneri ad satisfactionem et priuatam et publicam.

Quodsi hoc casu imperans vi iuris aggratiandi delinquentem poena eximit, non tamen eo ipso simul liberat ab obligatione, damnum datum reparandi. *In satisfactionem priuatam laeso priuato ius est, quod ipsi inuito imperans auferre nequit.*

§. 197.

Mala, quae ab imperante subdito delinquenti, dum punitur, inferiuntur, varia cogitari possunt. Maximum specie est vitimum supplicium, quod ius summi imperantis, vltimo supplicio adficiendi delinquentem subditum vocatur IUS NECIS (gladii, quibusdam quoque *ius vitae et necis*).

Quum dentur crimina, ex quibus vel ob atrocitatem facti, vel ob pessimum exemplum imminet reipublicae graue periculum, internecione delinquentis auertendum: *ad iura maiestatica etiam pertinet ius, vita plectendi seu poena capitali adficiendi delinquentes, ius necis.*

1. Ioh. Eberh. ROESLERI *diff. de iure summorum imperantium in vitam civium*, Tubing. 1714.

2. *Eiusdem* stricturae selectiores *de iuribus quibusdam potioribus summorum imperantium*, Tubing. 1715. 4. *quest. tertia.*

§. 198.

Quum ius puniendi exerceri nequeat nisi in delinquentes, nemo autem naturaliter praesumendus delinquens §. 98. I; *nemo etiam puniendus nisi delicto sufficienter probato*, ergo nisi probetur, tale factum existere, quod imputari tamquam delictum tali delinquenti possit §. 14. I. Ob eandem praesumptionem atque ad erudendam eo certius delicti veritatem cuilibet delinquenti permittendum est, ut proferat, quae ad se excusandum facere posse existimat; ideoque *nemo inauditus et indefensus condemnari potest.*

§. 199.

Quoniam denique imperantis est curare, ne delicta committantur, utque commissa puniantur; *ius imperanti publico competit in eos actus, sine quibus veritas delicti cognosci non potest, ideoque ius inquirendi in delicta, vno verbo ius inquisitionis.* Potest tamen imperans salutis publicae causa quandoque etiam eximere ab inquisitione suspectum de delicto perpetrato, hoc est *abolere inquisitionem.* Quoniam inquisitione abolita poena irrogari nequit §. 198; *abolitio reueta continet remissionem poena in delicto dubio, ideoque ius abolendi ad ius aggratiandi, hinc ad iura maiestatica pertinet §. 195.*

§. 200.

Quum dentur iura, quae singulis in vniuersos atque hinc etiam in imperantem, cui delatum imperium ab vniuersis, competunt §. 91. 103; *singuli laeduntur ab imperante, in quem translatum imperium, si is facit, quod est contra ius*

singulorum subditorum. Quoniam vero singuli adstringuntur tum subiectionis tum vnionis pacto; *singulus laesus ius suum persequi ultra, quam quatenus non violat pactum vnionis, nequit.*

§. 201.

Quum itaque vi pacti vnionis singulus quisque teneatur vniuersis ad non turbendam tranquillitatem publicam §. 91; *singulus etiam quisque, qui se laesum ab imperante putat, obligatur ad se abstinendum ab omni violenta iuris sui contra imperantem publicum persecutione.* Accedit, quod in dubio praesumptio militet pro iure imperantis §. 108, immo quod imperans, si quid forte contra ius singuli subditi factum, ex ignorantia vel errore magis, quam deliberato animo egisse, et tollere velle laesionem, simul atque causam cognouerit, sit iudicandus,

§. 202.

Singulus ergo subditus ab imperante laesus non, nisi placidis, modis, litteris supplicibus, obsequi-

Sequiosa grauaminum expositione salutis suae priuatae consulendi ius habet. His vero frustra tentatis rectius egreditur e ciuitate, quam adhibita violentia in publicae tranquillitatis perturbatione quaerere commodum priuatum sibi arroget.

§. 203.

Si ius vniuersorum violatur, aut pars populi insignis laeditur ab imperante; laesi ciues tranquillitatis et salutis publicae causa vi pacti vnionis tenetur, vt nullum medium placidum intentatum relinquunt, antequam imperanti male regenti vim opponere, atque ita reuera in viscera propria saeuire, coeperint.

Est itaque illud non ius imperantis, sed obligatio subditorum, qua sociorum pacti vnionis erga se inuicem, vnde efficitur, vt *populus ius suum contra imperantem laedentem violentis mediis persequi nequeat, nisi imperans ad tantum laesionum gratum abripiatur, vt periculum, quod reipublicae ex continuata et tolerata imperantis iniustitia imminet, maius sit eo,*

quod ex sumtis contra ipsum armis est metuendum.

§. 204.

Princeps, qui manifesto proposito in exitium reipublicae imperio abutitur, vocatur TYRANNVS, et subinde etiam TYRANNVS EXERCITIO *talis*, vt nimirum distinguatur a TYRANNO TITVLO *tali*, hoc est vsurpatore imperii monarchici §. 98; regimen tyranni qua talis TYRANNIS appellatur. *Populus* igitur *tyranno resistere eumque coercere potest, vt se abstineat a tyrannide*, atque intra salutis publicae limites reducat regimen; vel in subsidium *recedere potest a pacto subiectionis* atque abdicare tyrannum, quod fit *dethronisatione*.

§. 205.

Princeps ob tyrannidem throno eiectus cessat esse imperans, non vero propterea simul cessat esse persona in statu libertatis naturalis posita. *Populus excusso tyranni iugo cessat esse ipsi subiectus,*

iectus, ideoque respectu tyranni in statum libertatis naturalis reuertitur.

Hinc si tyrannus et populus libertatis suae vindex, armis aduersus se inuicem contendunt; hostes euadunt, bellum oritur, et ius populi, bellum contra tyrannum gerentis, ex iure hostis iusti in iniustum est aestimandum.

§. 206.

Quibus intellectis facile patet, ad sentiendum non esse 1) Machiauellistis, qui opinantur, populum erga principem teneri obedientia mere passiva, et principi competere tale ius irresistibilitatis, ut populo suo iniuriam facere nullo modo aueat, 2) nec Monarchomachis, qui opinantur, principem, ob iniustitiam contra subditos commissam, a populo posse puniri. Et machiauellistarum sententia, MACHIAVELLISMVS et monarchomachorum, MONARCHOMACHISMVS, errorem continet; quod ex superioribus principiis conficitur §. 103. 205.

x. Machiauellistarum antesignanus est Nicolaus MACHIAVELLVS, cuius tractatus:

il principe, 1515. primum editus, his principiis repletus est. Affectus Machiavellus inter alios habet.

Casparum SCROPPIVM in *paedia politicae* Romae 1623: cura Herm. CONRINGII recusa, Helmst. 1663. 4. et

Thomam HOBBSIVM, cuius *elementa philosophiae de Ciue et Leviathanem* supra commemorauimus part. I. p. 44.

2. *Monarchomachorum* duces potissimum sunt

Georg. BVCHANANVS in *dialogo de Iure Regni apud Scotos*, qui primum prodiit Edimburgi 1580. 4.

Stephanus Iunius BRVTVS in *vindictis contra tyrannos seu de principis in populum populique in principem legitima potestate*, cuius prima editio publicata 1580.

Ioh. BOVCHERIVS in tr. *de iusta Henrici III. abdicatione e Francorum regno*, Lugdun. 1591. 4.

Guilielmus REFINALDVS (William Raynold) sub nomine Guilleimi ROSSAE latens

tens in libro: *de iusta Reip. Christianae in Reges impios et haereticos auctoritate*, Antuerp. 1592. 8.

Ioh. MARIANA in tribus libris *de Rege et Regis institutione*, Tolci 1599.

Ioh. MILTONIVS in duplici *defensione Regicidii Caroli I. Magnae Britanniae Regis*, Lond. 1651. et 1654. conf. *Biblioth. Iuris imperantium* pag. 118. seqq.

§. 207.

In *aristocratia* si quidam optimatum, reliquis exclusis, summum imperium vsurpant, talis aristocratiae status vocatur OLIGARCHIA (sensu malo. oligocratia, dynastia). In *democratia* vero quando sine ordine et per turbam omnia aguntur, talis democratiae status est OCHLOCRAZIA.

Quum per oligarchiam maiestas collegii optimatum violetur, et per ochlocratiam tranquillitas reipublicae popularis maxime perturbetur, singuli vero optimates subditi sint collegii supremi §. 181, et singuli itidem e populo sint subditi populi totius vel collegii popularis §. 175: conse-
qui-

quitur, vt qui oligarchicam exercent, vel rempublicam in ochlocratiam coniciunt, fiant delinquentes §. 191, rei criminis publici §. 192, laesae nimirum maiestatis aristocraticae vel popularis, atque hinc a collegio supremo aristocratico vel democratico puniri iure meritoque possint.

* * * * *

IVS PRIVATVM VNIVERSALE

in Iure Naturali exul.

§. 208.

I. Nunc progrediendum esset ad *Ius (Ciuille) Priuatum Vniuersale*, quod complectitur iura atque obligationes naturales subditorum ciuiliū erga se inuicem §. 37. potissimum eas, quae ipsis qua talibus tribuendae; hinc tradit leges naturales a subditis ciuilibus inuicem naturaliter obseruandas, nexumque iuridicum inter eosdem interedentem, atque officia eorundem ciuilia mutua explicat

2. Et facili quidem negotio plures hic loci deducere possemus propositiones, reuocato in auxilium 1) Iure mere Naturali, 2) Iure Sociali Vniu. 3) Iure Oeconomico Vniu. et 4) Iure Ciuitatis Vniu. in genere: quippe ex quarum disciplinarum principiis ad statum subditorum ciuiliū applicatis deriuantur plures leges priuatae vniuersales.

3. Verum enim vero si penitus hanc rem inuestigaueris non difficulter poteris conuinci, *nihil noui determinatique iuris nec obligationis in eiusmodi Iure Priuato vniuersaliter adfirmari posse.*

4. Nimirum obligatio subditi ciuilis in consubditum est obligatio subditi ciuilis vel qua talis vel non qua talis. Posteriolem obligationem latiori paululum significatione appllare possumus NATURALEM; priorem vero strictiori sensu CIVILEM OBLIGATIONEM, cuius correlata, *ius ciuile et suum ciuile*, quid hoc sensu denotent, facile intelligitur.

5. Obligationes naturales iuraque naturalia subditorum ciuiliū reciproca ad Ius Priuatum Vniu.

Vniu. proprie, quatenus nempe ab aliis Iuris Nat. speciebus discernitur, non pertinent: et si huc referantur, nihil tamen noui continent. Atque eatenus Ius Priuatum Vniu. non esset nisi repetitio eorum, quae in superioribus Iuris Naturae disciplinis tradita fuere.

6. Quamobrem ut Ius Priuatum Vniu. specialem mereatur tractationem, necesse est ut ex principio: *subditus ciuilibus consubdito cuique tribuat suum ciuile*, erui possint plures obligationes, quae stricte sunt ciuiles et vniuersaliter validae. Tales vero deduci posse, quae sint yniuersaliter validae seu vniuersales, equidem adhuc perspicere non possum.

7. Scilicet *obligatio* haec *ciuilibus* generatim consistit in obligatione subditorum ad salutem consubditorum promouendam *mediante imperio ciuili* §. 89, consequenter est obligatio ad faciendum, quidquid summus imperans subditis ad salutem consubditorum promouendam imperat. *Ut itaque ex hac obligatione generali atque indeterminata efficiatur in certa ciuitate obligatio specialis,*

cialis, quae sit *ciuilitèr valida*, ideoque quae dici possit certa et determinata; requiritur certus imperii ciuilis actus, quo haec obligatio imponitur, vno verbo *requiritur lex imperantis positiua* §. 114. Et talis lex *actuatur* obligationem subditorum erga se inuicem, quae ante legem latam est *mere tantum possibilibus*.

8. Ergo omnis obligatio ciuilis determinata est ex lege positiua, ideoque non dantur obligationes ciuiles determinatae vniuersales, nec consequenter datur Ius Priuatum Vniuersale.

9. Obserues velim, obligationem subditi in consubditum ad eius salutem promouendam esse *obligationem ad finem*, qui finis generalis *pluribus mediis* obtineri potest. Ex istis variis mediis imperanti competit ius, hoc vel illud determinandi tamquam medium. Per hanc demum determinationem, quae sit ab imperante ciuili mediante eius lege positiua, obligatio subditi in consubditum oritur determinata: ante legem ciuilem obligatio determinata non adest.

10. Immo quum obligatio subditorum ciuilis oriatur ex *pactio*, quo se sibi inuicem obligant,

ad

ad communem salutem mutuo promouendam
 mediante imperio civili, hoc est *quatenus* ad
 hunc finem exstabunt *leges imperantis positiuae*;
 nec ultra hunc consensum, ideoque non ultra le-
 ges positiuas tenentur promouere mutuam salu-
 tem. Quapropter *omnes subditorum obligationes*
ciuiles determinatae sunt obligationes positiuae,
 nullae dantur vniuersales, *nullum datur*

Ius Priuatum Vniuersale.

IVRIS NATVRALIS

TITVLVS IV.

IUS GENTIVM
VNIVERSALE.

§. 109.

Ciuitas libera respectu exterorum considerata, immo generalius omnis societas libera maior et aeterna, quatenus vt vna persona spectatur, GENS appellatur §. 87. IUS GENTIVM VNIVERSALE (Naturale) est ius naturale applicatum ad gentes erga se inuicem §. 97. Pr. Ergo Ius Gentium Vniuersale docet leges naturales a gentibus erga inuicem obseruandas, tradit iura atque obligationes, quae genti in gentem naturaliter competunt, explicat officia gentium mutua naturalia, atque etiam iura maiestatica transeuntia §. 104.

* * * *

Inter scriptores, qui Ius Gentium Vniuersale singularibus commentariis explicuerunt, eminent

N

Zov-

ZOVCHAEVS 1), TEXTOR 2), GLAFEYVS 3), ICKSTATT 4), WOLFFIUS 5) atque VATTELIUS 6).

1. Richardi ZOVCHAEI *Iuris et Indicii Fecialis seu Iuris inter Gentes et quaeſtionum de eo explicatio*, Oxon. 1650. 4.

2) Ioh. Wolfgangi TEXTORIS *Synopsis Iuris Gentium*, Basil. 1680. 4.

3) Ad. Frid. GLAFEX's *Völker-Recht nach dem Rechte der Vernunft betrachtet*, 3te vermehrte Aufl. Nürnberg, Frankf. und Leipz. 1752. 4.

4) Ioh. Adami ICKSTATT *Elementa Iuris Gentium*, diſſ. reſp. S. R. I. Comite CAROLO de COLLOREDO, Wirceburgi 1740. 4.

5. Chriſtiani L. B. de WOLEF *Ius Gentium methodo ſcientifica periractatum*, in quo *Ius Gentium Naturale* ab eo, quod *Voluntarii, Pactitii et Conſuetudinarii* eſt, accurate diſtinguitur, Halae 1749. 4.

6) *Le Droit des Gens* par M. de VATTEL ſupra excitatus liber pag. 69.

SECTIO I.

I V S G E N T I V M,
V N I V E R S A L E
I N G E N E R E.

§. 210.

Quum gens sit 1) societas, et quidem 2) libera §. praec.; quaelibet gens respectu alterius gentis est persona moralis degens in statu naturali §. 16, consequenter *plures gentes erga se inuicem spectandae tamquam totidem personae liberae*. Quamobrem *gentes vtuntur Iure mere Naturali*, hoc est gaudent iuribus et tenentur obligationibus, quae naturaliter competunt personis in statu libertatis naturalis positis §. 16.

§. 211.

Gentibus accensenda est omnis monarchia, aristocratia et democratia libera §. 110, et generalius omnis societas libera maior et aeterna, siue sit despoittica §. 37, seu foederatarum rerum-publicarum corpus §. 190, immo etiam certo

modo omnis *respublica subordinata*, quatenus nempe non tamquam subordinata spectari potest. Quamobrem ad has societates maiores omnes Ius Gentium potest applicari vel in omnibus vel in quibusdam.

§. 212.

Quoniam porro *populus*, cui vi originis competit imperium publicum summum §. 95. *gens est* §. 209; praeterea autem quilibet *imperans summus* tum *ciuilis* tum *despota*, *monarcha*, *collegium optimatum* et *collegium populare*, immo et *rector ciuitatis gentem suam repraesentant*, quatenus ius populi habent translatum vel demandatum §. 141, et hinc ipsis competunt iura maiestatica transeuntia nomine populi exercenda: consequitur; vt etiam *ad imperantes gentium et rectores ciuitatum eatenus applicari possit Ius Gentium*. Quod certo sensu etiam de imperantibus et rectoribus ciuitatum subordinatarum admittendum est §. praec.

§. 213.

Quum Ius Gentium Vniuersale sit species Iuris Naturalis in genere et cospecies Iuris mere Naturalis;

ralis; communia cum his disciplinis habet principia generaliora, ideoque *Ius Gentium Vniuersale a Iure Naturali in genere et Iure mere Naturali quoad principia generaliora non differt.* Sed quum principia generaliora Iuris Naturalis in genere applicentur in Iure mere Naturali ad singulos homines, in Iure Gentium Vniu. ad integras gentes; homo vero et gens differant essentia, natura et statu; atque ex hac differentia plures diuersae eliciantur conclusiones: *Ius Gentium Vniuersale differt a Iure Naturae in genere et a Iure mere Naturali subiecto speciali et conclusionibus.*

Ceterum Ius Naturale Gentium pariter atque Ius mere Naturale singulorum est *Ius necessarium, vniuersale, immutabile atque aeternum*
 §. 47. I.

I V S G E N T I V M
V N I V E R S A L E
A B S O L V T V M.

§. 214.

Quoniam gentes vtuntur erga se inuicem Iure mere Naturali §. 210; cuilibet *genti ius competit in sui qua personae conseruationem et in actiones suas iustas* §. 64. I. Quamobrem omnes gentes, si per sese in stutu originario spectantur, *sunt liberae* et a se inuicem independentes, ita vt nulla gens potestati vel imperio alterius subfit §. 69. 70. 71 I; *omnes aequales*, ita vt nulli plus iuris vel obligationis quam alteri tribui possit §. 81. et 82. I; *omnes iure sese perficiendi et acquirendi* §. 77. I, vt et *iure bonae existimationis instructae* §. 97. et 98. I.; *nec sibi inuicem tenentur nisi obligationibus negatiuis*, nec igitur *ipsis reciprocè competunt nisi iura negatiua* §. 78. I.

§. 215

Quoniam gens ex pluribus familiis aliisque personis pacto vnionis ciuilis confociatis composita est §. 89. 91; *ad conseruationem gentis pertinet* tum *conseruatio vniuersorum et singulorum ciuitatis membrorum*, tum ipsa etiam *vnionis ciuilis perduratio*.

Quamobrem *genti vi iuris in sui conseruationem* §. 214. *ius competit* 1) *in conseruationem singulorum et omnium ciuitatis suae membrorum, summi imperantis et subditorum, familiarum aliarumque societatum et vniuersitatum ciuili-um*; hinc *ius ad protegendum ipsorum vitam, corpus iuraque quaelibet*; 2) *in perdurationem vnionis ciuilis, formae reipublicae, legum fundamentalium, totiusque nexus iurium ac obligationum, qui imperantem inter et subditos, atque inter subditos mutuo intercedit*. Atque hoc *ius gentis respectu gentis alius est simul obligatorium respectu sui ipsius*; quoniam *deriuatur ex pacto vnionis, quo vniuersi singulis tenentur tum ad eos protegendos §. 91, tum ad tuendam vnionis ciuilis perpetuitatem §. 90.*

§. 216.

Vi huius in sui conseruationem iuris *genti* etiam *competit ius*, omne *periculum interitus a se auertendi* §. 41. 57. et 270. I. Interitus vero gentis non tantum in interitu omnium vel plurimorum saltem ciuium, sed etiam in sublata vnioue ciuili consistit §. 215.

§. 217.

Immo si *gens conuicitur in statum extraordinarium*, quo sine exceptione ab officio alteri genti debito interitum euitate nequit; *genti competit fauor necessitatis* §. 58. I. Quare *gens obligationi suae erga aliam potest non satisfacere incasu necessitatis*, si nempe aliud euitandi interitus medium non suppetit §. 58. I. et 144. Pr., hinc in eum finem, vt ne omnes vel plurimi ciues pereant, aut ne omnis vnio ciuilis dissoluatur §. 216.

§. 218.

Quoniam *gens est persona libera* §. 209, et *ius habet tuendi iura ciuium suorum* §. 215; *ius*

competit genti non patiendi, 1) ut gens alia se suo regimini negotiisque publicis immisceat 2) ut ciues et subditi sui in actionibus suis iustis et negotiis priuatis turbentur vel impediuntur. Atque ita intelligitur, actionibus gentis iustis non solum negotia gentis publica, sed etiam singulorum actiones iustas et negotia priuata posse accenseri. Estque porro hoc ius gentis circa negotia sua publica et ciuium suorum priuata eo fortius, quod innitatur obligationi vniuersorum erga singulos ad tuenda singulorum iura ciuitatisque libertatem §. 215.

§. 219.

Et quia vi libertatis naturalis gens independens est ab imperio alterius §. 215: exulat inter gentes superior, obedientia, iudex, iurisdictio, poena; et nefas est genti, aliam habere pro serua.

§. 220.

Quoniam porro genti competit ius existimationis bonae, et gentes existimatione aequales sunt §. 214; nulla gens honorem aut praecedentiam

ab altera exigere potest §. 101. I. Nec ad ius praecedentiae stabiliendum potentia maior, virtus insignior, artium et scientiarum cultura potior, religio purior, forma ciuitatis excellentior, respublica antiquior, maiestas ex populorum aut regnorum pluralitate multiplicata, honor ab aliis gentibus exhibitus eminentior, et id genus aliqua aliquid valent. Competit genti etiam ius tuendi existimationem bonam singulorum suorum ciuium §. 215.

§. 221.

Quum imperantes publici, quibus delatum imperium, gentem suam repraesentent §. 214; quilibet imperans imperantem alterius ciuitatis spectare debet tamquam sibi aequalem, sicut in reliquis iuribus ita et quoad existimationem. Si quis igitur verbis vel factis contrarium declarat, consequenter si facit, quod in contemptum vel contumeliam imperantis alterius ciuitatis vergit; iniuriam infert imperanti eiusque genti.

§. 222.

Ergo si gens quaedam imperanti suo peculiariter titulum tribuit, quod cuilibet vi libertatis naturalis pro lubitu licet; eundem tamen titulum ut et aliae gentes ipsi tribuant, exigere nequit. Si vero id pactione impetrat ab altera gente, ut talis titulus tribuatur, pacto standum.

§. 223.

Denique quum genti ius competat, quatenus sine iniuria alterius fieri potest, sese perficiendi atque ius acquirendi §. 214; ius ipsi etiam est, potentiam suam augendi, ideoque ius ad ea omnia, quibus potentiam suam citra alterius gentis iniuriam augere potest; immo etiam ius singulos ciues suos protegendi in iis negotiis, quibus acquirere sibi et comparare, quaecumque ad vitae sufficientiam pertinent, modis naturaliter licitiis student §. 215.

SECTIO III.

I V S G E N T I V M
 V N I V E R S A L E
 H Y P O T H E T I C V M.

TITVLVS I.

DE

DOMINIO ET IVRE
 TERRITORIALI GENTIS.

§. 224.

Quum genti competant iura personae liberae §. 210; gens ius habet, res nullius occupando §. 113. I. et res atque iura aliorum paciscendo acquirendi §. 170. I. et §. 19, hinc rerum a se occupatarum fit domina §. 142. I, fructusque et accessoria rerum suarum ipso iure acquirit §. 152. et 153. I.

§. 225.

Speciatim genti vi dominii, quod in res suas habet, ius proprium competit, 1) rebus suis videnti

di fruendi, 2) de iis pro lubitu disponendi, 3) easque possidendi; consequenter etiam ius, quamlibet aliam gentem a rerum suarum usu quocumque, dispositione, detentione et possessione excludendi §. 145. I.

Rebus vero, quae genti sunt propriae, non tantum accensendae sunt res, quae ad uniuersos pertinent; sed etiam certo modo res singulorum ciuium consequenter eae res omnes, quae sunt in patrimonio vel summi imperantis, vel certarum societatum ciuiliu, vel singulorum subditorum. Quum enim uniuersi singulorum res ad salutem publicam promouendam dirigere §. 106, ideoque iis certo modo uti, de iisque disponere cum exterorum exclusione possint, dominiumque etiam eminens in res singulorum habeant §. 146; praetereaque teneantur ad tuenda singulorum iura §. 215; atque hinc genti ius competat non patiendi, ut aliquis ciuium suorum in exercitio domini ab alia gente impediatur, consequenter etiam ius excludendi gentem alteram ab harum rerum usu, dispositione et possessione: res singulorum certo modo esse res gentis negari non potest, atque eatenus genti in res singulorum ciuium

competit, respectu aliarum gentium, ius quoddam proprium, quod dici siveit DOMINIUM PUBLICUM (dominium gentis), et consistit in iure gentis disponendi pro suo arbitrio de rebus ad se quomodocumque pertinentibus cum exclusione exterorum. Atque ita dominium publicum ad iura maiestatica transeuntia referendum, potest tamen hic terminus ad inmanentia iura maiestatis extendi vi iuris imperanti civili competentis, etiam per res ad ciuitatem quomodocumque pertinentes salutem publicam promouendi.

§. 226.

Hinc et ea orbis terrarum regio, quam ab origine inhabitat gens quaedam, cum iis, quae in ea sunt, consequenter regio, in qua originarie imperium habet, hoc est territorium gentis §. 106, est in gentis dominio §. 225.

Vnde colligitur, 1) nullam gentem intrare alterius territorium, vel per illud transire, aut in eo commorari, aut utilitatem quamdam, etiam si innoxia fuerit, ex eo capere posse, nisi consentiente

ente

ente ea gente, quae territorii domina est; 2) hinc a voluntate gentis dependere, sub qua lege exteris permittere velit transiitum per territorium suum, commorationem in eodem usumque eiusdem quemlibet; 3) ei, in quem a gente translatum imperium publicum in territorio, competere etiam dominium gentis, quod vi originis habet in territorio suo, seu imperantem civilem esse dominum territorii publicum.

§. 227.

Quoniam gens locis vacuis, territorio suo inclusis, ut cum exclusione exterorum physice et legaliter §. 108. I. potest; talium locorum dominium, si vult, habebit §. 112. I, consequenter et in iisdem imperium exercere poterit. Iam vero de hac gentis voluntate dubitari non potest, quum maxime eiusdem intersit, ut nullus locus intra territorii sui limites reperiat, in quo respectu exterorum ipsi non competat dominium atque imperium. Quamobrem si ciuitas coalescit ita, ut in certa regione tamquam sede gentis stabili oriatur territorium, intra cuius limites loca
vacua

vacua reperiuntur inclusa: *loca talia vacua, ea-que, quae in iis sunt, intelliguntur gentis dominio et imperio subiecta, ideoque spectanda eiusmodi loca tamquam a gente occupata §. 113. I.* Ergo hoc sensu *quidquid est in territorio, est de territorio* (quatenus fieri potest), ideoque *de territorio esse praesumitur, donec de veritate contrarii constiterit.*

§. 228.

Genti, qua dominae territorii sui, competis etiam ius accessionis §. 151. I, ideoque ipso iure fit domina fructuum territorii sui naturalium atque industrialium ut et accessoriorum fortuitorum et artificialium §. 147. et 150. I. Immo gens etiam res alienas, quae territorio suo accedunt, acquirere potest iure accessionis putativae, ex. gr. res iactas et naufragas; restituendas tamen vero harum rerum domino, simul atque genti factus fuerit cognitus §. 155. I.

§. 229.

Quoniam gentis maximopere interest, ut nemo reperiatur in eius territorio, qui summo imperio

perio non sit subiectus, et a gentis voluntate dependet, sub quibus conditionibus peregrino permittere velit, ut transeat per territorium vel in eo commoretur §. 226: *gens peregrinis transitum per territorium suum et commorationem in eo aliter permittere (salua lege naturali et declaratione in contrarium), non intelligitur, quam ut imperio et legibus territorialibus subsint peregrini, quamdiu in territorio versantur vel commorantur, Ergo quisquis est in territorio est sub territorio, hoc est subiectus est imperio publico domini territorialis, et peregrini sunt subditi temperari, quoad scilicet in territorio commorantur; consequenter quicumque est in territorio, sub territorio esse praesumitur, donec contrarium probatur.*

1. Frider. Guil. PESTREL diff. *iustitia et benignitas legum Germanicarum erga peregrinos examinata*, Rintel. 1754.

§. 230.

Ex dictis igitur liquet, *territorium* non tantum comprehendere terras et loca, quae a gente actu inhabitantur; sed etiam ad territorium

○

(quo-

(quoad eius fieri potest), pertinere, quidquid intra limites horum locorum continetur, totum terrarum et aquarum tractum; quidquid super et subter hunc tractum reperitur, totam *regionem*; quidquid vel *naturae beneficio* in eo existit aut nascitur, ut silvas, montes, prata, inculta etiam et deserta loca, riuos, flumina, lacus, paludes, maria, cum accessoriis, velut brutis, feris, auibus, metallis, mineralibus, terrae fructibus, piscibus, cet.; vel quidquid *ars et industria* hominum in territorio produxit, ut sunt agri, horti, vineae, aedificia, vici, castella, vrbes cet.; vel quae *casu* intra territorium nata aut in illud delata fuerint.

§. 231.

Quoniam porro genti competit ius occupandi §. 224; *gens rerum a se occupatarum dominium acquirit*: modo, res sit 1) physice apprehensibilis, 2) nullius et 3) actu apprehensa eo animo, ut sibi fiat propria §. 114. 115. I.

Quod ad primum attinet, quum gentis maior sit potentia quam, singulorum; *maior etiam*
terrae

ferrae tractus et plures res simul a gente, quam quidem a singulis priuatis occupari possunt. Oceanus tamen manebit res nullius, et hinc liber (a dominio et ab imperio alicuius gentis), quoad vnius gentis ad reliquas omnes excludendas non sufficiet potentia.

Ex altero patet, *terram ab alio populo inhabitatam occupari non posse*: licet iste populus sit rudis et incultus, sine legibus et regimine ciuili, omnis de Diuinitate cognitionis moralitatisque expers, qui per ignorantiam atque barbariem suam fertilissimo solo bonisque aliis quam pluribus vti nesciat, ideoque bona sua vñibus generis humani subtrahat.

Ex vltimo elucet, *non solo animo, sed corpore simul perfici occupationem*. Si igitur gens declarat, se ex. gr. quemdam terrae incultae tractum occupare velle, alia vero gens postea prior fuerit apprehensione; hanc occupauisse non illam, in aprico est. Ergo etiam *quantum gens quaedam manifestis signis occupauit, tantum dumtaxat acquisiuit*.

* De libertate vel imperio maris multa est controuersia.

1. *Libertatem maris* adstruit Hugo GROTIUS in diff. *mare liberum*, s. de iure, quod *Batauis competit ad commercia Indica*, cuius prima editio sine auctoris nomine prodiit Lugd. Batau. 1609. 8. Ad sectatores Grotii pertinet Ioh. Isaac. PONTAONS, Theodor. GRASWINCKEL, Ioh. GROENINGIUS aliique.

2. *Imperium maris* defendit.

Ioh. SELDENVS in opere: *mare clausum* s. de *dominio maris* libri duo, primum editi Londini 1636. 12. Seldeni sententiam sequuntur auctores varii *Angli, Lusitani, Italici, Germani*.

Conf. Ioach. HAGEMEYERI *sylogon dissertationum de imperio maris*, Francof. 1663. 12.

3. *Mediae* inter vtramque *sententiae* fauet Theodor. GRAVER in diff. *de mari natura libero pactis clauso*, Traiect. ad Rhen. 1728.

Conf. de scriptoribus Iuris Maritimi.

Ioh. Alb. FABRICII *Hydrotheologie* (Hamb. 1734. 8.), pag. 243. seqq.

§. 232.

Quum res occupata transeat in dominium occupantis, qui omnia pro lubitu iura in rem suam exercere potest §. 136. I; *gens* etiam *in occupato loco*, veluti insula vel parte maris, terrae adiacentis, exercere imperium potest, immo *imperium exercere velle intelligitur* §. 227, ideoque *locus a gente occupatus fit pars territorii sui* §. 226.

§. 233.

Si gens locum quemdam dominio suo subiectum, ex c. insulam hactenus inhabitatam *derelinquit*; *talis locus cessat esse res sua*, et consequenter etiam *desinit esse pars territorii gentis derelinquentis*, *evaditque res nullius*, cuiuslibet occupanti *patens*, et *si occupatur ab alia gente*, *buius dominio et iuri territoriali subiicitur* §. 159. I. et §. 232.

Praesumpta vero *derelictio* quum reuera sit ficta, neque ideo efficiat, ut is, contra quem praesumitur, ius suum amittat §. 166. I; *praescriptio* in Iure Gentium exulat §. 241. I.

1. Oppositae sententiae suffragatur Io. Guolfz. KIPPINGIVS in commentatione *de usucapione Iuris Publici*, Helmst. 1738. 4.

§. 234.

Denique quum quilibet de re sua disponere pro lubitu possit §. 143. I; *genti etiam ius competit, genti alteri vel eius ciuibus ius quoddam constituere in territorio suo*, hinc partem territorii oppignorare, vel seruitutem in territorio suo constituere.

1. Nic. Hieron. GVNDLINGII *Schediasma de iure oppignorati territorii secundum Ius Gentium et Teutonicum*, Vitemb. et Lips. 1741. 4.

2. Ioh. Henr. FELTZII *diff. de Iuris Publici seruitutibus, s. de iuribus in alieno territorio*, Argentor. 1701. recuf. 1736.

3. Christoph. Ioh. Conr. ENGELBRECHTI *commentatio de seruitutibus iuris Publici*, Helmst. 1715. 4., et eum *praef.* Chr. G. B. v. DERI, Lips. 1739. 4

TITVLVS II.

DE

IVRE PACTORVM
PUBLICORVM.

§. 235.

Genti competit ius paciscendi, et paciscendo tum acquirendi tum alienandi et sese obligandi §. 170. et 171. I, consequenter etiam pacta cum aliā gente, hoc est *pacta publica* §. 142. *sancienti*. Referenda tamen ad *pacta gentis* etiam *pacta singulorum suorum civium priuata*, cum alia gente vel etiam cum priuatis alterius gentis qua talibus sancita, quatenus vniuersi tenentur singulis ad tuenda eorum iura §. 91. et 215, id-
 eoque etiam iura pacto quaesita, erga exteros; unde quoque ad idem ipsis ius competit. Cui iuri vnus gentis respondet *obligatio* alterius *gentis non permittendi*, vt aliquis civium suorum *fidem exteris datam fallat*; quin potius efficiendi, vt quisque e populo *obligationi suae* erga *exterum contractae*, quantum fieri potest, *satisfaciat*.

O 4

§. 236.

§. 236.

Quatenus *imperans ciuilis*, cui datum imperium, et speciatim *princeps ius gentis suae* seu *populi habet*, *pactum imperantis publici*, qualis, cum *alia gente vel eius imperante* non tantum ad *conuentiones gentis*, sed etiam ad *conuentiones publicas est referendam*; quippe ad iura maiestatica etiam *ius pactorum publicorum* pertinet §. 142: ideoque eatenus *ex promissa imperantis sui gens obligatur*, et ex eius *acceptatione gens acquirit*.

§. 237.

Quodsi vero *princeps*, qui vi legis fundamentalis *sine consensu populi pacta publica sancire nequit*, eo deficiente *pactum cum alia gente nomine gentis suae sancit*, eiusmodi *conuentio principis*, qua publica, hoc est quoad gentem suam concernit, est nulla §. 167. I, et quatenus inde gentem suam obligare intendit, *uiriosa* §. 181. I, nec consequenter *nisi ratificatione populi sui*, vel quibus id ius a populo concessum, *valida fieri potest* §. 175. I. not.

1. Henr. BODINI diff. *de contractibus summarum potestatum* 1696. recuf. Hal. 1748.

2. Georg. Ad. STRUVII diff. *de contractibus principum*, rec. Ien. 1745.

3. Henr. Andr. WALTHERI diff. *de contractibus summorum Imperantium*, Gießæ 1728.

§. 238

SPONSIO (publica) est pactum, quo quis nomine gentis genti alii aliquid promittit, qui hoc iure munitus non est. *Sponsio* itaque respectu eius gentis, cuius nomine initur, vim pacti non habet, nisi ab ipsa ratihabeatur. *Pacta principis*, de quibus §. præc. diximus, merae sponsiones sunt.

1. Christ. THOMASII diff. *de sponsione Romanorum Caudina*, Lips. 1784. et in Eiusd. diff. Lips. (1995. 4.) diff. 6. p. 428.

2. *Eiusdem* diff. *de sponsione Romanorum Numantina*, Lips. 1688, et in diff. Lips. diff. 14. p. 976.

§. 239.

SANCTVM *Iure Gentium* vocatur id, cuius violatio publicae vel communi gentium saluti aduersatur maiori gradu. Quum igitur gentium maxime interfit, vt pacta publica, quippe quae boni publici ergo percutiuntur, non violentur: *pacta publica sancta sunt*, et hinc *fides* §. 184. I. *publica gentibus sancte habenda.*

1. Gottl. Sam. TREVER *de auctoritate et fide gentium atque rerum publicarum commentatio*, Lips. 1747. 4.

2. Corn. van BYNCKERSHOECK *de seruanda fide pactorum publicorum, et an quae eorum tacitae exceptiones?* in *Eiusd. Quaest. Iur. Publici* part. II. cap. 10. p. 251.

§. 240.

Quum gens sit corpus aeternum §. 90; *gens manet eadem persona moralis* respectu exterorum, *licet mutetur rector ciuitatis, vel reipublicae forma, vel modus exercendi aut habendi imperium publicum* cet. Quamobrem *iura et obligationes gentis ex pacto publico acquisitae per se specta-*

Speclatae non exstinguuntur morte principis vel alius cuiusque ciuitatis rectoris, aut mutata rei-publicae forma, vel mutato modo imperandi cet. Hanc ob rationem *conuentiones publicae* ipsae vocantur *aeternae* (perpetuae, Grotio *reales* dictae), atque ideo *conuentiones publicae naturaliter sunt aeternae*: ita vt non solum gentem et principem praesentem, sed simul quoque omnem gentis posteritatem omnesque principis successiores obligent, ideoque et in hos quoque ius ex pacto publico quaesitum transeat.

Potest tamen conuentio publica ex consensu gentium paciscentium expresso vel tacito esse temporaria, quo et referendum pactum publicum principis personale hoc est, ex quo principi ius vel obligatio non-transmissibilis acquiritur; quemadmodum et conuentio talis dissensu mutuo tolli, et hinc iura et obligationes mutuo adquisitae extinguere pro lubitu possunt §. 252. I.

§. 241.

Quoniam foedus est pactum gentium, quo societatem ineunt §. 142; foedera continent praestationes non-transitorias §. 1, siue in perpetuum

um seu ad certum dumtaxat tempus duraturas, unde *foedera vel aeterna vel temporaria* sunt.

§. 242.

FOEDVS INAEQVALE dicitur foedus illud aeternum, quod cum imminutione summi imperii aut libertatis naturalis alterutrius gentium foederatarum est coniunctum; quod minus, **AEQVALE** est. Etenim *gentes foedus inaequale pangentes fiunt inaequales dignitate*, unde etiam gens cuius imperium vel libertas vi foederis pacti imminuitur, vocatur *pars minus digna*, altera ex aduerso *pars dignior*. *Gentes vero aequali foedera iunctae manent aequales.*

I. G. Adolph. SCHÜBERTHI diff. *de foederibus inaequalibus*, Lips. 1715.

§. 243.

Pactis publicis et foederibus accedere in maius robur possunt iuramenta et variae cautiones §. 224. I; pactis gentium speciatim *guarantiu* caueri solet. Est vero inter gentes **GVARANTIA** (Guaranda) conuentio publica, qua gens genti promittit auxilium bellicum in securitatem a laesione,

sione, forte ab alia gente metuenda; ideoque auxilium contra eum, qui ipsi ius quoddam auferre conabitur. Hinc etiam in securitatem promissionis publicae adimplendae guarantia sanciri, tamquam conuentio accessoria, potest. Pactam guarantiam munitum, seu quod seruatum iri guarantiam cautum est, vocatur PACTVM GVARANTIGIATVM.

I. Fr. Lud. WALDNER de FREVDENSTEIN diff. *de firmamentis conuentionum publicarum*, Giesl. 1753.

§. 244.

Guarantia igitur a fideiussione pro gente alia differt, quippe qua promittitur, a se praestitum iri id, quod gens altera debet, nisi id ipsa praestiterit §. 228. I; vt ideo fideiussor ad plus teneatur quam guarandus. Et quum nemo alteri ius suum auferre possit; guarantia non intelligitur praestita nisi saluo iure tertii.

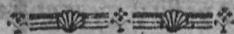
I. Ioh. Cho. Wilh. STECK diff. *de guarantia pactorum religionis ergo percussorum*, Hal, 1756.

§. 245.

§. 245.

OBSES est persona, quae traditur in securitatem debiti, scilicet pactum seruatum vel debitum praestitum iri. Itaque vt conuentiones publicae adimpleantur, etiam datis obsidibus caueri potest §. 243. Nimirum *qui obsidem accipit, ius nanciscitur, eum retinendi, donec praestitum fuerit, quod debetur; ideoque etiam ius, ipsum tamdiu custodiendi, quantum sufficit, ne aufugere possit.*

I. Chi. Ferdin. HARPPRECHT diff. *de iure in rempublicam obsides deserentem*, Tubing. 1749

TITVLVS III.

DE

IVRE LEGATIONVM

Scriptores de iure legationum enumerantur a BARBEYRACIO in praefatione ad versionem Gallicam tr. BYNCKERSHOECKII de foro legatorum adiectam nou. edit. tr. WICQUEORTII de l' Ambassadeur (Amsterd. 1746. 4.) tom. II; et a MEISTERO in bibl. Iur. Natur. part. II. p. 2. seqq.

§. 246.

LEGATVS (orator) est persona, a gente, cui paret, ad aliam gentem negotii publici tractandi causa missa §. 143. Legatus igitur est 1) *mandatarius gentis mittentis*, et consequenter intuitu negotii sibi demandati *gentem suam* qua mandantem *repraesentat* §. 221. I; qui status legati, quatenus nimirum gentem mittentem repraesentat, vocatur eius **CHARACTER REPRESENTATIVVS** (repraesentatitius). Legatus 2) est *officialis gentis mittentis publicus*, Ideoque qua legatus non suo, sed alieno nomine et dependenter a gente sua agit §. 121.

§. 247.

§. 247.

Legatus quum sit gentis mittentis mandatarius §. *praec.*; quoad negotium publicum sibi commissum iisdem iuribus fruitur, iisdemque obligationibus tenetur, quibus muniretur et adstringeretur gens mittens, si ipsa negotium exsecutura fuisset, tum respectu gentis, ad quam mittitur, tum etiam intuitu tertiae gentis cuiuslibet §. 222. I. Atque hoc sensu affirmari potest, *characterem repraesentativum legati per uniuersum extendi terrarum orbem.*

1. Henr. COCCII diff. *de repraesentatiua legatorum qualitate*, Heidelb. 1680.

2. Ioh. Eberh. ROESLERI diff. *de iuribus legatorum ex Iurisprudencia Naturali demonstratis*, Tubing. 1713.

§. 248.

Quoniam a natura res est merae facultatis, et cuiuslibet arbitrio vi libertatis naturalis relinquenda, vtrum sui copiam aliis facere, petentem audire, cum alio colloqui, deliberationes agere, negotia tractare, pacisci cet. velit §. 76. I.

nobis

nobis naturaliter ius non est vi exigendi, nec ideo ulli incumbit obligatio patiendi, ut ipsi desideria nostra exponamus, vel ab eo aliquid petamus; nisi quatenus nobis aliud remedium ad ius nostrum tuendum non suppetit, cuiusmodi exemplum existat §. 135. I, et §. 289. I.

Quamobrem *naturaliter etiam a voluntate gentis dependet, utrum velit vel nolit LEGATVM sibi missum ADMITTERE, hoc est ei facultatem concedere, exponendi ipsi negotium sibi demandatum. Hinc si legatum recusat, genti mittenti iniuriam non infert, nec ipsi rationes reddere recusationis tenetur §. 80. I.*

§. 249.

Et quum gens territorii sui domina sit §. 226; *naturaliter etiam a voluntate gentis dependet utrum legatum, siue ad se seu aliam gentem missum, a territorio suo arcere, an ipsi aditum, commorationem et transitum concedere velit §. 226.*

Quamobrem obligatio gentis ad legatum alius gentis admittendum, ipsius transitum et commorationem in territorio suo concedendum, natura-

liter ex eius demum consensu, ideoque ex pacto est repetenda. Unde simul patet, gentem legato alterius gentis modum et conditiones praescribere posse, sub quibus ipsum admittere vel transitum ipsi concedere velit §. 226.

§. 250.

LITTERAE CREDENTIALIALES sunt, quas gens mittens dat legato ad eam, ad quam mittitur, et in quibus eum legatum suum apud eandem gentem declarat. *Legatus litteris credentialibus instruetus esse debet, quatenus genti aliter de voluntate mittentis constare non posset. Traditis et acceptis litteris credentialibus gens obligatur, legatum sibi missum agnoscere qua talem, hoc est qua mandatarium et repraesentantem gentis mittentis §. 246. Et quum acceptando hasce litteras gens in admissionem legati sibi missi consentiat; acceptatis litteris credentialibus legato competit ius in admissionem.*

§. 251.

IVS COMMEATVS est ius secure hinc inde eundi, et LITTERAE LIBERI COMMEATVS sunt

sunt, quibus ius commeatus alicui conceditur. *Legatus itaque transire per territorium alterius gentis ibidemque commorari nequit nisi ius commeatus ipsi a gente externa concedatur §. 249. Datis vero a gente et acceptatis a legato vel gente mittente litteris liberi commeatus ad hoc ipsi ius est vi pacti.*

I. Diff. mea de transitu et admissione legati ex pacto repetendis, Gottingae 1748.

§. 252.

Quum ius in finem simul contineat ius in media, modo per se non fuerit illicita; *legato, cui conceditur admissio negotiique publici tractatio, simul ius confertur in omnia, ad negotium publicum tractandum necessaria. Cui iuri respondet gentis, ad quam legatus mittitur, obligatio, 1) ad non impediendum legatum in iis, sine quibus negotium publicum tractare non potest, 2) ad non permittendum, ut in his ab alio quodam in territorio suo impediatur, ideoque ad ipsum proteneendum §. 102.*

§. 253.

Legato vi mandati ius competit, nomine et iure gentis suae, ideoque, quum gens sit libera, independenter ab alia gente peragendi negotium sibi demandatum. In quod quum consentiat gens legatum admittens §. 248; consentire etiam intelligitur, ut legato competat ius ab ipsa independens in omnia, sine quibus hoc officio fungi nequit, atque in omnes actus ad negotium publicum siue directe siue indirecte tantum spectantes. Quamobrem legatus admissus, quoad negotium publicum sibi demandatum, et quoad omnia, sine quibus hoc negotium gerere nequit, et quoad omnes actus huc spectantes, imperio et iuri territoriali gentis, ad quam est missus, naturaliter subiectus non est.

Atque eatenus *legatus admissus* vna cum **COMITATV**, hoc est personis, quarum ministerio utitur in obeunda legatione, cum *suppellectile* atque *vasis* seu rebus suis, atque cum *aedibus*, quas inhabitat; *iure peregrini priuati*, et consequenter *iure subditi temporarii* haberi nequit §. 229; quin potius *ipsi competit* quaedam immunitas

feu

seu exemptio a iure territoriali gentis, ad quam missus est, quod ius vocari solet EXTERRITORIALITAS, quanta nempe cum iure gentis in sui conseruationem et securitatem publicam, cui gens neutiquam renunciat, consistere potest.

§. 254.

Pari ratione si gens legato transitum concedit; consentire simul intelligitur, ut legatus quoad ea, quae ad negotium publicum sibi demandatum spectant cum comitatu et vasis et hospitio sit immunis ab imperio et iure territoriali suo, ideoque ut eatenus sit exterritorialis §. 253.

§. 255.

Quum vero genti cuilibet integrum sit, conditiones praescribere legato, sub quibus admissionem ipsi et transitum permittere velit §. 249; legatus conditionibus, admissioni vel litteris liberi com meatus adiectis, iisque, quae tamquam tacitae subintelliguntur, adstringitur. Atque ita patet modus quo exterritorialitas legati restringi imminuique potest.

§. 256.

Si legatus laeditur, gens mittens ipsa intelligitur laedi in persona legati, non tantum qua subditi sui §. 746, sed simul etiam qua mandatarii sui et officialis publici, negotium maiestaticum nomine et iure gentis administrantis §. 246. 120. Vnde liquet, legato competere inuiolabilitatem eminentiori gradu et sanctitatem (sanctimoniam) §. 239: quae sanctimonia ipsi speciatim solet tribui, quatenus a iurisdictione alterius gentis est immunis §. 253.

1. Ioh. SCHLEVSINGII diff. *de legatorum inuiolabilitate*, Lips. 1690. rec. Vitemb. 1743.

2. Obseruationes duae, quarum altera *de inuiolabilitate legatorum in genere*, altera *de eodem iure in specie* agit, in *Obseruatt. Halens.* tom IX. p. 272. 355.

3. Ioh. Laur. FLEISCHERI diff. *de iuribus et iudice competente legatorum*, Hal. 1724.

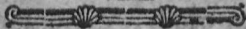
§. 257.

Quum vero ad ignorata nemo teneatur; *antequam innotescat genti, banc personam*, quae in
terri-

territorio suo degit, esse legatum, ipsum exser-
 ritorialem et sanctum stricto sensu habere non
 obligatur, sed potius iure priuati peregrini,
 consequenter tamquam subditum temporarium
 spectare potest §. 229.

§. 258.

Quoniam quidquid legatus qua mandatarius
 gentis mittentis agit, id ipsa gens mittens agere
 intelligitur §. 247: pactum legati, vi mandati
 sui cum gente alia percussum, est conuentio pu-
 blica §. 142; consequenter quidquid tali pacto
 legatus nomine gentis suae promittit, ad illud
 praestandum gens mittens obligatur, et quidquid
 contra nomine gentis suae acceptas, id gens mit-
 tens acquirit §. 222. I.

IVRIS GENTIVM VNIVERSALIS

SECTIO IV.

IVS BELLIGENTIVM.

§. 259.

Genti laesae in gentem laedentem competit ius violentiae §. 259. I. et 210. Laeditur vero gens a gente non tantum, 1) si ius, quod immediate ad vniversam gentem pertinet, ab altera gente vniuersa violatur; sed etiam 2) si gens vniuersa singulo alterius gentis membro suum non tribuit §. 215; immo etiam 3) si singulas quidam e gente singulum alterius gentis ciuem laedit, quatenus genti factum ciuis sui imputari potest velut approbando vel ratihabendo §. 31. Pr.

§. 260.

Actus, quibus certae tantum personae, vel certa tantum bona gentis ab altera gente, resarciendi damni-caussa, capiuntur vel detinentur, vocantur REPRESSALIAE. Speciatim vero captura et detentio certarum personarum alterius gentis

gentis eo fine a gente facta, ut ista de iure violato huic satisfaciatur, vocatur ANDROLEPSIA (Viricapio). *Genti laesae in laedentem competit ius repressaliarum et androlepsiae, si medium lenius ad ius suum consequendum non sufficit* §. 259. I.

1. Nic. Cho. KYNCKERI diff. *de iure repressaliarum Iurisque Gentium et Ciuilibus qua illud conuenientia et disconuenientia*, Ien. 1691. rec. Ien. 1747.

2. Lud. Mart. LAHLII commentatio *de iustis repressaliarum limitibus tum a gentibus tum a statibus S. R. I. obseruandis*, Gotting. 1746. 4.

§. 261.

RETORQUEO IUS, si; quo iure sibi viso quis erga me utitur, eodem et ego erga illum utor, seu si, quam quis actionem erga me exercet tamquam iustam, eandem et ego deinceps erga illum exerceo. *Naturaliter cuique competit ius, retorquendi ius contra alterum* §. 72. I. Quamobrem non tantum, si quis officium aliquod charitatis alteri denegat, huic ius est, idem isti al-

teri vicissim denegandi, qualis retorsio vocatur **RETORSIO IVRIS INIQVI** (molesti); sed etiam si quis officium aliquod necessitatis alteri denegat, huic ius est idem eidem vicissim denegandi, quae retorsio appellari potest **RETORSIO IVRIS INIVSTI**, iuris scilicet spurii, quod ius esse falso contenditur. Atque hoc *ius retorquendi ius iniustum referendum est ad iura laesi in laedentem*, quippe denegatio officii necessitatis ad laesiones pertinet.

Quamobrem et *genti competit ius retorsionis in gentem aliam* §. 210. Hinc quod *ius, seu molestum seu iniustum, gens quaedam statuit in ciues alterius gentis; eodem iure et haec gens uti in ciues alterius gentis potest*. Speciatim vero ad iura gentis laesae referendum etiam est *ius retorquendi ius iniustum*.

Car. Otton. RECHENBERGII *vindicae iurium reipublicae et fisci in doctrina retorsionis*, Lips. 1726. 4.

2. Ioh. Godofr. BAVERI *meditationes de vero fundamento, quo inter ciuitates nititur retorsio iuris*, Lips. 1740. 4.

§. 262.

Bellum, quod inter gentes geritur, vocatur **BELLVM PUBLICVM**; quod inter priuatos proprio nomine, **PRIVATVM**; quod denique vna ex parte est publicum ex altera priuatum, **MIXTVM** est. *Genti laesae competit ius belli publici, quatenus ius suum aliter consequi non potest* §. 259. I.

Bellum publicum a repressaliis, reuersione iuris iniusti et similibus actibus violentis et facti uilis, gradu distat, ita scilicet uti a gradu minori gradus specie maximus: quippe bellum non restringitur ad certos tantum violentiae actus, sed inuoluit propositum, alteri omnem, quanta opus fuerit, vim inferendi.

I. Steph. WAGA diss. de iis quibus ius belligerandi competit, Vitemb. 1739.

§. 263.

Quoniam laesio est causa iustifica belli, tanquam medijs ad ius suum tuendum necessarijs, siue laesio sit illata, siue actu inferatur, siue imminiat; *bellum gentis contra gentem iustum est intuitu*

tuitu finis, cuius finis est, indemnitas, defensio vel securitas sua §. 267. I.

I. Ioh. Petr. LVDEWIG diff. *de iuris Gentium laesione*, Halae 1741.

§. 264.

Et quum laesio sit vnica belli caussa iustifica; iniustum est bellum, quod geritur ex sola utilitate, et ex solis rationibus suasoriis, utpote quae ab utilitate desumuntur; vel ad permouendam aliam gentem, ut nostram religionem amplectatur. Hinc etiam ob idololatriam, atheismum aliaque in Deum crimina genti inferre bellum, quod bellum punitium vocant, nefas est.

I. Ernest. Ch. ARNOLDI diff. *de iure conuenientiae quoad Ius Priuatum et Publicum*, Gieff. 1742.

2. Ioh. SCHMIDT diff. *de bello punitiuo*, Lips. 1714.

§. 265.

Quamobrem nec potentia crescens et praepotentia gentis per se sunt caussae belli iustificae: per accidens tamen tales euadere possunt, si cum laesione imminente fuerint coniunctae: qualis

POTEN-

POTENTIA CRESCENS ET PRAEPOTENTIA vocari solet TREMENDA. Atqua hoc quidem ex factis est colligendum, si ex. gr. gens gentem vicinam iniustis armis laceffit vel opprimit. Itaque aduersus gentem, cuius potentia crescens vel praepotentia est tremenda, ad auertendam laesionem et securitatem in futurum sibi asserendam arma capere licet §. 263.

§. 266.

AEQVILIBRIVM INTER GENTES est ille plurium gentium status relatiuus, quo praepotentiae vnus vel quarumdam potentiae coniunctae potentia coniuncta aliarum est aequalis. Ita que aequilibrui inter gentes conseruatio per se caussa belli iustifica non est; fieri tamen talis potest, si gentis vnus vel plurium coniuncta praepotentia manifesto proposito contendat ad alias gentes subiugandas, vel ad earum securitatem iniustis armis turbendam §. praec. Atque eatenus ad aequilibrium inter gentes tuendum licent, quae contra gentis praepotentiam tremendam licere ostendimus §. praec.

I. Ioh. Georg. NEVRETERI diss. Iur. Natur. de iustis aequilibrui finibus, Mogunt. 1746.

§. 267.

§. 267.

Actus, quo gens genti expresse declarat, se ius suum aduersus ipsam bello persequi velle, est BELLO publici DENUNCIATIO (belli indictio). Quoniam ad belli publici iustitiam sufficit, quod gens sit laesa, et aliter quam bello ius suum consequi non possit §. 262; *indictio belli*, siue per legatum seu per praeconem seu scripto facienda, *necessaria non est*, ita scilicet, vt bellum sine praeuia denunciatione illatum ea propter simpliciter iniustum praedicari debeat.

1. Ioh. Iac. MULLERI diff. *de iure fe-
ciali*, Ien. 1639.

2. Ioh. CORR. LOEHE diff. *de indictione
belli*, Altorf. 1754.

§. 268.

In bello publico gens gentis est hostis: hinc *omnes et singuli ciues et subditi vtriusque partis belligerantis sunt* hostes erga se inuicem et *personae hostiles*; res vero omnes, quae ad gentes belligerantes earumque ciues et subditos singulos pertinent, totumque earundem territo-
rium sunt *res hostiles*.

Actus

Actus, quo summus imperans subditis suis vel etiam aliis gentibus expresse declarat, se contra certam gentem bellum suscepisse, est **BELLI PUBLICI PUBLICATIONIO**. Unde facile liquet, *publicatione belli subditis facienda utique opus esse*. Quod *pro datis* quidem *circumstantiis* etiam de *publicatione belli, aliis gentibus facienda, valet*.

§. 269.

Quum gens sit persona libera; *genti in bello iusto ius competit in omnia media coactiva, sine quibus ius suum consequi nequit* §. 259. 1, *hinc ius infinitum in gentem laedentem* §. 261. 1, *et in dubio ipsius iudicio relinquendum, quid ad ius suum consequendum necessarium esse existimet* §. 262. 1.

§. 270.

Quamobrem *gens in bello iusto ius habet, tantam vim adhibendi, quanta sufficit ad superandam hostis iniusti resistentiam, ad eius vires imminendas, ad ipsum permouendum, ut a resistentia desistat et bellum finiat.*

Porro,

Porro, quum omne detrimentum, quod hosti iusto ex bello oritur, hosti iniusto imputari possit tamquam damnum ab ipso datum, ad quod refarciendum tenetur; consequenter *hostis iniustus teneatur ad res bello iniusto ablatas restituendas*, aut in subsidium *ad aestimationem praestandam, ad satisfaciendum de damno*, si quod dedit, *irreparabili, et ad soluendas impensas* ab altero *in iustum bellum factas*: etiam *illa vis gentis iuste belligerantis, quae ad hoc consequendum est necessaria, iusta est.*

Atque *hoc ius perdurat*, ideoque *bellum continuare licet, donec iustus belligerator ius suum fuerit consecutus*, ideoque *donec pars aduersa aequas pacis condiciones offerat, aut oblatas acceptet*, in subsidium vero, donec prorsus *deuictae pactum pacis extorqueatur.*

§. 271

Et quum *ad hos fines obtinendos ius hostis iusti sit infinitum* §. 269; eatenus *omne medium nocendi iustum erit, siue manifestum siue occultum fuerit* §. 262. I, *quocumque tempore et quocumque*

que loco inferatur, modo ius tertii non violetur. Et hinc *iustierunt* omnes ACTVS BELLICI, hoc est quomodocumque belli causa suscepti, et omnes OPERATIONES BELLICAE, tales actus bellici, quibus hosti vel rebus eius vis actu inferatur, vel vis inferenda aut arcenda proprius praeparatur.

§. 272.

Itaque *in hunc finem genti iuste belligeranti ius competit, personas hostiles, ad gentem nempe hostem iniustum pertinentes, inuadendi, capiendi, resistentes interficiendi.*

Atque ideo ipsi etiam *licet uti dolo* (modo non in pactis adhibeatur §. 179. I.), quo simulatio, dissimulatio, falsiloquium, insidiae, cer. pertinent; porro *uti veneno*, STRATEGEMATIS, quae sunt actus bellici improuisi, tam in dolo quam in vi consistentes; EXPLORATORIBVS, qui clam commorantur apud hostem, ut inquirant et nuntient, quod de statu et proposito hostis nosse interest hostis alterius; et PERCVSSORIBVS, qui mercede conducti ex insidiis hostem interficiunt.

1. Ioh. Georg. SCHERTZII diff. *de dolo in hostem licito*, Argent. 1703.

2. Chr. Car. STEMPELII diff. *de stratagematibus bello licitis*, Viemb. 1713.

3. Wilh. Hier. BRUCKNERI diff. *de exploratoribus*, Ien. 1700, rec. 1746.

§. 273.

Pariter *eo fine et in res hostiles iusto belligeranti ius patet*; ideoque ius, tum *vi aperta*, tum *dolo* atque *strategemate adhibito*, *eas in potestatem suam redigendi*. Vnde intelligitur *quatenus licita sit OCCUPATIO BELLICA*, i. e. actus, quo hostis rem alterius hostis in potestatem suam redigit; rerum hostilium *EREPTIO*, quae strictius earum ablationem violentam denotat; et speciatim *DIREPTIO*, rerum mobilium ex locis hostium, in quibus adseruantur, ereptio, atque fortalitorum *expugnatio*; immo etiam *VASTATIO* rerum hostilium, hoc est actus, quo ipsae corrumpuntur vel destruuntur.

Hinc tali belligeranti etiam *ius est, territorium hostile in potestatem redigendi*; atque ab
hosti-

hostibus devictis *operas aliasque praestationes*, quae, quatenus in dando consistunt, *tributa militararia* vocari solent, *exigendi*.

§. 274.

Et quia hostis iustus rerum hostilium in potestatem redactarum dominium acquirit §. 266. I; *genti cedit*, *quidquid iusto bello occupat*, *eripit*, *diripit*, et omnis PRAEDA, quae consistit in rebus mobilibus hosti a militibus ablati, unde et *depraedationis* conceptus et iustitia patet.

Similiter et *in devictos atque captos hostes ipsi potest acquiri imperium* *pactione desuper sancta*, *cui standum*. Sola quippe *victoria decidens* et *captura hostis non sufficit ad adquirendum in ipsum imperium* §. 72, immo *nec sola captivitas liberat ab hostilitate*. §. 304. I.

§. 275.

Porro quum genti iuste belligeranti iura hostis iusti omnia competant §. 259; *genti in bello iusto etiam ius est*, *belli auxilia* §. 274. I. et *socios*

quaerendi, hinc foedera belli pangendi §. 142. Gens tertia, quae fert auxilium bellicum iusto belligeranti, ipsa euadit hostis iustus; sin belligeranti iniusto, ipsa tamquam hostis iniustus est spectanda §. 274. I.

I. Henr. COCCII diff. *de iure belli in amicos*, Francof. ad Viadr. 1697.

§. 267.

Ceterum cuilibet *genti* vi libertatis naturalis permittendum, *ut in bello aliarum gentium neutras partes sequatur*, ideoque cuilibet competit *ius neutralitatis* §. 275. I. Et quum talis gens sui sit domina territorii; in quod nemo sibi ius arrogare potest §. 226; *nulli genti quamuis iuste belligeranti licet, in territorio pacato, hoc est in territorio gentis mediae hostem suum persequi, aut res eius capere.*

I. Chri. Godofr. FRANCKENSTEINI diff. prior *de his, qui neutras in bello partes sequuntur*, Lips. 1687.

§. 277.

Quatenus in hostem iniustum omnia media coactiva licita §. 269; *ius etiam est genti iuste belligeranti, quae ex pacto, ante bellum inito, hosti debet, ipsi non praestandi, et quae vi talis pacti praestitit, iterum eripiendi.* Atque ita *hostis iustus et gens in bello iusto naturaliter non tenetur pactis, cum hoste iniusto ante bellum ortum initis.*

Quodsi tamen consenserint gentes, ut etiam in casum belli pactum aliquod valere debeat, valebit: quippe tunc promittens renunciauit in antecessum iuri suo, recedendi a pacto, quod ipsi exorto bello contra hostem iniustum aliquando competere posset; ideoque eidem stare obligabitur.

§. 278.

PACTA BELLICA vocantur, quae inter belligerantes perdurante bello sanciantur: ita nimirum, ut per ea bellum non finiatur. Quum pacta sint seruanda, *pacta etiam bellica sunt adimplenda.* Et quum hostis, etiam iniustus, homo

esse non desinat, iuriumque humanorum, hinc et iuris promissa acceptandi, particeps maneat; hostis vero, etiam iustus, quatenus quid hosti iniusto per pactum promittit, iuri suo in hostem iniustum renunciet §. 277; porro pacta inter gentes maiori gradu inuiolabilia sint et sancte habenda, gentisque genti data fides non fallenda §. 239; immo si falleretur, pax ipsa, cuius tamen causa ius belli datur, vehementer retardaretur, bellumque sine necessitate, ideoque sine iure protraheretur: *quidquid hosti, etiam iniusto, ab hoste, etiam iusto, pacto ceteroquin valido promittitur: id ipsi est praestandum.* Atque haec obligatio corroboratur ex ea obligatione, qua singulis uniuersi tenentur, ad bellum, tot calamitatibus funestum, quantocius finendum, pacemque aliam quouis modo accelerandam §. 91.

1. Ioh. Ioach. RANCONIS diff. *de fide bellica*, Lugd. Bataui. 1694, auctior rec. Rostoch. 1698. 8. et Helmst. 1746. 4.

2. Iac. Aug. FRANCKENSTEINII oratio *de dolo in bellis illicito*, Lips. 1721. 4.

§. 279.

INDUCIAE sunt pactum bellicum, quo suspenduntur vtrunque ad certum tempus omnes actus bellici. Quoniam intentio belligerantium in hac pactione est, ut intra tempus conventum pars vtraque ab omni vi sese abstineat, elapso autem hoc tempore hostilitatibus denuo vtrunque locus sit: consequitur, ut *induciae per tempus conventum et personis et rebus vtriusque partis securitatem praesent, atque induciis sancitis omnis vis bellica ad tempus cesset*, vnde induciae appellantur *pactum bellicum uniuersale*. Nihilominus tamen *per inducias bellum non finitur*, etiam si in longius tempus fuerint contractae.

1. Contr. Sam. SCHVRTZFLEISCHII
diff. *de induciis*, Lips. 1668.

2. Ioh. STRAVCHII diff. quinque *de induciis bellicis*, cum aliis eius diff. Brunswig.
1662. 4. et seorsim Wittenb. 1668, 4.

§. 280.

Reliqua *pacta bellica sunt particularia*, quibus vis bellica quoad certas res, loca, personas,

nas, negotia aut profus tollitur aut ad tempus suspenditur. Pertinent huc pacta bellica, quibus *liber commeatus* §. 251, conceditur, vel SALVA-HVARDIA, hoc est immunitas certarum personarum vei rerum a vi bellica; porro ARMISTITIVM, pactum, quo suspenduntur vtrique actus bellici ad certum negotium transitorium exsequendum, PACTVM DEDITIONIS, quo conuenitur, vt certus locus hosti tradatur, vel vt certae personae se hosti tradant; *pactum de redimendis* aut *permutandis* vtrique *captiuis*, cuius species est *pactum de LYTRO*, quo conuenitur de pretio, pro reddendis captiuis soluendo. Quibus pactis omnibus eorumque conditionibus standum.

§. 281.

Bello publico finem imponit *pactio pacis* §. 304. I: quae pertinet ad pacta subiectionis, si gens deuicta vi illius imperio victricis sese submittit §. 98; sin minus, est conuentio gentis cum gente, consequenter *conuentio publica* §. 142, quo et referendum est *foedus inaequale*, pacto pacis stabilitum §. 242.

Pactio

Pactio pacis, quatenus nempe eius validitati nihil obstat §. 168. I, *utrinque sancte seruanda* §. 239., tamquam *conuentio aeterna* §. 240; et quum PAX RVMPI dicatur, si pacis pactio non seruetur, *dux non rumpenda*.

I. Andr. Eliae ROSSMANNI progr. *de exceptionis Iuris Gentium in negotio pacis*, Halae 1738. 4.

§. 282.

Quoniam belligerantes pace facta litem, quae causam belli dedit, mutuo consensu terminant; aut certe iuri, ius suum controuersum vi armorum in futurum persequendi, renunciant; quippe alias non pax, sed induciae essent pactae §. 279; *pace facta, propter eandem causam atque litem, ob quam bellum hactenus gestum fuit, de-
nuo bellum suscipere nefas est.*

§. 283.

Ceterum *lites gentium pleraque ius vel quodammo saltem dubium*, etiam probatione utrin-

Q 5

que

que instituta, *complectuntur*: atque eatenus vi libertatis naturalis *virique litigantium* tum a parte *aduersa* tum a reliquis etiam *gentibus* permit- tendum, *ut suo slet iudicio* §. 297. I; *tertia* certe *genti* nullum ius est, pro suo *arbitrio* *decidendi aliarum gentium controuersias* §. 297. I.

§. 284.

Atque ideo *lites gentium* pleraeque non nisi *mutuo litigantium consensu* terminiri possunt: qualis deprehenditur in *amicabili compositione* §. 298. I, *transactione* §. 298. I, *laudo* §. 299. I, *sorte* 300. I; eumque in finem *legati mitti*, *congressus et tractatus institui*, *mediatores etiam et arbitratores adhiberi possunt* §. 301. I.

§. 285.

Quodsi in causa dubia *gens altera* offert *placidum terminandae litis modum aequis conditionibus*, *altera vero* *consentire in oblata recusat*; offerenti ius belli competit in partem *aduersam*, *ut ipsi in causa dubia vel saltem pro parte et aliquo modo satisfaciat*, ideoque ius, partem *aduersam ad transactionem vi et bello compellendi* §. 302.

§. 286.

§. 286.

Quoniam itaque plerumque gentium lites, et hinc bella publica ex causa dubia exoriuntur §. 283; praetereaque si inter gentes, iudicem communem non agnoscentes, secundum leges Iuris Naturalis praecise determinandum esset, a cuius parte stet veritas in lite, ei quantum ipsi tum ob ius suum in litem deductum, tum ob bellum inde enatum debeatur, negotium exitum non haberet: *aliud experientia teste finiendae litis inter gentes belligerantes non reperitur medium, nisi ut, in dubio relicta, tum caussarum belli tum factorum in bello utrinque perpetratorum, iustitia seu iniustitia, solo consensu mutuo rem conficiant.* Quamobrem omnis pacis pactio, quae conuentio publica, *naturaliter per modum transactionis conclusa intelligitur* §. 298. I. et §. 285.

§. 287.

AMNESTIA in sphaera Iuris Gentium vocatur iniuriarum utrinque factarum et acceptarum in sempiternum sancita obliuio. Quum gentes belligerantes facta pace ob eam causam, propter quam bellum gestum, bellum denuo suscipere neque

nequeant §. 282, immo transigant de iniuriis, utrinque hactenus factis vel acceptis §. 286; liquet, *pactioni pacis naturaliter inesse amnestiam quoad actus externos.*

1. Henr. COCCII diff. *de iure postliminii in paco et amnestia*, Heidelberg. 1691, rec. Francof., ad Viadr. 1712.

2. Wofg. Ehrenr. a KLÜX diff. *de amnestia*, Lips. 1736.

§. 288.

Quodsi vi pacis factae res quaedam alteri danda vel reddenda: quum ex pacto statim incipiat ius acceptantis §. 185. I; res tradenda, qualis est tempore pacti pacis sanciti, ideoque non licet eam deteriorare vel corrumpere, antequam tradatur. Ergo eiusmodi res etiam tradenda cum omnibus iuribus ei cohaerentibus, et cum omnibus fructibus aliisque accessoriis a die pacti perfecti.

IVRIS NATVRALIS
NOTIONVM

VTRAQVE PARTE CONTENTARVM
I N D E X.

* Numerus §. indicat, littera p partem posterlorem.

A.

<i>Abrogatio legis</i>	115p	<i>Actio</i> permissa	46
<i>Abusus rei</i>	156	simulata	89
<i>Acceptare</i>	169	sincera	89
litteras credentiales le-		<i>Actus</i> bellicus	271p
gati	256p	in praëiudicium alterius	289
<i>Acceptatio</i> putatiua	197	meræ facultatis	49
<i>Accessio</i> late, stricte	151	<i>principis</i>	} 157p
artificialis, fortuita, in-		priuatus	
dustrialis, naturalis	151	regius	} 132p
putatiua	155	religiōsus	
<i>Accessorium</i> late	151	<i>rel. arbitrarius</i>	} 132p
artificiale,	} 150	essentialis	
fortuitum		saecularis	132p
stricte		validus	117
<i>Accipere</i>	167	<i>Adiaphora</i> ciuilia	107p
<i>Achaicae</i> respublicae		in religione	132p
	192p	<i>Administer</i> reip.	120p
<i>Actio</i> ciuilit̄ indiffe-		<i>Administratio</i> reipublicae	
rens	107p		102p
debita	12	<i>reip. extrinseca</i>	} 102p
ex errore	125	intrinseca	
ex ignorantia	125	<i>Admittere</i> legatum	246p
iniusta	52	<i>Acquirendi</i> modus	117
iusta	45	<i>Acquirere</i>	77
iusta	52	<i>Acquisitio</i> putatiua	132
<i>iusta</i> sensu aiēte	98	<i>Acquisitionis</i> titulus	117
sensu negante	98	<i>Aasēueratio</i>	230
libera	7	<i>Adulter</i>	49p
minus sincera	89	<i>Aemuli</i> regni	173p
moralis	23	<i>Aequales</i>	81
<i>moraliter</i> bona	} 23	stricte	86
mala			
			<i>Aequa</i>

I N D E X.

<i>Aequalitas</i> naturalis	31	<i>Successionis</i> mixtae	179p
<i>strictè</i>	86	<i>Armistitium</i>	280p
<i>Aequilibrium</i> inter gentes	266p	<i>Assignatio</i>	254
<i>Aequiparantiae</i> iura	104p	<i>Assignator</i>	254
<i>Aequiualens</i>	202	<i>Assignator</i>	254
<i>Aerarium</i>	124p	<i>Auctoritas</i> imperantis,	legis 118p
<i>Aestimare</i>	200	<i>Aucupium</i>	123
<i>Aggratiandi</i> ius	165p	<i>Aula</i>	124p
<i>Aggressor</i>	269	<i>Auxiliator</i> hostis	273
<i>Alienare</i> }		<i>Auxilium</i>	273
ius	160	<i>bellicum</i>	273.
rem			
<i>Alienatio</i> putatiua	197		
<i>Alienum</i>	53	B.	
<i>Alimenta</i>	47p	<i>Belli</i> publici denunciatio	267p
<i>Amicabilis</i> compositio	298	<i>indictio</i>	267p
<i>Amnestia</i>	287p	<i>ius maiest.</i>	144p
<i>Ancilla</i>	65p	<i>publicatio</i>	268p
<i>mercenaria</i>	69p	<i>Bellica</i> occupatio	266
<i>Androlepsia</i>	206p		273p
<i>Anullandi</i> facta subdito-		<i>pacta vniuersalia</i>	279p
rum ius	119p	<i>pact. particularia</i>	280p
<i>Apparatus</i> bellicus	144p	<i>Bellicae</i> operationes	271p
<i>Apprehendere</i> rem	113	<i>Bellici</i> actus	271p
<i>Apprehensibilis</i> res	113	<i>Bellicus</i> apparatus	144p
<i>Arbiter</i>	299	<i>Bellum</i>	264
<i>Arbitrator</i>	301	<i>defensiuum</i>	269
<i>Arbitrium</i>	299	<i>mixtum</i>	262p
liberum	7	<i>offensiuum</i>	269
<i>Aristocratia</i>	110p	<i>priuatum</i>	} 262p
<i>cryptica</i>	185	<i>publicum</i>	
<i>electitia</i>	179p	<i>Bigamia</i>	} 46p
<i>hereditaria</i>	179p	<i>muliebris</i>	
<i>mixta</i>	} 188p	<i>vtilis</i>	
<i>pura</i>		<i>Bigynia</i>	

Blas-

I N D E X,

<i>Blasphemia</i>	235	<i>Ciuitas</i>	
<i>Blasphemus</i>	235	aristocratica	} 110 p.
<i>Bona iuridice</i>	239	democratica	
ciuitatis	} 123 p	monarchica	
ciu. priuata		domanialia	popularis
publica	} 124 p	<i>Ciuitatis bona</i> f. patrimo-	
principis priuata		124 p	nium
pnblica	} 123 p	Ius Vniu.	86 p
<i>Bona publica late,</i>		124 p	leges fundam
vacantia	108	paeta fundam.	
<i>Bonum priuatum</i>	145 p	rector	97 p.
publicum late	89 p	<i>Cogere late</i>	57
stricte	145 p	stricte	34
societatis	2 p	<i>Coimperlum</i>	152 p
		<i>Collegium populare</i>	174 p
		<i>Collegium ordinum mo-</i>	
		narchiae	153 p
		<i>Colonus</i>	217
		<i>Comitatus legati</i>	258 p
		<i>Comitia monarchiae</i>	153 p
		popularia	177 p
		<i>Commeatus libri</i>	} 251 p
		ius	
		lib. litterae	
		<i>Commoda vitae</i>	107
		<i>Commodatum</i>	211
		<i>Commodans</i>	211
		<i>Commodatarius</i>	211
		<i>Commune</i>	54
		bonum societ.	2 p.
		<i>Communio</i>	54
		primaeva	116. n.
		negatiua	116. n.
		positiua	116. n.
		rei	161
		vxorum	46 p

C.

<i>Calumniari</i>	105		
<i>Capitulatio</i>	162 p		
<i>Cautiola e,</i> stricte	224		
fideiussoria	228		
iuratoria	232		
pignoratitia	229		
<i>Cedens</i>	275		
<i>Cessio iuris late,</i> str.	257		
<i>Cessionarius</i>	257		
<i>Character</i> repraesentati-			
uus legati	246 p		
<i>Ciuilis imperans</i>	86 p		
libertas	107 p		
societas	106 p		
subditus	86 p		
<i>Ciuis</i>	86 p		
<i>Ciuitas</i>	86 p		

Com-

I N D E X.

<i>Communio</i> primævæ		<i>Consensus</i> mutuus	170		
turbator	116. n.	oralis	176		
<i>Compensatio</i>	249	præsumtus	176 n.		
<i>Componere</i> litem	297	reciprocus	170		
<i>Compositio</i> litis	297	scriptus	}		
micabilis	298	tacitus			
<i>Compromissum</i>	299	verbalis			
<i>Concessio</i> immunitatis		ultroneus	}		
	115 p				
<i>Concluditur</i>	}	<i>Consentire</i>	166		
<i>Conclusum</i>		27 p	<i>Consociatio</i>	1 p	
<i>Conditio</i> lata	194	<i>Consumptio</i> rei	156		
stricte	195	<i>Contentus</i>	102		
casualis	}	<i>Contestari</i>	230		
mixta		}	<i>Contestatio</i> asserto-	}	
potestativa			ria, promissoria		230
resolutiva			<i>Contractus</i>	172	
suspensiva			<i>Controversia</i>	286	
tacita	<i>Conventio</i>		170		
<i>Condominium</i>	161	accessoria	225		
<i>Condominus</i>	161	principalis	225		
<i>Condonatio</i>	251	publica	142		
<i>Conductor</i> iuris	}	publica æterna	}		
operarum		217		pub. temporaria	}
rei		217		pub. personalis	
<i>Confirmandi</i> ius facta sub-		realis			
ditorum	119 p	<i>Corpus</i> Achaicarum re-			
<i>Contuges</i>	47 p	rump	190 p		
stricte	45 p	æternum	90 p		
<i>Coniugium</i>	42 p	fœderatarum rerump.	190 p		
<i>Conscientiæ</i> res	135 p	immortale	90 p		
<i>Census</i>	}	populare	174 p		
explicitus		176	<i>Corregimen</i>	152 p	
expressus			<i>Corruptio</i> rei	156	
extortus		181	<i>Credenciales</i> litteræ	250 p	
fictus		176. n.	<i>Creditor</i>	219	
implicitus	176				

Credi-

I N D E X.

<i>Creditum</i>	219	<i>Defensionis ius</i>	41	
<i>Crimen late</i>	19 p	<i>Delegans</i>	}	
<i>stricte</i>	192 p	<i>Delegatarius</i>		
<i>Culpa late, stricte</i>	17	<i>Delegatio</i>		256
<i>Culpabile</i>	22	<i>Delegatus</i>		
		<i>Delictum</i>	161 p	
		<i>priuatum</i>	}	
		<i>publicum</i>		192 p
<i>D.</i>		<i>Demeritum</i>	14	
<i>Damnum</i>	55	<i>Democratia</i>	110 p	
<i>emergens</i>	}	<i>hereditaria</i>	179 p	
<i>positium</i>		280	<i>mixta</i>	}
<i>priuatium</i>			<i>pura</i>	
<i>Dare</i>	167	<i>Denunciatio belli</i>	267 p	
<i>Datio in solutum</i>	248	<i>Deponens</i>	212	
<i>Debere</i>	183	<i>Depositarius</i>	212	
<i>stricte</i>	183	<i>Depositum</i>	212	
<i>Debiti solutio</i>	183	<i>Depraedatio</i>	274 p	
<i>Debitor</i>	183	<i>Deprecatio</i>	277	
<i>cessus</i>	257	<i>Derelictio rei</i>	159	
<i>principalis</i>	}	<i>rei praesumpta</i>	241	
<i>subsidiarius</i>		228	<i>Desponsati</i>	45 p
<i>Debitum</i>	183	<i>Despota</i>	37 p	
<i>illiquidum</i>	}	<i>Destitutio rei</i>	156	
<i>liquidum</i>		249	<i>Detentio rei</i>	120. n.
<i>remittere late, stricte</i>	251	<i>Deterioratio rei</i>	156	
<i>Decidere litem</i>	296	<i>Determinatio iuris et obl.</i>		
<i>Decisio litis</i>	296	<i>positivae</i>		
<i>Declaratio (mentis)</i>	87	<i>arbitraria</i>	}	
<i>explicata</i>	}	<i>naturalis</i>		194
<i>expressa</i>		88	<i>Devictus hostis</i>	304
<i>honoris</i>	277	<i>Deuterogamia</i>	46 p	
<i>implicata</i>	88	<i>Dignitas</i>	122 p	
<i>minus sincera</i>	89	<i>ciuilis</i>	122 p	
<i>oralis</i>	}	<i>Direptio</i>	273 p	
<i>scripta</i>		38	<i>Dispensatio</i>	115 p
<i>simulata</i>	89	<i>Disponere de hereditate</i>	237	
<i>sincera</i>	89	<i>Dispositio de re sua</i>	145	
<i>sufficiens</i>	165	<i>stricte</i>	145. 156	
<i>tacita</i>	88	<i>Disquarantiae iura</i>	104 p	
<i>Deditionis pactum</i>	280 p	<i>Dissen-</i>		
<i>Deductio iuris</i>	292			

I N D E X . I

<i>Dissensus</i>	179	<i>Dominus putatiuus</i>	15p
<i>Dissimulatio</i>	89	serui	70p
<i>Diuiditur dominium, res</i>		vtilis	165
	160	<i>Domus</i>	78p
<i>Diuortium</i>	51p	<i>Donatarius</i>	} 209
<i>Dogmata fidei</i>	133p	<i>Donatio</i>	
religionis	132p	<i>Donator</i>	
<i>Dolus</i>	17. 95	<i>Donum</i>	} 207p
in bello	272p	<i>Dynastia</i>	
in pacto. v. <i>fraus.</i>		E.	
<i>Domanium</i>	124p	<i>Ecclesia</i>	132p
<i>Domestica negotia</i>	48p	aequalis	140p
res	48p	inaequalis	
seruitus	70p	<i>Educatio</i>	42p
societas	41p	<i>Electio legitima principis</i>	162p
<i>soc. stricte</i>	78p	<i>Emancipatio</i>	61p
vita	48p	<i>Emtio venditio</i>	216
<i>Domesticae operae</i>	65p	<i>Emtor</i>	216
societates	41p	<i>Exemptio bellica</i>	273p
<i>Domestici</i>	79p	<i>Etbica</i>	51
<i>Domesticus seruus</i>	70p	<i>Euidctio</i>	278
<i>Dominica potestas</i>	70p	<i>Euidctionem praestare</i>	285
seruus	70p	<i>Existimatio</i>	96
<i>Dominii limites naturales,</i>		<i>Existimatio bona</i>	96
arbitrarii	139	mala	96
<i>Dominium</i>	137	merita	105
directum	162	mor. bona simplex et	
eminens	146p	inensua	99
gentis	225p	mor. mala simplex et in-	
illimitatum	139	tensua	104
<i>illim. stricte</i>	141	<i>Exlex princeps</i>	150p
minus plenum	} 140	<i>Exploratores</i>	272p
plenum		<i>Expromissor</i>	255
publicum	225p	<i>Expromittere</i>	255
putatiuus	155	<i>Exsecutoria potestas</i>	113p
restrictum	139	<i>Exterritorialitas</i>	legati
<i>restr. stricte</i>	141		253p
vtile	102	<i>Facti probatio</i>	291
<i>Dominus</i>	137	<i>Factum</i>	
directus	102		
moralis (mysticus)	161		

I N D E X.

<i>Factum</i>	13	<i>Fides sponsalitia</i>	52p
iniustum	52	<i>Fiscus</i>	124p
<i>Facultas moralis</i>	23	<i>Foedus</i>	142p
<i>Fallacia</i>	95	aeternum	241p
<i>Fallere</i>	95	aet. aequale	} 242p
<i>Falsiloquium (morale)</i>	89	inaequale	
<i>Fama v. existimatio</i>	96	temporarium	241
<i>Familia</i>	} 78p	<i>Foenebris contractus</i>	220
imperfecta		<i>Foenus</i>	220
perfecta		<i>Fraus</i>	95
<i>Famulus</i>	65p	<i>Fructus rei</i>	} 147
liberior	70p	industriales	
mercenarius	69p	naturales	
restrictior	70p		
<i>Favor necessitatis</i>	58	G.	
<i>Felicitas publ. str.</i>	} 145p	<i>Gens late, stricte</i>	209p
privata		<i>Gentis actionis</i>	218p
<i>Felicitas publica</i>	89p	conseruatio	215p
extrinseca	102p	dominium	225p
intrinseca	102p	interitus	215p
<i>Fide agere bona</i>	} 129	laesio	259p
mala			negotia
<i>Fidei bonae, malae pos-</i>		occupatio	231p
essor	129	occup. loci	232p
dogmata	133p	pacta	235p
<i>Fideiussio</i>	228	pacta publica	235p
<i>Fideiussor</i>	228	personae host.	} 268p
<i>Fideiussor subalter-</i>	} 228	res hostiles	
nus		<i>Gentis status extraordina-</i>	
succedaneus		rius	217p
vicarius		territorium	230p
<i>Fidelitas iuridica</i>	184	<i>Gentium ius Vniuersale</i>	87p. 209p
<i>Fidem dare</i>	} 184	<i>Gladii ius maiest.</i>	197p
deferere		<i>Gratis praestare.</i>	198
fallere		<i>Grauenen</i>	76p
liberare		<i>Guaranda</i>	} 243p
obstringere		<i>Guarantia</i>	
<i>Fides (pactitia)</i>	184	<i>Guarantigiatum</i>	
actiua	184	pactum	
coniugalis	47p		
<i>Fides passiuua</i>	184		

I N D E X.

	H.		<i>Imper. despoticum</i>	37 p	
<i>Hereditas</i>	}	236	herile	66 p	
<i>Heres</i>			plenum	99 p	
<i>Herile imperium</i>			sacrum	139 p	
<i>Herilis imperans</i>	}	66 p	summum	95 p	
potestas			temperatum	37 p	
societas		65 p	<i>Imperatio</i>	13	
subditus	}	66 p	efficax	}	14
subiectio			inefficax		
<i>Hervus</i>		65 p	<i>Inaequales</i>	81	
<i>Honor</i>		101	strictae	86	
<i>Honorarium</i>		221	<i>Inculpabile</i>	22	
<i>Honoris declaratio</i>		277	<i>Indemnitas</i>	267	
<i>Hostilitas</i>		263	<i>Indictio belli</i>	267 p	
<i>Hostis</i>		263	<i>Induciae</i>	279 p	
deuictus		304	<i>Infamia</i>	104	
<i>Hypotheca</i>		229	<i>Inferior</i>	22 p	
<i>Hypotheca</i> luitur		229	<i>Iniuria</i>	52	
	I.		<i>Iniuria strictiss.</i>	}	193
<i>Immunitatis concessio</i>		115 p	str. realis		
		22 p	str. verbalis		
<i>Imperans</i>		22 p	<i>Inquinus</i>	217	
ciuilis			<i>Inspectoria potestas</i>	133 p	
domesticus		82 p	<i>Instrumentum pro scripto</i>		
herilis		66 p	iuridico	295	
summus		95 p	<i>Interesse alicuius</i>	280	
<i>Imperantis auctoritas</i>		118 p	<i>Interest id quod</i>	280	
			<i>Interpellare debitorem</i>	250	
<i>Imperfectio mo-</i>	}	104	<i>Interpretari</i>	116 p	
ralis simplex,			<i>Interpretatio</i>	}	116 p
intensua	authentica				
<i>Imperii ciu. vsurpator</i>		98 p	extensua		
			restrictiua		
<i>Imperium</i>		22 p	<i>Interregnum</i>	161 p	
ciuile		89 p	<i>Inuentio</i>	133	
ciu. absolutum	}	100 p	<i>Inviolabilitas legati</i>	266 p	
ciu. illimitatum			<i>Iucunda (vitae)</i>	107	
ciu. limitatum			<i>Iudex</i>	127	
<i>Imperium ciu. minus ple-</i>		99 p	subordinatus	128 p	
num		99 p	summus	127 p	
ciu. restrictum		100 p			

I N D E X.

<i>Iura ciuilia</i>	88p	<i>Ius Publicum</i> stricte	87p
<i>maiestatica aequi-</i>	} 104p	<i>Publ. Vniuersale</i>	88p
parantiae, dis-		<i>Publ. Vniu.</i> absolutum	111p
quiparantiae,		<i>Publ. Vn.</i> hypotheti-	111p. 148p
immanentia,		<i>Sociale Vniuersale</i>	4p
transeuntia		<i>Soc. Vn.</i> extrinsecum	5p. 14p
regalia	151p	<i>Soc. Vn.</i> intrinsecum	5p
socialia late, stricte	5p	<i>societat. domest. Vniu.</i>	41p
<i>Iuramentum</i>	} 231	<i>Ius</i> subiectiue s. pro fa-	
assertorium			cultate sumtum adfirma-
promissorium			tium
<i>Iurisdictio</i>	127	adquirendi	77
subordinata	128p	adquisitum	109
summa	127p	ad rem	189 n. 190
<i>Iurisretorsio</i>	261p	alienare	160
<i>Ius</i> obiectiue s. pro legi-		certum	287
bus sumtum	45	commeatus	251p
Ciuitatis Vniu.	86p	ciuile stricte	208p
<i>ciu. extrinsecum</i>	} 87p	defensionis	41
<i>ciu. intrinsecum</i>			disponendi de re sua
Externum	49	<i>Ius</i> <i>dispon.</i> stricte	145
Gentium vniuersale	209p	dubium	288
Internum	49	externum	49
morale late	23	hereditarium	236
Naturale late	26	<i>Ius</i> hypotheticum	229
<i>Natur. mere tale</i>	61	infinite laesi	261
<i>Natur. stricte</i>	35	in re	188
<i>Natur. strictissime</i>	60	internum	49
<i>Ius Nat.</i> absolutum	62	irreuocabile	182
<i>Nat. belli</i>	62. 258	<i>Ius</i> maiestaticum	104p
<i>Nat. ciuitatis</i>	86p	<i>mai.</i> abolendi inquisi-	
<i>Nat. Gentium</i>	209p	tionem	199p
<i>Nat. hypotheticum</i>	103	<i>mai.</i> abrogandi leges	115p
<i>Nat. societatum</i>	4p	<i>mai. aerarii</i>	124p
<i>Nat. societatum dome-</i>		<i>Ius</i>	
sticarum	41p		
<i>Ius Politicum</i>	86p		
<i>Ius Priuatum</i> (ciuitatis)	87p. 208p		
<i>Publicum</i> late	86p		

I N D E X.

<i>Ius mai.</i> aggratiandi	195 p	<i>Ius mai.</i> perficiendi civi-	
<i>mai.</i> annullandi actus		tatem	130 p
subditorum	119 p	poenam exa-	} 195 p
armorum	129 p	sperandi	
authentice interpre-		p. mitigandi	
tandi leges	116 p	p. remittend.	
belli	129 p 144 p	<i>Ius mai.</i> politicae	131 p
confirmandi actus		<i>mai.</i> potestas eminens	
subd.	119 p		146 p
conventionum publi-		<i>pot.</i> exsecutoria	113 p
carum	142 p	<i>pot.</i> inspectoria	113 p
dignitatum civilium		<i>pot.</i> iudicaria	127 p
	122 p	<i>pot.</i> legislatoria	113 p
dispensandi	115 p	puniendi	194 p
domanii	124 p	priuilegia conceden-	
eminens	146 p	di	115 p
fisci	124 p	redituum publicorum	
foederum	142 p		124 p
gladii	197 p	<i>Ius pot.</i> securitatis publ.	
immunitates conce-			126 p
dendi	115 p	summae executionis	
<i>Ius mai.</i> imperium sacrum			113 p
	139 p	summum legum fe-	
inspectionis summae		rendarum	113 p
	113 p	titulos conferendi	
inquisitionis in deli-			122 p
cta	199 p	tranquillitatis publ.	
iudices constituendi			125 p
	128 p	tributorum	125 p
iurisdictio summa		<i>Ius naturale strictum</i>	36
	127 p	<i>nat.</i> absolutum	63
legationum	143 p	<i>nat.</i> conatum	63
legum ferendarum		<i>nat.</i> hypotheticum	109
	113 p	<i>nat.</i> mere tale	61
militiae	144 p	negatiuum	78
munerum civilium		neutralitatis	275
	120 p	persequi suum	259
necis	197 p	personale	186
officiorum civ. et pu-		personalissimum	243
blicorum	120 p	pignoris lat. str.	229
pacis publicae	144 p		<i>Ius</i>

I N D E X.

<i>Ius praetendere</i> stricte	286	fundamentales (ciuitatis)	109p
praeuentionis	270	salutares	118p
principale	225	<i>Legis abrogatio</i>	115p
puniendi	41	auctoritas	118p
putatium	132	promulgatio	114p
retorquendi	261p	<i>Legislatoria potestas</i>	113p
reale	188	<i>Lex in genere</i>	7
securitatis	41	sensu iuridico	44
<i>securitatis</i> personalis	66	iubens	46
subsidiarium	225	moralis	21
transmissibile	243	naturalis in genere	25
vindicanđi	278	imperfecta	35
<i>Ius vtendi fru-</i>		perfecta	35
endi re	} 245	perfectius	10
vtendi re		permittens	46
stricte		pacto adiecta	196
<i>Iusiurandum</i>	231	poenalis	191p
		socialis lat. str.	5p
		social. strictius	25p
		<i>Liber</i>	170
		<i>Libera societas</i>	16p
		<i>Libertas</i> mentis humanae	
		(interna)	7
		naturalis (externa)	70.
			71
		ciuilis	107p
		effrenata	78
		minus plena	74
		plena	74
		<i>Libertus</i>	71p
		<i>Licentia</i>	78
		<i>Lis</i>	286
		componitur	} 297
		deciditur	
		<i>Litigare</i>	286
		<i>Litiosum</i> obiectum	286
		<i>Litterae</i> liberi commeatus	
		tus	251p
		credenciales	250p

I N D E X.

<i>Locatio conductio</i>	217	<i>Mentis declaratio</i>	87	
<i>Locator iuris</i>	}	vide declaratio		
<i>operarum</i>		217	<i>Merces</i>	217
<i>rei</i>			<i>Meritum late, stricte</i>	14
<i>Locupletior tactus</i>	279	<i>Merx</i>	216	
<i>ex re alterius</i>	}	<i>Militaria tributa</i>	214 p	
<i>re alterius</i>		279	<i>Milites</i>	144 p
<i>Lucrum</i>	279	<i>Militia</i>	144 p	
<i>cessans</i>	280	<i>Minister reip.</i>	120 p	
<i>Lyrum</i>	280 p	<i>Modus acquirendi</i>	117	
		<i>adq. deriuatinas</i>	}	
		<i>originarius</i>		118
		<i>primitiuus</i>		
		<i>adq. putatiuus</i>		
		<i>secudarius</i>	118	
		<i>vel quasi</i>	132	
		<i>Monarcha</i>	110 p	
		<i>exlex</i>	150 p	
		<i>Monarchia</i>	110 p	
		<i>eluctitia</i>	160 p	
		<i>hereditaria</i>	160 p	
		<i>mixta</i>	188 p	
		<i>patrimonialis</i>	169 p	
		<i>patr. imperfecte talis</i>	168 p	
		<i>patr. perfecte talis</i>	168 p	
		<i>pura</i>	188 p	
		<i>successiua</i>	160 p	
		<i>successionis mixtae</i>	160 p	
		<i>successoria</i>	160 p	
		<i>usufructuaria</i>	169 p	
		<i>Monarchomachismus</i>	206 p	
		<i>Monita</i>	205	
		<i>Monogamia</i>	46 p	
		<i>arctiss. vnionis</i>	47 p	
		<i>Mora</i>	250	
		<i>Munus</i>	209	
		<i>Munus ciuile</i>	100 p	
		<i>vid. officium</i>		
			<i>Mutu-</i>	
<i>M.</i>				
<i>Machiauellismus</i>	206 p			
<i>Maiestas</i>	95 p			
<i>personalis</i>	}			
<i>realis</i>		150 p		
<i>Maiestatica iura</i>	104 p			
<i>iura immanentia</i>	f. per-			
<i>manentia</i>	104 p			
<i>transeuntia</i>	104 p			
<i>Maleficium</i>	52			
<i>Mancipium</i>	72 p			
<i>Mandans</i>	221			
<i>Mandatarius</i>	221			
<i>Mandatum</i>	221			
<i>Manumissio</i>	71 p			
<i>Maritus</i>	42 p			
<i>Materfamilias</i>	79 p			
<i>Matrimonium</i>	42 p			
<i>ad arctiss. vnio-</i>	}			
<i>nem</i>		46 p		
<i>perpetuum</i>				
<i>temporarium</i>				
<i>Matrimoniale</i>	<i>pactum</i>			
	45 p			
<i>Mediatio</i>	301			
<i>Mediator</i>	301			
<i>Medius in bello</i>	275			
<i>Meliorandi ius</i>	146			
<i>Membrum societatis</i>	1 p			
<i>Mendacium</i>	92			

I N D E X.

<i>Mutuanus</i>	219	<i>Obligatio accessoria</i>	228
<i>Mutuararius</i>	219	adquisita	171
<i>Mutuo praestare</i>	198	aduentitia	109
<i>Mutuum</i>	219	ciuilis late	88 p
N.		<i>ciu</i> stricte	288 p
<i>Naturalis</i> Ius late	26	connata	63
stricto	35	contracta	171
strictissime	61	ex lege	} 182
<i>Naturalia</i> pacti	194	ex pacto	
<i>Necessaria</i> vitae	107	externa	49
<i>Necessitas</i> extrema	58	hypothetica	109
<i>Necessitatis</i> fauor	58	imperfecta	34
<i>Necis</i> ius maiest.	197 p	interna	49
<i>Negotia</i> domestica	50 p	irreuocabilis	182
publica	} 104 p	moralis	20
publ. extranea		naturalis late	25
publ. domestica		<i>Obl. nat.</i> stricte	34
religiosa		<i>nat.</i> mere talis	61
rel. arbitraria		perfecta	34
rel. essentialia	132 p	personalissima	243
saecularia		principalis	226
<i>Negotiorum</i> gestio 175 n.		socialis late, str.	5 p
<i>Negotium</i> demandatum		transmissibilis	243
	221	<i>Obsequium</i>	32 p
<i>Neg.</i> maiestaticum	120 p	ciuille	105 p
suscipere alterius	221	<i>Os</i> ses	245
<i>Neutris</i> in bello	275	<i>Oberactare</i>	105
<i>Neutralitas</i>	275	<i>Occupatio</i>	143
<i>Nexus</i> iuridicus	6 p	bellica	266, 273 p
socialis	6 p	putatiua	} 132
<i>Nomine</i> agere alieno	221	vel quasi	
suo seu proprio	221	<i>Ochlocratia</i>	207 p
<i>Nouatio</i>	253	<i>Oeconomia</i>	50 p
<i>Nummus</i>	205	<i>Oeconomica</i> societas	78 p
<i>Nuptiae</i>	45 p	<i>Officia</i> ciuilia	88 p
O.		<i>Officialis</i> ciuilis	} 120 p
<i>Obedire</i>	32 p	publicus	
<i>Obedientia</i>	32 p	<i>Officium</i> ciuille pro mu-	
<i>Obligare</i> se	171	nere	120 p
<i>Obligatio</i> in genere	7	<i>ciu.</i> publicum	120 p
absoluta.	63	morale	23
		R 5	Off.

<i>Off. mere natur. absolu-</i>	<i>Pact. de donando</i>	212. n.
tum	de lytro	280p.
hypotheticum	de non petendo	251
socialis late, str.	deditionis	280p
<i>Obligarchia</i>	expressum	176
<i>Oligocratia</i>	extortum	181
<i>Onera reip.</i>	foenebre	220
<i>Operao domesticae</i>	foeneratitium	198
perpetuae	gratuitum	243p
temporariae	guarantigitatum	177
<i>Operarum locatio condu-</i>	incertum	231
ctio	iuratum	251
<i>Operationes bellicae</i>	liberatorium	45p
<i>Oppignoratio</i>	liber. stricte	198
<i>Optimates</i>	matrimoniale	176
<i>Obtmatium collegium</i>	onerofum	92p
	orale	304
	ordinationis ciuillis	198
<i>Orator vide legatus</i>	pacis	176. n.
<i>Ordinatio ciuitatis</i>	permutatorium	142
ordinationis ciuillis pa-	praesumptum	240
ctum	publicum	240
<i>Ordines monarchiae</i>	publ. aeternum	240
	publ. temporarium	197
P.	putatium	251
<i>Pacta bellica</i>	remissorium	176
bell. particularia	scriptum	208
bell. vniuersalia	simplex	98p
<i>Pacta conuenta principis</i>	subiectionis ciuillis	238
cum populo	successorium	176
fundamentalia ciuitatis	tacitum	176
	verbale	181
<i>Pacti naturalia</i>	vltroneum	91p
<i>Pactum late</i> 170. stricte	vnionis ciuillis	220
	vsurarium	277
adiectum	<i>Palinodia</i>	79p
antichreticum	<i>Paterfamilias</i>	53p
beneficum	<i>Patria potestas</i>	236
compositum	<i>Patrimonium</i>	124p
<i>Pactum de commodando</i>	reip. stricte	
212. n.		
dedeponendo 212. n.		

I N D E X.

<i>Pax</i>	264	<i>Possidere naturaliter</i>	
<i>rumpitur</i>	281p	<i>rem in genere</i>	120
<i>Peccatum</i>	23	<i>rem in specie</i>	
<i>Pecunia</i>	205	<i>Potentia gentis crescens</i>	
<i>Peioratio rei</i>	156	<i>tremenda</i>	265p
<i>Percussores</i>	272p	<i>Potestas</i>	69
<i>Peregrinus</i>	86p	<i>dominica</i>	70p
<i>Perfectio moralis</i>		<i>eminens</i>	146p
<i>simplex</i>	99	<i>executoria</i>	113p
<i>intensiva</i>		<i>herilis</i>	66p
<i>Perfidia</i>	184	<i>inspectoria</i>	113p
<i>Perfidus</i>	184	<i>iudiciaria</i>	127p
<i>Periurium</i>	235	<i>legislatoria</i>	113p
<i>Periurus</i>	235	<i>parentalis</i>	53p
<i>Permutatio</i>	298	<i>patria</i>	53p
<i>strictius</i>	218	<i>summa</i>	95p
<i>Persequi ius suum nat.</i>	259	<i>Praecedentia</i>	83
<i>Persona publica</i>	121p	<i>Praecellere</i>	122p
<i>priuata</i>	121p	<i>Praeda</i>	274p
<i>Philosophia moralis</i>	26	<i>Praeiudicium (actus in)</i>	286
<i>Pignus late, str.</i>	229		
<i>luitur</i>	229	<i>Praemium</i>	13
<i>Piscatio</i>	123	<i>Praepotentia tremenda</i>	205p
<i>Plenitudo potestatis civi-</i>			
<i>lis</i>	151p	<i>Praerogativa</i>	83
<i>Poena</i>	13	<i>Praescriptio</i>	241
<i>stricta</i>	40p	<i>Praestare</i>	169
<i>Politia</i>	131p	<i>euictionem</i>	285
<i>Pollicitatio</i>	178	<i>gratis</i>	198
<i>Polyandria</i>		<i>mutuo</i>	
<i>Polygamia</i>		<i>Praetendere ius str.</i>	286
<i>simultanea</i>	46p	<i>Praetensio (iuris)</i>	286
<i>successiva</i>		<i>Praetextus</i>	89
<i>Polygynia</i>	46p	<i>Praeventionis ius</i>	270
<i>Populare collegium</i>	174p	<i>Pretium</i>	200
<i>Popularis status</i>	110p	<i>eminens</i>	206
<i>Populus</i>	36p. 110p	<i>vulgare</i>	204
<i>Possessor bonae fidei</i>	129	<i>Princeps</i>	110p
<i>malae fidei</i>	129	<i>exlex</i>	150p
<i>Possidere iuridice</i>	120	<i>patrimonialis</i>	169p
<i>ius</i>	120, n.	<i>usufructuarius</i>	
			<i>Prin-</i>

I N D E X.

<i>Principale</i>	147	<i>Reditus</i>	124p.
<i>Principatus</i>	110p	privati	124p
<i>Privilegium</i>	115p	publici	124p
<i>Probatio</i>	97	<i>Regalia iura</i>	151p
facti	292	<i>Regere civitatem</i>	97p
iuris		<i>Regnum</i>	151p
<i>Procurator</i>	221	<i>Reginem civitatis</i>	97p
<i>Promissio</i>	171	extrinsecum	102p
putatiua	197	intrinsecum	
<i>Promissarius</i>	167	<i>Rei abusus</i>	156
<i>Promissum</i>	171	communio	161
<i>Promittere</i>	167	consumtio	156
<i>Promulgatio legis</i>	114p	corruptio	
<i>Proprietas</i>	54	derelictio	159
putatiua	132	destructio	156
<i>Proprium late, str.</i>	54	deterioratio	
<i>Protestari contra actum</i>	286	peioratio	
alt.		specificatio	156. n.
<i>Protegere</i>	102p	traditio	170
<i>Publicatio belli</i>	268p	<i>Reipublicae administratio</i>	102p
legis	114p	adm. extrinseca	102p
<i>Pupillus</i>	63p	in rinfeca	102p
<i>Putatiuum ius</i>	132	<i>Religio</i>	132p
		positiua	133p
		reuelata	
		<i>Religionis dogmata</i>	132p
		<i>Rem alienare</i>	160
		apprehendere	113
		restituere in genere	210
			210
		in specie	210
		<i>Remissio late, str.</i>	251
		<i>Renunciare iuri suo</i>	158
		<i>Repraesentare alium</i>	221
		<i>Repressaliae</i>	260p
		<i>Repromittere</i>	213
		<i>Repudium</i>	52p
		<i>Res (corporalis)</i>	106
		stricte	142
		in genere	191
		<i>Res</i>	

Q.

<i>Quantum rerum</i>	191
<i>Quasi-contractus</i>	175. n.
<i>Quasi-delictum</i>	191p
<i>Quasi-poss. sio</i>	163
<i>Quasi possidere</i>	120. u.

R.

<i>Ratihabitio</i>	176. n.
<i>Ratio status</i>	146p
<i>Reatus</i>	17
<i>Recantatio</i>	277
<i>Receptum</i>	299
<i>Rektor civitatis</i>	97p

I N D E X.

<i>Res in specie</i>	188	<i>Rex vsufructuarius</i>	169
accessoria	151		
stricte	150	S.	
aliena	137	<i>Salua-guardia</i>	280p
animata	123	<i>Salus publica</i>	89p
apprehensibilis	114	<i>publ. extrinseca</i>	102p
commodata	211	<i>publ. intrinseca</i>	102p
conscientiae	135p	<i>Sal. publica stricte</i>	145p
deposita late, str.	212	<i>privata</i>	145p
domestica	50p	<i>societatis</i>	2p
externa	106	<i>Sanctimonia</i> s. <i>sanctitas</i>	
familiaris	50p	<i>legati</i>	256p
heterogenea	201	<i>Sanctum</i> (inter gentes)	
homogenea		239p	
immobilis	123	<i>Satisfactio</i>	228
inanimata		<i>Satisfactio stricte</i>	268
incorporalis	164	<i>publica</i>	196p
merae facultatis	49	<i>privata</i>	196p
meri arbitrii	49	<i>Satispraestatio</i>	228
mobilis	123	<i>Securitas publica stricte</i>	145p
mouens sese	123	<i>privata</i>	145p
nullius	108	<i>Securitatis ius</i>	41
principalis	150	<i>Securitat. personalis ius</i>	66
stricte	147	<i>Senatus supremus</i>	110p
sua	137	<i>Seruare pactum</i>	171
vacua	108	<i>Seruitus personae</i>	37p
<i>Respublica</i>	86p	<i>pers. coacta</i>	72p
stricte	110p	<i>domestica</i>	70p
aristocratica	110p	<i>vltronea</i>	72p
democratica	110p	<i>Seruitus rei</i>	162
mixta	186p	<i>Seruus</i>	37p
popularis	110p	<i>domesticus</i>	70p
<i>Reticentia</i>	92	<i>obnoxius</i>	72p
<i>Retorsio iuris</i> molesti		<i>vltroneus</i>	72p
(iniqui)	261p	<i>Simulatio</i>	89
iniusti	261p	<i>Sincera actio</i>	89
<i>Retorquere ius</i>	261p	<i>Sociale ius Vniu.</i>	4p
<i>Reuocatio</i>	182		
promissi	182		
<i>Rex</i>	151p		
patrimonialis	169p.		

I N D E X.

<i>Societas</i>	1 p	<i>Sponsalia</i>	45 p
aeterna	90 p	<i>Sponsio</i> (publica)	238 p
aequalis	22 p	<i>Stare</i> promissis	171
aequatoria	22 p	<i>Status</i> aequalitatis	71
ciuilis	106 p	extraordinarius	58
composita	41 p	<i>extraordinarius</i> reip.	146 p
coniugalis	42 p	naturalis	62
domestica	41 p	<i>nat.</i> absolutus	62
<i>stricte</i>	78 p	aduentiuus	62
dominica	70 p	hypotheticus	62
ecclesiastica	132	originarius	62
immortalis	90 p	primitiuus	62
inaequalis	22 p	(pro personis) monar-	
<i>inaeq.</i> despotica	37 p	chiae	153 p
<i>inaequalis</i> temperata	37 p	popularis	110 p
herilis	65 p	<i>Stirps</i> regnatricis	171 p
legalis	9 p	<i>Strategema</i>	272 p
legitima	9 p	<i>Subditus</i>	22 p
licita	9 p	<i>Subiectio</i>	22 p
materna	58 p	despotica	37 p
matrimonialis	42 p	filialis	59 p
necessaria	9 p	herilis	66 p
oeconomica <i>str.</i>	78 p	omnimoda	37 p
pactitia	9 p	temperata	37 p
parentalis	58 p	<i>Subiectionis</i> ciuilibus pactum	98
paterna	58 p		217
perpetua	31 p	<i>Sublocatio</i>	217
rectoria	22 p	<i>Successio</i> in bona defuncti	236
simplex	41 p	in regnum iure fami-	
temporaria	90 p	liae hereditaria	168 p
tutelaris	63 p	patrimonialis	168 p
voluntaria	9 p	<i>Sufficiencia</i> vitae	85 p
<i>Societatis</i> membrum	1 p	<i>Suffragium</i>	26 p
salus	2 p	<i>vid. votum</i>	
<i>Socius</i>	1 p	<i>Superarbitr</i>	299
<i>Solutio</i> debiti	183	<i>Superior</i>	22 p
<i>Solutionem</i> offerre	250	<i>Suprematus</i> imperii	95 p
<i>Sors</i>	300	<i>Summitas</i> imperii	95 p
<i>Specificatio</i> rei	156. n.	<i>Sumtus</i> publici	123 p
<i>Sponsa</i> , sponfus	45 p	<i>Suum</i>	

I N D E X.

<i>Suum</i>	53	<i>Validus actus</i>	117
<i>omere natur. connatum</i>		<i>Valor</i>	200
<i>omere natur. adq̄situm</i>	63	<i>Vastatio rerum hostilium</i>	273 p
<i>omere natur. adq̄situm</i>	109	<i>Venatio late, str.</i>	123
<i>putatiuum</i>	132	<i>Venditio</i>	216
<i>sociale late, str.</i>	5 p	<i>Venditor</i>	216
<i>Systema foederatarum re-</i>		<i>Veriloquium (morale)</i>	89
<i>rump.</i>	90 p	<i>Vicarius imperii</i>	161 p
		<i>Vindicatio iuris</i>	278
		<i>rei</i>	278
<i>Territorium</i>	106 p	<i>Vindicta</i>	57
<i>pacatum</i>	276 p	<i>Violentia manifesta</i>	262
<i>Testamentum</i>	239	<i>occulta</i>	262
<i>Testator</i>	239	<i>Vivicapio</i>	260
<i>Testes</i>	295	<i>Vita domestica</i>	50 p
<i>Titulus adq̄sitionis</i>	117	<i>Vitae commoda</i>	107
<i>putatiuus</i>	132	<i>incunda</i>	107
<i>Tractatus</i>	175	<i>necessaria</i>	107
<i>Traditio</i>	167	<i>sufficientia</i>	85 p
<i>Tranquillitas</i>	102 p	<i>Vituperium</i>	102
<i>priuata</i>	145 p	<i>Vltio</i>	57
<i>publica</i>	102	<i>Vnionis ciuilis pactum</i>	91 p
<i>publ. extrinseca</i>	102 p	<i>arctissimae coniugium</i>	47 p
<i>publ. intrinseca</i>	102 p	<i>Vniuersitas in ciuitate</i>	123 p
<i>publica stricte</i>	145 p	<i>Voluntas simultanea</i>	179
<i>Transactio</i>	298	<i>Vota consentientia</i>	26 p
<i>Tributa (ciuilia)</i>	125 p	<i>diuersa (dissentientia)</i>	26 p
<i>militaria</i>	273 p	<i>maiora</i>	28 p
<i>Turbator communionis</i>		<i>minora</i>	28 p
<i>primaevae</i>	116. n.	<i>paria</i>	28 p
<i>Turpe naturaliter</i>	32	<i>plurima</i>	28 p
<i>Tutela (pupilli)</i>	63 p	<i>vnanimia</i>	28 p
<i>Tutela inculpata</i>	276	<i>Votum</i>	178
<i>Tutularis societas</i>	63 p		
<i>Tutor</i>	63 p		
<i>Tyrannis</i>	204 p		
<i>Tyrannus</i>	204 p		
<i>exercitio talis</i>	204 p		
<i>titulo talis</i>	204 p		

<i>Votum pro suffragio</i>		<i>Vfucapio</i>	241p
<i>afirmatiuum</i>		<i>Vfura</i>	220
<i>cathegoricum</i>		<i>Vfurpator imperii ciuillis</i>	98p
<i>consultatiuum</i>		<i>Vfus rei</i>	145
<i>deliberatiuum</i>		<i>Stricte.</i>	145
<i>decifiuum</i>	26p	<i>Vfusfructus</i>	145
<i>expreflum</i>		<i>Vtilitatis e re perceptio</i>	145
<i>hypotheticum</i>		<i>Vxor</i>	42p
<i>negatiuum</i>		<i>Vxorum communio</i>	46p
<i>orale</i>			
<i>feriptum</i>			
<i>tacitum</i>			

UB WIEN

+AM363344805

www.books2ebooks.eu